

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN
FACULTEIT THEOLOGIE EN RELIGIEWETENSCHAPPEN

**DE ANONIEME ALCOHOLISTEN EN HUN
SPIRITUALITEIT**

ETHISCHE ANALYSE VAN DE VISIE EN DE WERKING VAN AA VLAANDEREN

Promotor:
Prof. Dr. Johan VERSTRAETEN

Masterproef tot verkrijging
van de graad van Master
in de godgeleerdheid en
godsdienstwetenschappen
door
Brecht NUYTS

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN
FACULTEIT THEOLOGIE EN RELIGIEWETENSCHAPPEN

DE ANONIEME ALCOHOLISTEN EN HUN
SPIRITUALITEIT

ETHISCHE ANALYSE VAN DE VISIE EN DE WERKING VAN AA VLAANDEREN.

Promotor:
Prof. Dr. Johan VERSTRAETEN

Masterproef tot verkrijging
van de graad van Master
in de godgeleerdheid en
godsdienstwetenschappen
door
Brecht NUYTS

2013

Samenvatting

Brecht Nuyts, *De Anonieme Alcoholisten en hun spiritualiteit. Ethische analyse van de visie en de werking van AA Vlaanderen*.

Masterproef aangeboden tot het verkrijgen van de graad van Master in godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen.

Examenperiode: Juni 2013

Promotor: Prof. Dr. Johan Verstraeten

De AA kent als niet-professionele zelfhulpgroep haar oorsprong uit enerzijds het verlangen om te stoppen met drinken en anderzijds een heteronome gewaarwording. Bovendien heeft de organisatie zich vanaf het begin afzijdig gehouden van elke gebondenheid aan specifieke religieuze organisaties. Achter het zetten van de stap om te stoppen met drinken, schuilt een ethische redenering. De beweegredenen, de begeestering of met andere woorden: de spiritualiteit hieromtrent, vormt het onderwerp van dit onderzoek.

Om de spiritualiteit van *AA Vlaanderen* in het algemeen te achterhalen, heb ik gefocust op een zo breed mogelijk terrein. Zo wordt er in het eerste hoofdstuk een historische context geschetst waaruit zal blijken dat de AA zich de afgelopen 60 jaar op een unieke wijze heeft ontwikkeld in het landschap van zelfhulporganisaties. De organisatie is door bepaalde personen duidelijk beïnvloed geweest en houdt tegelijkertijd vast aan vele tradities die door de oprichters werden ingevoerd. Zowel het autonome als het heteronome aspect, dit in combinatie met een streven naar eenheid, wordt in het eerste hoofdstuk behandeld. In het tweede hoofdstuk zullen er enkele principes uitgekemd worden aan de hand van de basislectuur die de AA aanbiedt. Met oog op het onderzoek naar spiritualiteit en ethiek, was het interessant om te kijken naar hun visie op “mens”, “alcoholisme”, “God” en hun “doel”. Ook hier valt weer de eenheid in verdeeldheid op. Het gaat voor de AA niet om een strijd tegen alcohol noch om een strijd tegen alcoholisten. Het gaat hen om een persoonlijke, innerlijke bekering die tot nuchterheid leidt. Na de twee theoretische hoofdstukken volgen twee praktische toetsingen. Ten eerste, in hoofdstuk 3, wordt nagegaan of deze principes wel degelijk toegepast worden doorheen de werking en voornamelijk in de groepsessies. Dit gebeurt aan de hand van interviews met enkele AA-leden. Hoofdstuk 4 handelt over de berichtgevingen in de media. Het betreft het informatieverkeer door de AA alsook van externen over de AA. In beide hoofdstukken wordt duidelijk dat de communicatie naar de externen toe, niet onverdeeld succesvol verloopt. Er leven misverstanden aan beide zijden. Ondanks het principe van “anonimiteit” is er vanuit de AA een openheid om zich tot op bepaalde hoogte kenbaar te maken. Hoe dan ook verloopt de communicatie zowel intern als extern, erg gecontroleerd. Deze controle kan dan wel 'het vasthouden aan de principes' bewaren, toch kan ze klaarblijkelijk (onnodige) negatieve houdingen uitlokken.

In het besluit wordt een analyse gemaakt van de vorige hoofdstukken. Enkel de ethische en spirituele aspecten komen aan bod. Hierin toon ik aan dat de AA haar spiritualiteit bouwt rondom een “groepsgevoelen”. Verder meen ik het deelnemen aan het 12-stappenprogramma te kunnen begrijpen als een metanoia. Bovendien toont de praktijk in de groepsessies gelijkenissen met de biechtpraktijk. Vervolgens kan er een link gelegd worden tussen de ervaring die de leden opdoen en de religieuze ervaring in monastieke religies. Ten slotte meen ik te kunnen stellen dat de werking van de AA met haar principes en haar effectieve werking, aan morele herbewapening doet.

Woord vooraf

Het beeld van de “AA” en alcoholverslaving in de brede samenleving is gevarieerd. De ene drijft er maar al te graag spot mee, voor de andere is het een taboe en voor de grootste groep gaat het om een organisatie die enerzijds zo bekend aanvoelt maar tegelijk ook mysterieus. Omwille van dat mysterieuze leek het me interessant om op onderzoek te gaan naar de spirituele kant van zulk een organisatie. Wat is de AA? Wat is het mensbeeld van deze beweging? Waar zitten de verschillen tussen de theorie en de praktijk? Op welke wijze kan ik die “anonimiteit” begrijpen? Waar zit de zin van hun bestaan, waar willen ze naar toe, wat is hun “begeestering” of met andere woorden: waar kan ik sporen vinden van de spiritualiteit van de AA?

Daar ik van quasi nul moest beginnen, geconfronteerd werd met een 60-jaar oude organisatie, momenteel 8000 leden tellende in Vlaanderen en *circa* 2 miljoen in de wereld, moest ik hulp zoeken en vinden om van mijn onderzoek succesvol werk te maken. Deze hulp heb ik rijkelijk mogen ervaren vanuit verschillende domeinen. Vanuit academisch domein zou ik graag mijn promotor professor Johan Verstraeten willen danken voor zijn steun en goede raad. Vervolgens heb ik vanuit de hoek van de zelfhulpgroepen erg veel bijstand mogen genieten. Zo heeft Federatie Sobriëtas mij zowel financieel als geestelijk bijgestaan om dit onderzoek tot een goed eind te brengen. Hierbij had ik mij graag speciaal willen richten tot Frans Larridon, zijn vrouw en Thys Hubert. Ook binnen de AA wens ik verschillende mensen te bedanken; Ivo, Patrick, Yvonne, Frankie, Luc en Mieke: heel erg bedankt voor jullie bijdrage! Het zou zonder jullie onmogelijk zijn geweest om op een zodanige manier zicht te kunnen krijgen op een anonieme vereniging. Het derde domein van mensen waarvoor ik mijn dank zou willen uiten, is de professionele hoek: de leden van Adviesraad Kempen. Ten slotte had ik ook nog mijn mama, papa, zus en Vincent Haegeman heel erg willen bedanken want ook zij brachten hun steentje bij!

Ik hoop dat dit werkstuk gesmaakt zal worden door AA-leden, sympathisanten en critici. Ik ben er aan begonnen zonder enige kennis van zake en al snel ben ik niet in het minst door het enthousiasme en de warmte van de leden er verder ingerold. Door mijn theologische achtergrond hoop ik via deze weg een surplus te kunnen zijn voor hen die op zoek zijn naar de spiritualiteit van hun organisatie en de mogelijkheden die nog open liggen om verder te ontplooien.

Inhoudsopgave

Woord vooraf.....	III
--------------------------	------------

Bibliografie.....	VI
--------------------------	-----------

1. Literatuur en wetenschappelijke artikels.....	VI
2. Naslagwerken en Cursusmateriaal.....	VII
3. Internetbronnen.....	VIII
3.1 Webpagina's van AA.....	VIII
3.2 Online wetenschappelijke artikels.....	IX
3.3 Online krantenartikels.....	X
3.4 Varia.....	XI
4. Interviews en e-mail verkeer.....	XII
5. Varia (drukwerk).....	XIII

Inleiding.....	XVI
-----------------------	------------

Hoofdstuk I – Algemene situering.....	1
--	----------

1.1 AA Vlaanderen, een beknopt geschiedkundig overzicht.....	1
1.1.1 Het ontstaan van AA Vlaanderen.....	1
1.1.2 De verspreiding van AA Vlaanderen.....	2
1.1.3 Hoe verkreeg de AA een groot aandeel op de zelfzorgmarkt?.....	4
1.2 De plaats van de AA in het landschap der verslavingszorg.....	7
1.3 Besluit.....	8

Hoofdstuk II - Visietekst AA.....	12
--	-----------

2.1 Visie op de Mens.....	12
2.2 Visie op Alcoholisme en Alcoholic.....	15
2.3 Visie op God, religie en spiritualiteit.....	22
2.4 Visie op het doel van de organisatie.....	25
2.5 Besluit.....	28

Hoofdstuk III: AA ondervraagd.....	29
---	-----------

3.1 Intentie van het onderzoek.....	29
3.2 Resultaten.....	29
3.2.1 Interview met Yvonne, alcoholiste.....	29
3.2.2 Interview met Frankie, alcoholic.....	32

3.2.3 Interview met Mieke, alcoholiste.....	34
3.2.4 Interview met Luc, alcoholist.....	36
3.2.5 Interview met Jeroom Beernaert, voormalig voorzitter van de ADR.....	38
3.3 Besluit.....	39

Hoofdstuk IV: Anoniem maar toch gekend.....41

4.1 AA op het internet.....	41
4.2 Reclamecampagnes en folders.....	43
4.3 AA in het nieuws	46
4.4 Besluit.....	47

Besluit – De Anonieme Alcoholisten en hun spiritualiteit.....XVII

De AA en hun “groepsgeweten”.....	XVIII
Het 'ja-woord' en haar ethische implicaties.....	XIX
De AA, een biechtpraktijk?!.....	XX
Een (monastieke) goddelijke ervaring?!	XXI
AA als ethische herbewapening.....	XXIII

Bijlagen.....XXV

Bijlage (1.a.) : Federatie Sobrietas	XXV
Bijlage (1.b.): Waterbond.....	XXVI
Bijlage (2): Verslag Provinciedag AA Limburg op 17 november 2012.....	XXVIII
Bijlage (3): Logo's AA Vlaanderen.....	XXX
Bijlage (4): Stamboomonderzoek AA Vlaanderen.....	XXXI
Bijlage (5): Groepsprofiel AA.....	XLIV
Bijlage (6): South Park – Bloody Mary's.....	XLV
Bijlage (7): Fasendiagram alcoholisme.....	XLVII
Bijlage (8): Omschrijving AA.....	XLVIII
Bijlage (9): Flyer AA Kempen.....	XLIX
Bijlage (10): AA-Gebed.....	L
Bijlage (11): Lijst van fanpagina's op Facebook.....	LI
Bijlage (12): Lijst van brochures.....	LIII
Bijlage (13) – Vragenlijst interviews.....	LIV
Bijlage (14) - Zenders en zendtijden van de radiospot.....	LVI

Bibliografie

1. Literatuur en wetenschappelijke artikels

ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten wordt Volwassen, een beknopte geschiedenis van AA*, Antwerpen, ADB, 2000.

ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005.

ANONYMOUS, *Handboek voor Openbare Informatie*, Antwerpen, ADB, 1999.

ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, Rotterdam, Stichting Publiciteit AA Nederland, 2005.

ANONYMOUS, *Twaalf Stappen & Twaalf Tradities*, Rotterdam, Stichting Publiciteit AA Nederland, 2005.

ANONYMOUS, *Twaalf Stappen en Twaalf Tradities*, Antwerpen, ADB, 2012.

BUTLER S., JORDAN T., *Alcoholics Anonymous in Ireland: AA's first European experience*, in *Addiction* 102/6 (2007).

CASSELMAN J., *Alcoholproblemen, Denk integraal, handel gericht* in S. ANSOMS (etc.), *Hulpverlening bij problematisch alcoholgebruik*, Antwerpen, Garant, 2004.

DE MAESENEIRE I. & GEIRNAERT M., *Preventie van drugsproblemen, Nieuwe trends, beleid en evaluatie*, in *Welzijnszorg – Welzijnszorg, Methodiek* 38 (2000).

EDEL Y., *Addiction* in *Dictionnaire encyclopédique d'éthique chrétienne* (2013).

GEYBELS H., *Het Goddelijk Gevoel, Een geschiedenis van de religieuze ervaring*, Kapellen, Pelckmans, 2005.

GIANINAZZI A., *Ethische Probleme der Prävention*, in *ZS Drogalkohol* 16/2 (1992).

GROSS M., *Alcoholics Anonymous: Still Sober After 75 Years*, in *American Journal of Public Health* 100/12 (2010).

HUDSON T., *The Serenity Prayer*, Oxford, Monarch Books, 2004, p. 12.

LARSEN R.J & BUSS D.M., *Personality Psychology, Domains of Knowledge About Human Nature*, New York, MGW, 2005.

NUYENS Y. & VANDERMEULEN A., *Bruggen bouwen tussen zelfhulp en professionele hulpverlening*, in *Methodiek Zelfhulp*, maart 2009.

PAESMANS B., *A.A. Geestelijk Levensprogramma*, Hasselt, Sobriëtas–Limburg, 1973.

PARKER J.L., DIARA L., *The clinician's Guido to 12-step Programs: How, when, and why to refer a Client*, New York, W. W. Norton & Company, 2009.

SCHARMER O., *Theory U, Learning From The Future As It Emerges*, San Fransisco, Berrett-Koehler, 2009.

TIEMAN J.S., *The Origins of Twelve-Step Spirituality: Bill W. and Edward Dowling, S. J.*, in *Social Activism* 13/3 (1995).

VANDEREYCKEN W., VAN DETH R., *Psychiatrie, van diagnose tot behandeling*, Houten, BSL, 2011.

2. Naslagwerken en Cursusmateriaal

AERTSEN P., *Druggebruik en preventie: een kwestie van ethiek*, in P. AERTSEN & E. NYSMANS, *Drugpreventie in helikopterperspectief*, Antwerpen, Livo sales & services bvba, 2000.

ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen).

ANONYMOUS, *Profiel van de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2006.

ANONYMOUS, *Profiel van de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2011.

BURGGRAEVE R., *Stapstenen voor zin-rijke seksualiteit onderweg* (Onuitgegeven cursus Godgeleerdheid, KU Leuven), Leuven, 2007.

DE BOER J., *Een lamp onder de korenmaat, Het katholieke Sobriëtas tegen alcohol en voor matigheid 1899-1940* (Onuitgegeven verhandeling Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam), Amsterdam, 2003.

DE DONDER E., *Dossier Effectiviteit van Zelfhulp*, VAD, Brussel, 2010.

DE TAVERNIER J., *Christelijke identiteit en menselijke integriteit* (Onuitgegeven verhandeling Godgeleerdheid, KU Leuven), Leuven, 1984.

GOETHALS C., *De Christelijke moreel tegenover de Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven verhandeling), Erpe, 1969.

HERBOTS Y., *Psychoanalyse en verslaving: het probleem van de kortsluiting* (Onuitgegeven verhandeling Psychologie, Universiteit Gent), Gent, 2008.

HILARIUS, *Stichtingsvergadering Federatie Sobriëtas* (Onuitgegeven akte, Schaarbeek),

1950.

JORDENS L., *Alcohol, drugs,... en het gezin* (Onuitgegeven verhandeling Referentieboek VAD VZW), 1988.

LARRIDON F., *Alcoholisme en Pastoraal* (Onuitgegeven verhandeling Godgeleerdheid, KU Leuven), Leuven, 1971.

MANGKOEWIHARDJO S., *Effectief communiceren met alcoholisten* (Onuitgegeven verhandeling Letteren, Universiteit Utrecht), 2008.

MERRIGAN T., *Geloof en Openbaring*, (Onuitgegeven cursus Godgeleerdheid, KU Leuven), Leuven, 2009.

NYSMANS E., *Een getuigenis in het preventiewerk, in VAD-berichten 1* (2006).

GONNISSEN R., *Een ethisch-antropologische visie op verslaving*, (Datum en plaats onbekend).

TROCH L., *Genderverschillen in de oorzaken van alcoholisme, ondersteuningsbehoeften en beleving van deelnemers aan zelfhulpgroepen rond alcoholverslaving* (Onuitgegeven verhandeling Sociale Wetenschappen, KU Leuven), Leuven, 2012.

3. Internetbronnen

3.1 Webpagina's van AA

ANONYMOUS, *AA 50 België*; <http://www.aavlaanderen.org/pdf/AA%2050%20Belgie.pdf> (toegang 16.12.2012).

ANONYMOUS, *AA in een oogopslag*;
http://www.aavlaanderen.org/pdf/AA_in_een_oogopslag.pdf (toegang 26.10.2012).

ANONYMOUS, *Alcoholics Anonymous General Services Office (GSO)*; <http://www.aa-oregon.org/gso.htm> (toegang 09.03.2013).

ANONYMOUS, *COI – Comité voor openbare informatie*;
<http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/pers.html> (toegang 20.05.2013).

ANONYMOUS, *De Anonimiteit*; <http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/anonimiteit.html> (toegang 27.02.2012).

ANONYMOUS; <http://www.aavlaanderen.org> (toegang 09.03.2013).

ANONYMOUS, *Links*; <http://www.aavlaanderen.org/groepen/links.html> (toegang 09.03.201).

ANONYMOUS, *Onze Radiospot*; <http://www.aavlaanderen.org/Media/radio/radio.html> (toegang 02.03.2013).

ANONYMOUS, *Origin of the Serenity Prayer: A Historical Paper*; http://www.aa.org/en_pdfs/smf-129_en.pdf (toegang 08.05.2013).

ANONYMOUS, *Sereniteitsgebed*; <http://www.aagrootleuven.be/index.php/nl/veel-gestelde-vragen?view=glossary&letter=s#sereniteitsgebed> (toegang 08.05.2013).

ANONYMOUS, *The Big Book Online Fourth Edition*; http://www.aa.org/bigbookonline/en_tableofcnt.cfm (toegang 01.05.2013).

ANONYMOUS, *The Original Manuscript of Alcoholics Anonymous*; <http://www.silkworth.net/originalmanuscript/originalmanuscript.html> (toegang 09.03.2013).

ANONYMOUS, *TV Spot*; <http://www.aavlaanderen.org/Media/tv.html> (toegang 02.03.2013).

D.B., *Dr. Bob and A.A.*; <http://www.drbob.info/> (toegang 10.01.2013).

Jos, *Het ontstaan van AA in Vlaanderen*; http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/ontstaan_aavl.html (toegang 18.04.2013).

3.2 Online wetenschappelijke artikels

ANONYMOUS, *Alcohol*; http://www.who.int/topics/alcohol_drinking/en/ (toegang 09.03.2013).

ANONYMOUS, *Alcoholics Anonymous (AA)*; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/13445/Alcoholics-Anonymous> (toegang 19.04.2013).

ANONYMOUS, *Moral Re-Armament (MRA)*; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/391743/Moral-Re-Armament> (toegang 19.04.2013).

GIELEN P., GODEMONT J., VANDERMEULEN A., *Een kwarteeuw zelfhulp in Vlaanderen*; http://www.canonsociaalwerk.eu/1980_zelfhulp/2007,%20Sociaal,%2025%20jaar%20zelfhulp%20na%20OCR%20C.pdf (toegang 16.12.2012).

KELLER M. & VAILLANT G.E., *Alcoholism*; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/13448/alcoholism> (toegang 19.04.2013).

VAD, *Factsheets met recente cijfers over middelen*; <http://www.vad.be/alcohol-en-andere-drugs/feiten-en-cijfers/in-de-kijker.aspx> (toegang 12.01.2013).

3.3 Online krantenartikels

BARKHAM P., *Paranoïde, ik? Wie zegt dat?!*; http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20121123_00379635&word=anonieme+alcoholisten (toegang 02.03.2013).

BELGA/SAM, *Televisiesoaps drijven vrouwen naar Anonieme Alcoholisten*; <http://www.hln.be/hln/nl/33/Fit-Gezond/article/detail/834867/2009/04/28/Televisiesoaps-drijven-vrouwen-naar-Anonieme-Alcoholisten.dhtml> (toegang 04.03.2013).

BGL, *18 jaar cel voor Jean De Wispeloir*; <http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=3T2I4NJ4&word=anonieme+alcoholisten> (toegang 02.03.2013).

EB, *Dronken chauffeur komt AA-folders bij politie afleveren*; <http://www.hln.be/hln/nl/959/Bizar/article/detail/1001651/2009/09/23/Dronken-chauffeur-komt-AA-folders-bij-politie-afleveren.dhtml> (toegang 02.03.2013).

EB, *Vrouw parlamentsvoorzitter was seksbeest en comazuipster*; <http://www.hln.be/hln/nl/960/Buitenland/article/detail/1037765/2009/12/04/Vrouw-parlamentsvoorzitter-was-seksbeest-en-comazuipster.dhtml> (toegang 02.03.2013).

IDH, *Info-avond over AA*; <http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DI2GRRVI&word=anonieme+alcoholisten> (toegang 02.03.2013).

KGM/HLNHOLLYWOOD, *Pa Lohan stort in elkaar tijdens AA-meeting*; <http://www.hln.be/hln/nl/944/Celebrities/article/detail/1370308/2011/12/29/Pa-Lohan-stort-in-elkaar-tijdens-AA-meeting.dhtml> (toegang 02.03.2013).

MAES M., *Als je dronken bent, komt het beest naar boven*; <http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=14235HBV&word=anonieme+alcoholisten> (toegang 02.03.2013).

REDACTIE, *LiLo kan gevangenisstraf ontlopen*; <http://www.hln.be/hln/nl/944/Celebrities/article/detail/1587300/2013/02/27/LiLo-kan-gevangenisstraf-ontlopen.dhtml> (toegang 02.03.2013).

SMEETS G., *Waterbond uit Membruggen viert 105-jarig bestaan*; <http://www.hbvl.be/limburg/riemst/waterbond-uit-membruggen-viert-105-jarig-bestaan.aspx> (toegang 05.02.2013).

VSV, *Man beboet voor tonen van penis op café*; <http://www.hln.be/hln/nl/959/Bizar/article/detail/1063828/2010/02/05/Man-beboet-voor-tonen-van-penis-op-cafe.dhtml> (toegang 02.03.2013).

3.4 Varia

A.F., *AA Ontmaskerd*; <http://users.skynet.be/stapenstop/Tekst/aaontmaskerd.htm> (toegang 05.03.2013).

ANONYMOUS, *12 Steps to Another Gospel?*; <http://www.psychoheresy-aware.org/12steps1.html> (toegang 10.01.2013).

ANONYMOUS, *Alternatieven voor Anonieme Alcoholisten*; <http://o.elobot.eu/artikel/alternatieven-voor-anonieme-alcoholisten> (toegang 18.01.2013).

ANONYMOUS, *Anoniem*; <http://www.vandale.be/opzoeken?pattern=anoniem&lang=nn> (toegang 09.03.2013).

ANONYMOUS, *Association Amis de Marolles*, <http://www.cocorico-idf.fr/en-val-de-marne/67-association-l-amis-de-marolles-r> (toegang 05.02.2013).

ANONYMOUS, *Historiek Sobriëtas*; <http://users.telenet.be/federatiesobrietas/page4/page0/page0.html> (toegang 05.02.2013).

ANONYMOUS, *List of twelve-step groups*; http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twelve-step_groups (toegang 06.02.2013).

ANONYMOUS, *Nederig*; <http://www.vandale.be/opzoeken?pattern=nederig&lang=nn> (toegang 09.03.2013).

ANONYMOUS, *Paesmans, Bénédicte (1900-1989)*; <http://www.hasel.be/nl/subjects/1917/paesmans-benedictus-1900-1989.html> (toegang 02.02.2013).

ANONYMOUS, *Translation of AA literature*; <http://www.texasdistrict5.com/translations.htm> (toegang 05.02.2013).

BLAMETHENILE, *Is Alcoholics Anonymous a Cult? Part Two*; <http://www.youtube.com/watch?v=MHmOs0kUjgM> (toegang 05.01.2013).

BOEVE L., *Heil van Godswege voor de moderne mens*; <http://www.tertio.be/mailling.php?mid=MjE0> (toegang 28.05.2013).

DÉSIR D., *Van de kant van Brugmann. Een ziekenhuis in zijn eeuw*; <http://www.chu-brugmann.be/nl/news/20060316-brugmannbook.asp> (toegang 10.01.2013).

JUSTANOTHERFACE123, *AA is a Dangerous Social Death Cult*; <http://www.youtube.com/watch?v=nAe-uNzs7g0> (toegang 05.01.2013).

JUSTANOTHERFACE123, *AA Secrets They Do not Want You to Know #3*;

<http://www.youtube.com/watch?v=FhKyQQ78GQ8> (toegang 05.01.2013).

JUSTANOTHERFACE123, *Uploaded Videos*; <http://www.youtube.com/user/justanotherface123?feature=watch> (toegang 05.01.2013).

J.V., *Paesmans Benedictus uit het Hasseltse*;
<http://www.hasel.be/nl/content/6456/paesmans-benedictus-uit-hasseltse-portretten-1989.html> (toegang 05.02.2013).

KERKNET, *60 jaar AA in België*; http://www.kerknet.be/actua/nieuws_detail.php?nieuwsID=115065 (toegang 27.05.2013).

LUYTEN J., *Federatie Sobriëtas (1928-)*; http://www.odis.be/pls/odis/opacuvw.toon_uvw_2?CHK=or_14590 (toegang 18.04.2013).

M.O., *The Roundtable of AA History*;
http://www.silkworth.net/silkworth/silkworth_bio.html (toegang 20.02.2013).

NICLAUS M., *De Beste Beslissing*; <http://www.debestebeslissing.be/> (toegang 29.05.2013)

N.V.T.; <http://stoppen.be/> (toegang 09.03.2013).

N.V.T.; <http://users.skynet.be/stapenstop/> (toegang 09.03.2013).

N.V.T.; <http://orange-papers.org/> (toegang 09.03.2013).

ORANGE, *The Orange Papers*; <http://orange-papers.org/> (toegang 20.01.2013).

SOUTH PARK STUDIOS, *Bloody Mary*; <http://www.southparkstudios.com/full-episodes/s09e14-bloody-mary> (toegang 30.04.2013).

THE101PROGRAMM, *Why AA doesn't work for over 97% of people who join*;
http://www.youtube.com/watch?v=uZ_6flmLysc (toegang 05.01.2013).

4. Interviews en e-mail verkeer.

E-mailverkeer met Frans Larridon, 12 april 2013.

E-mailverkeer met Hubert Thys, 17 april 2013.

Interview met Eric Nysmans, Laakdal, 24 november 2012.

Interview met Frankie, telefonisch, 20 december 2012.

E-mailverkeer met Frankie, 6 mei 2013.

Interview met Frans Larridon, Varsenare, 6 september 2012.

Interview met Frans Larridon, Leuven, 25 januari 2013.

Interview met Hubert Thys, Leuven, 25 januari 2013.

Interview met Ivo, Kasterlee, 8 december 2012.

Interview met Jeroom Beernaert, Roeselare, 11 januari 2013.

Interview met Luc, Leuven, 8 maart 2013.

Interview met Mieke, telefonisch, 20 december 2012.

Interview met Patrick, Geel, 30 oktober 2012.

Interview met Yvonne, Laakdal, 14 december 2012.

Lezing door Denise Schellens op provinciedag *AA Limburg*, Ham, 17 november 2012.

5. Varia (drukwerk)

ANONYMOUS, *AA en de medische beroepen*, Berchem, *VZW Aldinea-Bel*, 2008.

ANONYMOUS, *Alcoholisme: een probleem in de onderneming? AA stelt een oplossing voor*, ADB, Berchem, 2010.

ANONYMOUS, *Andere problemen dan alcohol*, Antwerpen, ADB, 2006.

ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten Beknopte Gids*, Berchem, *VZW Aldinea-Bel*, 1998.

ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten in jouw omgeving*, Antwerpen, ADB, 2006.

ANONYMOUS, *Brief aan een Alcoholiste*, Antwerpen, ADB, 1998.

ANONYMOUS, *De man in de fles, Een objectieve beschouwing van het alcoholprobleem*, Berchem, *VZW Aldinea-Bel*, 2012.

ANONYMOUS, *Indien de drank u te pakken heeft*, Antwerpen, ADB, 2006.

ANONYMOUS, *Goed begrepen anonimiteit*, Antwerpen, ADB, 2006.

ANONYMOUS, *Ooit "doorgezakt"? Te vaak?*, Antwerpen, ADB, 1991.

ANONYMOUS, *Vragen en antwoorden over het sponsorschap*, Antwerpen, ADB, 1998.

K. DE WOLF, *Verslaafden hebben een schouder nodig om op uit te huilen*, in *Tertio*, 7 oktober 2009.

ANONYMOUS, *Dit is AA*, Antwerpen, ADB, 1995.

ANONYMOUS, *Te Jong?*, A. Vanstaen, Antwerpen, 2008.

ANONYMOUS, *Tabel van het alcoholisme en van het herstel* (overgenomen uit *The British Journal of Addiction* Vol 54/2).

DE WOLF K., *Verslaafden hebben een schouder nodig om op uit te huilen*, in *Tertio*, 7 oktober 2009.

DUJARDIN C., *Nieuwsbrief Kadok* 12 (2004).

PAESMANS B., *Einde – Nieuw Begin* (plaats onbepaald), 1980.

PAESMANS B., *Korte Levensschets van Kannunik-Inspecteur Josef-Blasius Senden*, (plaats onbepaald), 1980.

Inleiding

De werking van de *Anonieme Alcoholisten (AA)* laat een controversiële indruk na. Het is een imposante organisatie met meer dan twee miljoen volgelingen, verspreid over de hele wereld. De vereniging heeft haar religieuze roots in de *Oxford Group* en tracht alcoholisme, die ze als ziekte beschouwt, te bestrijden met behulp van een zelfhulpmechanisme. In voorgaand onderzoek is er voornamelijk aandacht gegaan naar de geschiedenis, de historische opbouw en het *12-stappenprogramma* als een methode om de mensen psychologisch bij te staan met hun verslavingsprobleem¹. Dit onderzoek zal de principes en de werking van AA Vlaanderen vanuit ethisch oogpunt bevragen. Aan de hand van de studie naar de normen en waarden wordt de spiritualiteit van de AA in kaart gebracht.

Om dit te bereiken ben ik op zoek gegaan naar een onderzoeksmethode die me een zo breed mogelijk perspectief geeft op de gehele organisatie. Daarom zal ik in respectievelijke volgorde de volgende facetten aanhalen: situering, visie, praktijk en media. Doorheen de thesis zal de afkorting “AA” in zowel het enkelvoud als in het meervoud gebruikt worden. Dit om respectievelijk te verwijzen naar de organisatie (enkelvoud) en de groep mensen die de organisatie vorm geeft (meervoud)².

In het eerste hoofdstuk zal een overzicht gegeven worden van het bestaan van de AA in Vlaanderen. De bronnen die ik hiervoor gebruik, zijn de teksten op hun website en de folders. Verder was ik genooddaakt om mij ook te baseren op mondelinge overlevering aangezien een anonieme organisatie slechts in beperkte mate geschreven bronnen kan bijhouden. In dit hoofdstuk heb ik me bewust niet louter gefocust op de historische kadering maar eerder op de wijze waarop de AA zich in het Vlaamse landschap manifesteert. Tot besluit van dit hoofdstuk, zal een opsomming worden gemaakt van de kracht- en de zwakkere punten van de manier waarop ze zich in de Vlaamse maatschappij vestigen.

In het tweede hoofdstuk worden de principes van de AA beschreven. Deze principes zijn universeel, ze worden overal ter wereld toegepast. Bij het uitkiezen van de 'principes' heb ik me moeten beperken tot datgene waar de organisatie uitspraken over doet: mens, alcoholisme, God en het doel van hun organisatie. Je zal merken dat ze hun visie hierop zodanig verwoorden dat ze zich duidelijk niet willen bemoeien in publieke debatten en daarenboven de boot afhouden van elke vorm van exclusivisme. De bronnen waarop ik me heb gebaseerd, zijn de universele teksten die door de vereniging zelf zijn uitgegeven. Als basistekst heb ik *Het Grote Boek van de Anonieme Alcoholisten* gebruikt. Dat is zowat de *Bijbel* van hun vereniging die van de hand is van de *founding fathers* en enkele andere

¹F. LARRIDON, *Alcoholisme en Pastoraal* (Onuitgegeven verhandeling Godgeleerdheid, KU Leuven), Leuven, 1971.

² Om zo duidelijk mogelijk te zijn, is er in deze verhandeling daarenboven vaak geopteerd om de woorden “AA-lid” en “AA-leden” te gebruiken.

getuigen van het eerste uur. *Het Grote Boek* is het funderende boek van de AA wereldwijd. Aan de hand van het boek kunnen AA-leden zich inspireren om van de alcohol af te blijven en het woord door te geven. De leer wordt al verhalend uiteengezet. In de teksten staan geen eenduidige richtlijnen aangegeven.

Voor het derde hoofdstuk ben ik op zoek gegaan naar zowel leden van de AA als niet-AA'ers die nauw betrokken zijn met de organisatie. Aan hen heb ik vragen gesteld die de praktische kant van de zaak belichten. Het besluit van dit hoofdstuk bevat het antwoord op de vraag: in welke mate krijgt de theorie (die in Hoofdstuk 2 uit de doeken werd gedaan) concreet gestalte in de praktijk? Het gaat hier om een kwalitatief onderzoek aan de hand van interviews.

In het vierde hoofdstuk zal de bekendheid van de anonieme organisatie besproken worden. Hiervoor ben ik gaan kijken naar de bronnen waar mensen informatie over de AA kunnen vinden: het internet, de reclame en het nieuws. Er is voornamelijk aandacht gegeven aan de manier waarop de visie van de AA in beeld wordt gebracht en niet zozeer de inhoud *an sich*.

Na het vierde hoofdstuk eindigt het onderzoek met een ethische reflectie over het geheel. In dit besluit zullen achtereenvolgens de volgende bevindingen aangekaart worden: de AA en haar “groepsgeweten”, het 'ja-woord' en haar ethische implicaties, de AA, een biechtpraktijk?!, Een (Lutheraanse) Goddelijke ervaring? en ten slotte de AA als ethische herbewapening.

Het nut van dit onderzoek ligt voornamelijk in het op zoek gaan naar de drijfveer van de organisatie, met andere woorden: het ontrafelen van de geest, de spirit, de spiritualiteit. Het is via deze weg dat ik de “ethiek” van de AA zou willen begrijpen, de ethiek die een leer is van de verzameling van waarden, normen en gewoontes. Welke normen, principes en gewoonten gebruiken de AA-leden om niet ten onder te gaan aan hun drankzucht? Waar willen ze naar toe met zichzelf en met de organisatie? In onderstaande hoofdstukken tracht ik hierop antwoord(en) te kunnen geven.

Hoofdstuk I – Algemene situering

De groeipijnen en de (on)verhoopte successen die een nieuwe organisatie boekt, zijn volgens mij een goede indicator van haar sterke en zwakke punten. Deze punten zijn geen toevalligheden, het zijn zaken die onrechtstreeks verbonden zijn met de geest van de organisatie, met andere woorden: haar spiritualiteit. Hierna zal de groei van de AA in Vlaanderen ruw geschetst worden en ook de plaats die ze inneemt in het landschap van verslavingszorg. In het besluit zal er gefocust worden op dat wat de AA uniek maakt en welke problemen er optreden naar aanleiding van haar eigen karakter.

1.1 AA Vlaanderen, een beknopt geschiedkundig overzicht

1.1.1 Het ontstaan van AA Vlaanderen

In 1953 heeft de AA-gedachte zich voor het eerst in België kunnen vestigen³. Op dat moment was de spreektaal binnen de vergaderingen louter Frans. In 1955 is de organisatie tweetalig geworden en in 1956 is de eerste Vlaamstalige AA-groep, *Brabo*, opgericht in Antwerpen⁴. De *Anonieme Alcoholisten* waren op dat moment niet de enige en al zeker niet de eerste zelfhulpgroep voor mensen met een alcoholprobleem⁵. In Vlaanderen kan je bijvoorbeeld spreken over *Sobriëtas* (1906), *Caritas* (1917), *Broederhulp* (1932) en de *Waterbond* (1905)⁶. Het gaat vaak om kleinschalige kerkelijk geïnspireerde organisaties⁷. Wanneer André De Boe in 1950 met het AA-idee uit Kopenhagen tijdens een wereldcongres over alcoholisme naar België kwam, heeft hij de literatuur van deze zelfhulpgroep in het Frans laten vertalen. André De Boe stond aan het hoofd van het *Nationaal Comité tegen Alcoholisme (NCA)*. Via hem is Jean L., de eerste Belgische *Anonieme Alcoholist*, in contact gekomen met *Het Grote Boek* van William Wilson (Bill)

³ ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p17.

⁴ ANONYMOUS, *André de Boe, AA België 50*, <http://www.aavlaanderen.org/pdf/AA%2050%20Belgie.pdf> (toegang 16.12.2012).

⁵ Er zijn artikels die onterecht beweren dat de AA de eerste zelfhulpgroep in de geschiedenis zou zijn. Dat zou betekenen dat het concept pas vanaf de jaren '50 bekend werd in Vlaanderen. Bijvoorbeeld een artikel van de organisatie *Trefpunt Zelfhulp Vlaanderen*: P. GIELEN, J. GODEMONT, A. VANDERMEULEN, *Een kwarteeuw zelfhulp in Vlaanderen*; http://www.canonsociaalwerk.eu/1980_zelfhulp/2007,%20Sociaal,%2025%20jaar%20zelfhulp%20na%20OCR%20C.pdf (toegang 16.12.2012).

⁶ ANONYMOUS, *Historiek Sobriëtas*; <http://users.telenet.be/federatiesobrietat/page4/page0/page0.html> (toegang 05.02.2013); G. SMEETS, *Waterbond uit Membruggen viert 105-jarig bestaan*; <http://www.hbvl.be/limburg/riemst/waterbond-uit-membruggen-viert-105-jarig-bestaan.aspx> (toegang 05.02.2013); J.V., *Paesmans Benedictus uit het Hasseltse*; <http://www.hasel.be/nl/content/6456/paesmans-benedictus-uit-hasseltse-portretten-1989.html> (toegang 05.02.2013); ANONYMOUS, *Association Amis de Marolles*, <http://www.cocorico-idf.fr/en-val-de-marne/67-association-l-amis-de-marolles-r> (toegang 05.02.2013). In de bijlage (1) zit een korte beschrijving van *Federatie Sobriëtas* en de *Waterbond*.

⁷ Hierin lijkt mij de kritische opmerking van Shane Butler verkeerd wanneer hij de radicaal alcohol-afwijzende houding linkt met 'typisch' protestants gedachtegoed terwijl nog voor het ontstaan van de AA in 1935 reeds niet-protestantse, geheelonthoudende zelfhulpgroepen bestonden. S. BUTLER, T. JORDAN, *Alcoholics Anonymous in Ireland: AA's first European experience*, in *Addiction* 102/6 (2007), p. 880.

en Robert Holbrook Smith (Bob). Bill en Bob zijn de *foundingfathers* van de wereldwijd verspreide vereniging der *Anonieme Alcoholisten*⁸.

De naam AA Vlaanderen was er niet van bij het begin. Volgens de officiële website van AA Vlaanderen zijn dit de namen die achtereenvolgens in België gebruikt werden: *Les Amis des Marolles* en *Association d'Aide aux alcooliques (AAA) - De Vereniging voor Hulp aan Alcoholisten (VHA)*⁹. Het NCA zorgde er voor dat deze groepering media-aandacht kreeg. De AAA organiseerde haar eerste bijeenkomst te Brussel op 4 maart 1954 in het *Paleis der Schone Kunsten*¹⁰. Het werd een groot succes: de zaal bood niet genoeg zitplaatsen voor de alle aanwezigen. De aanwezigen vormden een heterogene groep wat beroepsachtergrond betreft: journalisten, wetenschappers uit Brusselse en Leuvense scholen, mensen uit de zorgsector, advocaten, professoren, chirurgen, dokters en geestelijken. De grote opkomst, zowel in kwantiteit als kwaliteit moet een emotionele en open houding gecreëerd hebben. De alcoholisten legden hun getuigenis af en spraken zonder een blad voor de mond te nemen over de nood aan financiële middelen om de organisatie te kunnen uitbouwen tot iets dat blijvend is. De aanwezigen deden hierop hun duit in het zakje¹¹. In de volgende jaren werd tijd en energie gestoken in de structurele opbouw. In 1955 kreeg de AAA een tweetalig statuut toegeschreven. Deze vereniging blijkt een jaar later een mislukking te zijn. In het *Handboek voor de Vlaamse AA* staat er geschreven dat ze “te grootse plannen hadden¹²”. Op de officiële website van AA Vlaanderen wordt de hoofdoorzaak hiervan gevonden in het feit dat niet-alcoholisten een grote invloed kregen op het beleid en de gang van zaken. Het bracht problemen met zich mee, problemen die alcoholisten zouden beletten om uit de vicieuze cirkel van alcoholisme te geraken. Het gaat hierbij om een onproductieve houding van niet-alcoholisten ten opzichte van alcoholisten en vice versa: vooroordelen, onbegrip en minachting¹³.

1.1.2 De verspreiding van AA Vlaanderen

De AAA-statuten zijn nadien verwaterd en tot op heden heeft nauwelijks iemand nog

⁸ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p. 5-6.; B. D., D.B., *Dr. Bob and A.A.*; <http://www.drbob.info/> (toegang 10.01.2013).; ANONYMOUS, *12 Steps to Another Gospel?*; <http://www.psychoheresy-aware.org/12steps1.html> (toegang 10.01.2013).

⁹ Jos, *Het ontstaan van AA in Vlaanderen*; http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/ontstaan_aavl.html (toegang 18.04.2013). Jos is oud-redacteur van *5 voor 12*, het maandelijks tijdschrift van de AA. Hij schreef de geschiedenis uit in dit magazine en baseerde zich hoofdzakelijk op de thesis van Frans Larridon (F. LARRIDON, *Alcoholisme en Pastoraal* (Onuitgegeven verhandeling Godgeleerdheid, KU Leuven), Leuven, 1971, p. 137-146). De mensen die zijn tekst online hebben gezet, hebben op hun beurt niet doorverwezen naar de oorspronkelijke bron. Larridon heeft langst zijn kant zich volledig gebaseerd op het werk van André De Boe (A. DE BOE, *Acht jaar AA en twee jaar Al-Anon te Brussel*, Brussel, 1968). Deze laatste bron is doorheen de jaren verloren gegaan.

¹⁰ ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 17.

¹¹ Dit is de eerste en voorlopige enige gebeurtenis waarvan ik heb gevonden dat AA Vlaanderen zich financieel heeft laten sponsoren.

¹² ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 17.

¹³ In een interview met Luc (AA) werd er gesuggereerd dat de (te) 'grootse' plannen het gevolg waren van de grote financiële input. Zo zou er sprake geweest zijn van het bouwen van eigen huizen. Interview met Luc op 8 maart 2013, Leuven. Jos, *Het ontstaan van AA in Vlaanderen*; http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/ontstaan_aavl.html (toegang 18.04.2013).

weet van hun bestaan. Enkele maanden later trachtte men enkele principes van de AAA opnieuw leven in te blazen. Hieruit is de AA ontstaan met opnieuw Jean als grote bezieler. Er waren in feite twee grote strekkingen. Enerzijds had je de religieuzen, de mensen die de AA in het licht van Katholieke actie zagen. Ze wilden religieuze rituelen inbrengen in de vergaderingen en in de werking van de AA. Anderzijds had je de mensen die de AA zagen als organisatie die buiten de Kerk en de persoonlijke geloofsovertuigingen valt. Het verlangen om samen te zijn overwon het van de meningsverschillen. De AA kreeg daarenboven professionele hulp, in eerste instantie van het verpleegkundig personeel en de maatschappelijk werkers en pas nadien van geestelijken¹⁴. In maart 1972 geeft de Paus zijn zegen over de werking van de AA, meer dan 35 jaar na de oprichting in Amerika en 15 jaar na het ontstaan in België. Het was Paus Paulus VI die verkondigde dat het werk van de AA niet alleen goed was voor de eigen ziel maar ook het werk op zich, het is naar zijn eigen zeggen een werk dat in de lijn ligt van ware apostolaat¹⁵.

De eerste vergaderingen gingen door in een lokaal van het *Rode Kruis*. Snel kwam er een verspreiding dankzij de steun van mensen uit de zorgsector. Het woord werd verspreid door mensen die gestabiliseerd waren, de info avonden die werden gevoerd door enkel AA-leden met externen als publiek, de *annonces* in dagbladen en kranten en de professionelen die met alcoholisten te maken hadden. In 1958 kreeg de AA ook waardering vanuit de professionele geneeskundige hoek. Het gaat hier om Dr. Bloch, een geneesheer die verbonden was aan het *Psychiatrisch Instituut Brugmann*¹⁶.

Nadat de AA successen boekte in Brussel volgden achtereenvolgens ook Antwerpen, Limburg, Oost- en West-Vlaanderen. Overall in Vlaanderen werden groepen onder één logo opgericht. In 1960 werd daarenboven de eerste *Al-Anon* groep opgericht¹⁷. De partners van de AA-leden hadden nood om met elkaar te praten over problemen en bij elkaar de nodige steun te vinden. Ook hun eerste bijeenkomst trok aandacht van de media. In datzelfde jaar vond de eerste landdag plaats, waar zowel Nederlands- als Franstaligen aan deelnamen (alook de *Al-anon*)¹⁸. Hier werd de structuur vastgelegd waarbij de hulp van niet-alcoholisten werd ingeroepen. Zij namen met 6 van de 11 zitjes de meerderheid van de zetels in, in de *Raad van Advies*.

In 1961 werd de eerste *5 voor 12* gedrukt, een tijdschrift voor en door AA-leden geschreven dat meteen gold als eerste Vlaams AA-drukwerk. In datzelfde jaar vond opnieuw een landdag plaats, deze keer enkel voor Vlamingen. Aan het woord kwam ook een priester:

¹⁴ http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/ontstaan_aavl.html

¹⁵ S. BUTLER, T. JORDAN, *Alcoholics Anonymous in Ireland: AA's first European experience*, p. 882.

¹⁶ Hierover staat niets vermeld in de beknopte geschiedenis van het instituut op haar eigen website. Verder staan op de hele website geen verwijzingen te vinden naar AA. D. DÉSIR, *Van de kant van Brugmann. Een ziekenhuis in zijn eeuw*; <http://www.chu-brugmann.be/nl/news/20060316-brugmannbook.asp> (toegang 10.01.2013).

¹⁷ Al-Anon is een vereniging die los staat van de AA-vereniging maar er wel mee samenwerkt. Ze hebben een verschillend programma maar delen een aantal principes. De leden van Al-Anon bestaan uit familieleden van AA'ers. De principes die zij delen is volgens het *Handboek voor de Vlaamse AA*, het gezamenlijke gebruik van de *Twaalf Tradities*. ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 79.

¹⁸ De Landdag is de feestdag van de Vlaamse AA voor haar leden en hun familie. ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 77.

E.H. Paesmans¹⁹. Hij kreeg veel kritiek omwille van zijn confessionele interpretatie van de *twaalf stappen*²⁰. De kritiek kwam voornamelijk uit de hoek van AA-leden die het moeilijk hadden met het Godsbeeld.

1.1.3 Hoe verkreeg de AA een groot aandeel op de zelfzorgmarkt²¹?

1.1.3.1 Inbreng van externen, hulp van buitenaf²²

De structuur van de werking van de AA kan hiërarchisch bekeken worden. Aan de basis liggen de groepen zelf, geleid door hun eigenste *chairman*. Binnen deze groep worden twee personen aangeduid om naar de *Provinciale Werking* (PW)²³ en het *Comité der Openbare Informatie* (COI)²⁴ te gaan. Wanneer deze organen samen zitten met andere comités, vergaderingen geleid door een niet-alcoholist, dan vindt er een *Algemene Dienstenraad* (ADR) plaats (deze laatste is de vroegere *Raad van Advies*). Externen kregen van meet af aan een plaats in de structuur van de werking. Een voorname functie is die van

¹⁹ Benedictus Paesmans (1900-1989) wordt binnen de AA stevast 'professor Paesmans' genoemd. Hij werd in 1925 gewijd tot priester en was van 1928-1966 leraar natuurkunde in een jongenscollege te Hasselt. In tussentijd (1932-1957) beoefende hij ook de functie van nationaal proost van *Caritas Catholica Belgica*. Daarenboven was hij voortrekker van de *Broederhulpen* en het *Marialegioen*. E.H. Paesmans bekommerde zich fel om de armen op zowel financieel als geestelijk niveau. Hierdoor heeft hij initiatieven doen bloeien en leven zoals het *Volkstehuis* (Hasselt), het *Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen* (CAD), de Limburgse school voor Jeugd- en Volksmuziek,... Hoewel hij zelf geen alcoholist was, dronk hij evenals de AA-leden geen alcohol. ANONYMOUS, *Paesmans, Bénédicte (1900-1989)*; <http://www.hasel.be/nl/subjects/1917/paesmans-benedictus-1900-1989.html> (toegang 02.02.2013); Interview met Frans Larridon, Leuven, 1 februari 2013.

²⁰ De „*Twaalf Stappen*“ staan geschreven in het gelijknamig boek. ANONYMOUS, *Twaalf Stappen & Twaalf Tradities*, Rotterdam, Stichting Publiciteit AA Nederland, 2005.

²¹ Interview met Ivo, Kasterlee, 8 december 2012.; Lezing door D. Schellens op provinciedag AA Limburg, Ham, 17 november 2012.

²² Er leeft bij internen en nauw verbonden externen argwaan voor het woord “samenwerking”. In funderende boeken wordt er in ieder geval gesproken in termen van “samenwerking”. Bijvoorbeeld: “Zonder onze medische vrienden was de vereniging van de Anonieme Alcoholisten misschien nooit geboren. [...] Vandaag werken duizenden artsen in de hele wereld nauw met ons samen.” Of neem de volgende quote in hoofdletters: “ALDUS ZAL COI NOOIT TOT RONSLEN MOGEN OVERGAAN EN ZAL ZICH STEEDS HOUDEN AAN DE FORMULE: “SAMENWERKING JA – INMENGING EN AFFILIATIE NEE”.” De context waaruit deze uitspraak is gehaald is het moment dat er wordt gesproken over de medewerking van het COI met externe organisaties die belang hebben met alcoholisme. ANONYMOUS, *Handboek voor Openbare Informatie*, Antwerpen, ADB, 1999, p.6. ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten wordt Volwassen, een beknopte geschiedenis van AA*, Antwerpen, ADB, 2000, p. 270.

²³ “De PW is de draaischijf van de diensten-structuur in AA, waarin de afgevaardigden van de groepen van een bepaalde provincie vergaderen samen met de provinciale afgevaardigden in de provinciale en nationale diensten.” ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 28. In de PW worden allerhande verslagen opgesteld, gebonden aan vergaderingen en initiatieven vanuit de AA. Daarenboven worden in deze werking personen verkozen tot afgevaardigden voor de nationale diensten. De nationale diensten van de AA zijn: de *Algemene Dienstenraad*, *Financiëncomité*, *COI*, “*Vijf Voor Twaalf*”, *Loners Dienst*, *Distributiecentrum*, *Comité voor Agenda en Conferentiebeleid*, *Literatuur Comité*” en *vzw Aldinea-Bel*. ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p.17 en 19.

²⁴ Er bestaat geen eenduidige definitie voor het COI. Het gaat om een comité die probeert vanuit trouw aan de traditie, de boodschap van de organisatie te verspreiden. In hoofdstuk 4 wordt hier verder op in gegaan. ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 57.

Beheerder A. Deze functie wordt voor iedere provincie apart ingevuld door één niet-alcoholist. Hij of zij werkt vrijwillig mee aan de uitbouw van de diensten op provinciaal niveau en in de algemene werking. De beheerder zorgt voor de communicatie tussen de groepen in zijn provincie onderling, met de buitenwereld, met de diensten van de AA en de *Werelddiensten*²⁵. De beheerder A werkt belangeloos: hij heeft geen reden om de ene groep boven de ander te plaatsen. Hij hoeft ook niet te strijden tegen zijn eigen 'drankprobleem' en is daarenboven omwille van zijn persoonlijke opleiding, competitief om deze verantwoordelijkheid te dragen²⁶.

De werking binnen de AA-vergaderingen zelf werd door externen beïnvloed. Zo bracht Pater Jean Marie Puts, Kapucijn in het klooster van Brugge, het idee van het *Hemelhuisje* binnen. Pater Puts stelde dit symbool voor op een bestuursvergadering van *Sobriëtas*, waar Paesmans ook aanwezig was en deze heeft het idee van het Hemelhuisje in de praktijk omgezet. Het Hemelhuisje bestaat uit een plaat in de vorm van een huisje, waarop een gezin in een gezellige woonkamer afgebeeld wordt. Het dak van het huis loopt uit in een punt. Wanneer een AA-lid 1 jaar nuchter is, wordt dit Hemelhuisje tijdens een feestelijke vergadering overhandigd samen met een ster. Deze ster kan bovenaan in dit huisje geplakt worden. Bij elk volgend jaar dat men nuchter is, krijgt men een bijkomende ster die kan bevestigd worden op de schuine rand van het huisje. Het werken met dit Hemelhuisje, is het werken met symbolen dat aan de hand van een groepsgebonden rituele activiteit plaats vindt. Deze activiteit wordt cyclusmatig uitgevoerd²⁷. Het uitreiken hiervan is een krachtig symbool waar iedere AA'er naar streeft want het geeft erkenning en een stimulans om het vol te houden. Dit gebruik bestaat in sommige groepen nog steeds (cf. Interviews).

1.1.3.2 Wijderspreide eenheid

Opmerkelijk aan de AA zijn haar wereldwijde overeenkomsten qua organisatie. Om deze "gelijke trend" in zoveel landen mogelijk te maken, zijn er eenheidsvormende elementen nodig. Verder zal ik trachten die eenheid te vinden in het "logo", de "taal" en "het groepsgeweten".

Logo: Onder een universeel logo werd de AA-gedachte snel wereldwijd bekend²⁸. Het logo fungeert als teken van herkenning. Niet alleen maakt men zich met het logo kenbaar aan de buitenwereld, ook intern heeft het nog een functie. De literatuur die door de AA algemeen is goedgekeurd, krijgt een stempel in de vorm van het logo. In Vlaanderen wordt het logo in twee vormen gebruikt. Enerzijds heb je het basislogo, de cirkel met daarin de driehoek en de letters AA en anderzijds heb je datzelfde logo met rond de driehoek de drie legaten geprint. De drie

²⁵ Met „Werelddiensten“ wordt de samenwerking met *General Service Office (GSO)* bedoeld. Het GSO controleert de wereldwijde eenheid van de AA gedachte. ANONYMOUS, *Alcoholics Anonymous General Services Office (GSO)*; <http://www.aa-oregon.org/gso.htm> (toegang 09.03.2013).

²⁶ Lezing door D. Schellens op provinciedag AA Limburg, Ham, 17 november 2012. Het verslag van deze provinciedag zit in de bijlage (2).

²⁷ Het is niet verwonderlijk dat het een pater is die dit ritueel heeft ingevoerd. In religieuze gemeenschappen kent men veel gelijkaardige gebruiken (Men denke aan herdenkingsvieringen, de medaille-uitreiking bij bedevaarten naar Scherpenheuvel, etc.).

²⁸ Zie bijlage (3).

legaten zijn 'dienen', 'eenheid' en 'herstel'²⁹. Officieus wordt aangenomen dat het basislogo gebruikt wordt voor berichtgevingen aan externen en het uitgebreidere logo voor interne aangelegenheden³⁰.

TAAL: Naast het logo heb je ook de 'taal' die overal terug opduikt. De AA heeft ten eerste een specifiek jargon (Cf. Besluit van hoofdstuk 1). Ten tweede heb je *Het Grote Boek*, zowat het basisboek dat door de oprichters (Bill en Bob) is geschreven en voor het eerst in 1938 is verschenen³¹. Dat boek is reeds in 38 talen vertaald, verspreid over 170 landen³². Ten derde maken AA-groepen over de hele wereld gebruik van de *Twaalf Stappen*, ook wel het *Minnesota model* genoemd en de *Twaalf Tradities*³³. Het gaat hier om de kernpunten van de AA-gemeenschap, die ieder AA-lid hoort te kennen en te gebruiken. Deze werken zijn op hun beurt ook vertaald naargelang iedere taalgroep zich daarmee bezig houdt. Bij de vertaling wordt er belang gehecht aan de oorspronkelijke woorden en intenties van de schrijver. In de Nederlandse vertaling van 2003 staat geschreven:

Een aan de moderne opvattingen aangepaste vertaling zou een veel minder helder beeld geven hebben³⁴.

Bovendien wordt de aandacht gevestigd op de noodzaak om via hermeneutiek de teksten te begrijpen. Er zijn bepaalde accenten die veranderen en ook de interpretatie zou kunnen wijzigen doorheen de tijd. Daarbij wordt gemeld dat het bij de veranderingen gaat om details en niet om hoofdzaken³⁵. Ten slotte is er de communicatie, inherent aan de structuur, die naar eenheid neigt. Zo heb je in Vlaanderen de *Provincieraad* en het *Nationaal Comité*. In de Provincieraad zetelen twee personen per groep die zich in die provincie bevindt. Op de vergadering worden de groepsvergaderingen grosso modo geëvalueerd en bepaalde probleempunten besproken (cf. hierboven). In het Nationaal Comité zetelen twee personen per provincie. Zij doen hetzelfde als op de provinciale werking maar dan op nationaal niveau. Deze structuur zou borg moeten staan voor eenheid in verscheidenheid. Daarenboven heb je nog het *COI*. Elke provincie heeft een *COI*, bestaande uit weerom twee personen per AA-groep die de provincie telt. Het *COI* staat in voor de communicatie vanuit de AA met externe organisaties zoals ziekenhuizen, scholen, dokters, etc. Ook hier weer treedt de aandacht voor eensgezindheid naar voren³⁶.

²⁹ Merk op dat de aandacht voor 'eenheid' inherent verbonden is in het logo van de AA zelf.

³⁰ Interview met Ivo, Kasterlee, 8 december 2012.

³¹ ANONYMOUS, *The Original Manuscript of Alcoholics Anonymous*; <http://www.silkworth.net/originalmanuscript/originalmanuscript.html> (toegang 09.03.2013).

³² ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, Rotterdam, Stichting Publiciteit AA Nederland, 2005, p. 17. In: AA ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), staat dat het om 180 landen zou gaan. ANONYMOUS, *Translation of AA literature*; <http://www.texasdistrict5.com/translations.htm> (toegang 05.02.2013); ANONYMOUS, *Alcoholics Anonymous (AA)*; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/13445/Alcoholics-Anonymous> (toegang 19.04.2013).

³³ ANONYMOUS, *Twaalf Stappen & Twaalf Tradities*, Rotterdam, Stichting Publiciteit AA Nederland, 2005.

³⁴ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 8.

³⁵ Ibid.

³⁶ ANONYMOUS, *COI – Comité voor openbare informatie*; <http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/pers.html> (toegang 20.05.2013).

GROEPSGEWETEN: Een laatste vorm van eenheid is de eenheid die ervaren wordt in de groepen zelf. Binnen de groep is iedere aanwezige een alcoholist. Vanuit deze gemeenschappelijke voorgeschiedenis ervaart men al gauw elkaar als gelijke. De grote meerderheid van alcoholisten heeft in zijn actieve drinkperiode nooit een soortgelijk 'gelijkheidsgevoel' ervaren. Men spreekt hier over het groepsgevoel, eerder dan een groepsgevoel³⁷. Dat wat de groep bindt, is het "geweten" en niet een bepaalde emotie. Emoties zijn vluchtig en veranderlijk; hun geweten is dat niet. Hierop zal in hoofdstuk 3 verder worden ingegaan aan de hand van de interviews die ik met AA-leden heb afgenomen. Ook in het tweede hoofdstuk van deze verhandeling zal dit gevoel van gebondenheid naar boven komen.

1.2 De plaats van de AA in het landschap der verslavingszorg

ZORGVERLENING SECTOR: In tegenstelling tot de AA genieten heel wat andere zelfhulporganisaties en groepen financiële steun van de *Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen* (VAD). Daarenboven werd er via het VAD een communicatienetwerk uitgebouwd dat zelfhulpgroepen en de zorg- en geneeskundige sector met elkaar verbindt.

Ook al is Alcohol tot op heden de meest gebruikte drug in Vlaanderen, het is niet de enige drug waar de mens gebruik van maakt. Cocaïne, cannabis, heroïne maar vooral ook gebruik van medicatie zoals antidepressiva kennen een opmars³⁸. De AA wil zich enkel ontfemen over alcoholisten. Mensen die verslaafd zijn aan iets anders dan alcohol, dienen hulp te zoeken bij andere zelfhulporganisaties. Ten gevolge van de stijging van gevarieerde vormen van verslaving, leeft er meer dan ooit, binnen de AA, het debat omtrent de vraag wie nog een 'zuiver alcoholist' is³⁹.

LEVENSBSCHOUWELIJKE VARIATIE: Niet alleen de zorg verlenende sector heeft een grote evolutie gekend, ook het religieuze landschap. De secularisering en de pluralisering hebben er voor gezorgd dat er heel wat verschillende religieuze ideeën en de eventueel daarbij horende instellingen, hun intrede deden in Vlaanderen. Dit heeft ongetwijfeld invloed gehad op de kijk van AA-leden naar zaken die ze in de wereld van de AA tegenkwamen. Om er maar enkele op te noemen: de geestelijken, het woord 'God' in de *Twaalf Stappen* en de *Twaalf Tradities*, de gebeden, de rituelen (cf. Hemelhuis), etc. Geestelijken vanuit de Kerk hebben zich gedurende ruime tijd rechtstreeks geëngageerd in de werking van de AA.

³⁷ Interview met Jeroom Beernaert, Roeselare, 11 januari 2013.

³⁸ In het onderzoek dat door de VAD in 2008 is gevoerd, leiden we de volgende resultaten af: 0,2% (opiaten), 0,8% (Cocaïne), 1% (Amfetamines of XTC), 13% (Cannabis), 83% (Alcohol) van de Belgische bevolking tussen 16-64 maakte in dat jaar gebruik van de respectievelijke drug. VAD, *Factsheets met recente cijfers over middelen*; <http://www.vad.be/alcohol-en-andere-drugs/feiten-en-cijfers/in-de-kijker.aspx> (toegang 12.01.2013).

³⁹ In een brochure wordt melding gemaakt van de discussie der 'zuiver alcoholisten'. In tegenstelling tot vroegere tijden, zijn er vandaag steeds meer mensen die meer dan alleen aan alcohol verslaafd zijn. Binnen de AA-vergaderingen is er geen plaats om over niet-alcoholische drugsverslavingen te spreken. Desalniettemin wordt er wel aangemoedigd om hiervoor groepen op te richten met dezelfde gedachtegang als de AA maar die de naam van de AA niet mogen gebruiken. ANONYMOUS, *Andere problemen dan alcohol*, Antwerpen, ADB, 2006, p. 8.

Ze zorgden voor onder andere spirituele inspiratie, contacten met dokters en advocaten, financiële steun (cf. Hierboven), ... Door de groeiende verdeeldheid inzake houding ten aanzien van confessionele gezagsinstanties, is de appreciatie voor deze katholieke *input* gedaald. Desalniettemin staan geestelijken vandaag de dag nog open om steun te bieden aan de AA⁴⁰.

EVOLUTIE IN *AA VLAANDEREN*: Het aantal groepen kende vanaf het ontstaan een exponentiële groei. Momenteel zijn er 8000 leden, verdeeld over 350 groepen. Al deze groepen leven autonoom⁴¹. De werking van een groep is in theorie zelfbedruipend, zowel van *input* als van *output*. Rond de jaren '80 zijn heel wat groepen opgesplitst in nieuwe groepen. Dit omdat de groepen te heterogeen werden door de grote aantallen of door de drang naar groepen volgens *gender*⁴². Hierdoor zijn er in de praktijk opvallende verschillen merkbaar, zowel in perceptie van bepaalde aspecten als in de concrete werking zelf. In hoofdstuk 3 zal dit aan de hand van interviews met enkele AA-leden duidelijk worden. Bovendien was het in de beginjaren heel normaal dat maatschappelijke assistenten en verpleegsters de plaatselijke AA vergaderingen volgden om professioneel advies te kunnen geven. Zo wisten zij hoe deze groepen werkten. Later werden de groepen meer gesloten omwille van de anonimiteit van de leden. Het gevolg is dat veel professionele hulpverleners niet meer vertrouwd zijn met de werking en de helende kracht van een autonome zelfhulpgroep en daarom ook niet geneigd zijn tot doorverwijzing. Door een ruim aanbod aan 'bekende' zelfhulporganisaties en psychiatrische instellingen, is de kans groot dat deze mensen andere groepen (bijvoorbeeld: *SOS Nuchterheid*, *De Druglijn*, *SOS zelfhulpgroepen*, *de lossen babbel*, *zelfhulpgroep de bongerd Maasmechelen*, *SOS ALMEDRUA vzw*, *vzw Free*) met dezelfde doelstellingen als de AA, zullen contacteren⁴³.

1.3 Besluit

De AA is een van de vele organisaties in het verslavingszorglandschap. Dat het om een grote organisatie gaat met zowat 8000 leden in Vlaanderen en zo'n 2 miljoen verspreid over heel de wereld, is te danken aan haar uniciteit. Hieronder zal ik 9 van deze specifieke karaktertrekken beschrijven waarna ik ook de problemen zal aanhalen die er van bij de eerste kennismaking reeds ervaren kunnen worden.

⁴⁰ Interview met Ivo, Kasterlee, 8 december 2012.

⁴¹ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document *AA Vlaanderen*, ADB Antwerpen), p.16. Er staat hierbij wel vermeld dat deze autonomieit onaantastbaar is tenzij het de AA of het dienstverlenende schaad of ondermijnt.

⁴² De heer Ivo heeft samen met Ria (zijn vrouw) hierover een persoonlijk onderzoek gedaan via de organisatie *AA Vlaanderen*. De 350 bevragsingsformulieren werden verwerkt. Het resultaat van dit onderzoek werd goedgekeurd op de (LDCA2012) Landdag door Comité Antwerpen 2012. In de bijlage (4) heb ik dit onderzoek verwerkt.

⁴³ Enkele alternatieven voor AA in Vlaanderen: Alcohol Management, Harm Reduction Therapy Center, Moderatie Management, Rationele Recovery, SMART recovery, Alternatieven verslaving, Gedragstherapie Associaties, DeBesteBeslissing, ... ANONYMOUS, *Alternatieven voor Anonieme Alcoholisten*; <http://o.elobot.eu/artikel/alternatieven-voor-anonieme-alcoholisten> (toegang 18.01.2013). M. NICLAUS, *De Beste Beslissing*; <http://www.debestebeslissing.be/> (toegang 29.05.2013).

WAT MAAKT DE AA UNIEK?: Ten **eerste** staat de AA tegelijkertijd open voor ieder persoon met alcoholproblemen en langs de andere kant zorgt de anonimiteit voor een geslotenheid naar de buitenwereld toe. Het is theoretisch mogelijk om op ieder moment de kamer binnen te vallen of te verlaten. Met andere woorden: de groepsvergaderingen gebeuren niet tussen muren van een specifieke orde waarin een of andere vorm van tucht wordt geëist. Ze gebeuren in een lokaal die niet een *heterotopos* hoeft te zijn maar gewoon een herkenbare omgeving waarin de gespreksonderwerpen en gevoelens die opkomen, geen taboes hoeven te zijn of ongemakkelijk hoeven aan te voelen. Ten **tweede** is er het principe van levenslange verbondenheid. Ieder AA-lid blijft in principe heel zijn leven lid van de organisatie. Dit is een rechtstreeks gevolg van de overtuiging “Eens alcoholist, altijd alcoholist” die terug te vinden is in talrijke brochures en in *Het Grote Boek*. Ten **derde** is er het ambigue religieuze karakter van de beweging. Enerzijds wordt er op vergaderingen en in de brochures vaak naar religieuze concepten verwezen en zijn er ook rituelen terug te vinden die van oorsprong religieus zijn (zoals het bidden), toch blijft anderzijds het godsdienstig gehalte geheel vrijblijvend. Ten **vierde** zijn er de funderende boeken van de AA. Deze boeken zorgen ervoor dat ieder AA-lid waar dan ook, wanneer dan ook, steeds terug inspiratie kan putten uit zijn eigen traditie. Ten **vijfde** is er het gratuite, belangeloze principe. Er is geen sprake van belangenconflicten waarvoor de AA zou willen zorgen, niet naar eigen leden toe noch naar de buitenwereld. Hierover zal in het tweede hoofdstuk dieper op worden ingegaan. Ten **zesde** gaat het om een verslavingszorg die overal ter wereld succes kent. Het programma wordt overigens toegepast op meer dan alleen alcoholverslaving. Zo heb je bijvoorbeeld ook *Narcotics Anonymous* en nog tal van andere groepen⁴⁴. Het gaat om zowel zelfhulpgroepen met verslavingsachtergrond als voor zaken die niets met verslaving te maken hebben zoals oorlogstrauma's (*The Department of Veteran Affairs*)⁴⁵. Ten **zevende** heb je de eenheidsmakende elementen die hierboven reeds werden aangehaald (bijvoorbeeld het logo) en daarnaast ook nog de unieke vaktermen (*Chairman/Chairvrouw* (voorzitter), *Sponsor* (Een sponsor is een peter. Aangezien dit woord patriarchaal lijkt, is er gekozen voor een neutrale term), *Pupil* (nieuweling)⁴⁶, *Loner* (Loners zijn personen die omwille van persoonlijke omstandigheden niet per grote regelmaat de groepsvergaderingen kunnen bijwonen)⁴⁷). Ten **achtste** is de AA gericht op nazorg en niet zozeer op ontwenning *an sich*. Hiermee erkent het rechtstreeks de noodzaak om ook na de 'inkeer' voor opvolging te zorgen. Dankzij deze opvolging krijgt de ex-verslaafde de mogelijkheid om niet in een isolement of in een gevoel van verlaten

⁴⁴ *Adult Children of Alcoholics* (ACA), *Cocaine Anonymous* (CA), *Clutterers Anonymous* (CLA), *Crystal Meth Anonymous* (CMA), *Formerly Codependents of Sex Addicts* (COSA), *Debtors Anonymous* (DA), *Emotions Anonymous* (EA), *Gamblers Anonymous* (GA), *Heroin Anonymous* (HA), *Marijuana Anonymous* (MA), *Nicotine Anonymous* (NA), *Overeaters Anonymous* (OA), *Sexaholics Anonymous* (SA), *Smokers Anonymous* (SA), *Workaholics Anonymous* (WA),... ANONYMOUS, *List of twelve-step groups*, http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twelve-step_groups (toegang 06.02.2013); J. S. TIEMAN, *The Origins of Twelve-Step Spirituality: Bill W. and Edward Dowling, S. J.*, in *Social Activism* 13/3 (1995), p. 121.

⁴⁵ J. S. TIEMAN, *The Origins of Twelve-Step Spirituality: Bill W. and Edward Dowling, S. J.*, in *Social Activism* 13/3 (1995), p. 122.

⁴⁶ ANONYMOUS, *Vragen en antwoorden over het sponsorschap*, Antwerpen, ADB, 1998, p. 5.

⁴⁷ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p. 21.

eenzaamheid terecht te komen. Wat nog in hoofdstuk 2 duidelijk zal blijken: het zich inzetten voor de ander, is dé methode om zelf nuchter te blijven. Hiermee wordt de werking van een psychiatrisch centrum omgedraaid: dankzij de inzet van de ander kan ikzelf nuchter worden. Ten **negende** is er binnen de groep geen sprake van enig mogelijk “niveauverschil” tussen de hulpverlenende en de 'hulpverkrijgende'. Ieder is daar met dezelfde problemen en met eenzelfde doel (hierover meer zie hoofdstuk 2). Het enige wat onderling kan verschillen is de persoonlijke achtergrond en de reeds opgedane ervaring als gestabiliseerd alcoholist. Desalniettemin wordt ieder als gelijke behandeld en is er theoretisch gezien geen mening die meer van tel zou zijn dan een ander (Meer uitleg hierover in hoofdstukken 2 en 3).

PROBLEMEN OP HET EERSTE GEZICHT: De zwakke punten die eigen zijn aan zelfhulpgroepen, zijn de **eerste** problemen die meteen optreden. De groep is namelijk afhankelijk van sterke figuren om te blijven bestaan, om er voor te zorgen dat iedereen geïnspireerd blijft. Ten **tweede** moeten deze sterke figuren ook werkelijk een positieve bijdrage kunnen leveren. Zo kwam ik naar aanleiding van een getuigenis te weten dat de getuige door de “bazen” van de ene groep geen erkenning kreeg als alcoholist en bij de baas van de andere groep constant de les werd gelezen omdat de jongen in kwestie 'maar' 26 jaar was⁴⁸. Ten **derde** is er de noodzakelijkheid om een goede verhouding te hebben tot de professionelen. Dit enerzijds om via hen 'leden' aan te trekken en anderzijds om via hen raad en steun te kunnen verkrijgen om zo te kunnen groeien in de *know-how* van de groep. In het artikel van Yvo Nuyens werd er terecht verwezen naar het belang van het bouwen van bruggen tussen zelfhulp en professionele hulpverlening⁴⁹. Het is echter jammer om in dit artikel louter het “wat wordt bedoeld met die 'bruggen'” te lezen en niet een activerend antwoord op het “hoe bouwen we deze bruggen”. Zo mis ik economische beweegredenen, spirituele en sociale motivatie voor de professionelen en de hulpbehoevenden zelf om deze vorm van bijstand te stimuleren. Ten **vierde** zouden enkele typische eigenschappen van de AA, de mensen kunnen afschrikken: de ambigue anonimiteit (tegelijkertijd anoniem maar toch staan de AA-leden in rechtstreeks contact met elkaar. Meer uitleg hierover in hoofdstuk 2), de religieuze insteek en de grootschaligheid; de AA is immers overal te vinden, het kan een effect geven alsof er geen ontkomen aan is, aan mensen die hier lid van zijn. Wanneer iemand deze elementen vanuit een verkeerd perspectief benadert, kan hij in de verleiding komen om de AA als sekte te beschouwen. Als er alternatieve organisaties bestaan, zullen mensen om die reden niet voor de AA maar wel voor een andere organisatie kiezen. Ten **vijfde** is er de aanwezige negatieve houding van Amerikaanse makelij op het internet te vinden (hierover meer in hoofdstuk 4). Ten **slotte** (zesde) kan de structuur vertragend en demotiverend werken. Initiatieven van onderuit moeten stevast aangekondigd worden van bovenaf. Deze communicatie verloopt via verschillende stations waardoor er pas na geruime tijd goedkeuring gegeven kan worden. Bovendien is deze communicatie volgens mij op zich ook een of andere vorm van anoniem proces aangezien

⁴⁸ Zie bijlage (2).

⁴⁹ Y. NUYENS, *Bruggen bouwen tussen zelfhulp en professionele hulpverlening*, in *Methodiek Zelfhulp*, maart 2009, p.10-13.

er geen “bazen” zijn en enkel comités die op hun beurt bijgewoond worden door wisselende functionarissen. Hierdoor wordt mijns inziens mogelijk een ongelijke dialoogverhouding gecreëerd waardoor AA-leden zich machteloos kunnen voelen binnen een organisatie waar er eigenlijk geen machtskwestie zou mogen zijn.

Hoofdstuk II - Visietekst AA

In het volgende hoofdstuk ga ik op zoek naar de raakpunten tussen de principes van de Vlaamse AA enerzijds en hun visie op “mens”, “alcoholisme”, “God” en “doel van de organisatie” anderzijds. Aangezien de AA zich niet wil mengen in publieke debatten, ben ik genoodzaakt me te beperken tot deze concepten, de concepten die in de hele AA-gedachte mijns inziens centraal staan. Hierbij had ik graag opgemerkt dat deze concepten duidelijk een ethisch kantje hebben en tevens zijn het erg controversiële begrippen waarover iedereen zijn of haar eigen gedacht heeft. “Mens”, “God” en “alcoholisme” zijn zaken die doorheen eeuwen uitgebreid besproken en bediscussieerd zijn geweest. Het zou interessant kunnen zijn om dit hoofdstuk te lezen met in het achterhoofd de schijnbare tegenstelling tussen enerzijds de omstreden thema's en anderzijds de betrachting om zich als organisatie niet te bemoeien met publieke twisten⁵⁰.

2.1 Visie op de Mens

ANONIMITEIT: In de naam van de vereniging zit het woord 'anonimiteit' reeds vervat. Het verwijst naar de status die de leden moeten behouden. Zowel naar de medeleden toe als naar de buitenwereld, dienen de AA-leden hun anonimiteit te bewaren⁵¹. Op de website van de Vlaamse AA wordt de hoofdzakelijke reden hiervoor gezien in de nederige houding die leden moeten hebben ten opzichte van de principes⁵². Het zijn de beginselen die de eigenheid van de AA waarborgen en niet bepaalde persoonlijkheden. Met andere woorden: binnen de AA is er geen personencultus. Hierdoor kunnen AA-leden vrijblijvend praten, zonder dat ze zich persoonlijk hoeven te verdedigen alsook zich te mengen in publieke of interne debatten. De nederige houding ten aanzien van de beginselen impliceert tevens de beperktheid waarmee de AA-leden kunnen spreken over alcoholisme en alcoholisme

⁵⁰ In het *Handboek voor de Vlaamse AA* wordt benadrukt dat de visie waarop de werking van de AA steunt, zich niet fundeert op regels en voorschriften. De AA en haar hele entourage zou zich moeten plaatsen in een groei-perspectief waar alles nog alle kanten op kan. Hierbij zou ik graag een kritische bedenking maken met betrekking tot de structuur van de boekjes en folders die door de AA gepubliceerd worden: hoe komt het dat deze grotendeels gebruik maakt van vraag- en antwoord structuur als er eigenlijk geen sprake zou zijn van een strakke organisatie met vaste antwoorden op specifieke vragen? ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 15.

⁵¹ Dit heeft ook gevolgen voor de manier waarop de AA in de media komt. In geen geval mag de persoon herkenbaar zijn. Noch op foto's, noch in bewegende beelden, noch via de stem, noch via persoonlijke gegevens zoals adressen of volledige naamgegevens. ANONYMOUS, *Goed begrepen anonimiteit*, Antwerpen, ADB, 2006, p. 5 en ANONYMOUS, *Handboek voor Openbare Informatie*, Antwerpen, ADB, 1999, p. 14-15.

⁵² In het online *Vandale* woordenboek is het interessant om de woorden „nederig“ en „anoniem“ met elkaar te vergelijken. Anoniem: „naamloos, ongetekend, waaraan men geen naam kan toekennen“. Nederig: „onaanzienlijk, gering, bescheiden, deemoedig“. Er is geen rechtstreeks verband tussen de twee woorden vanuit hun directe betekenis. Enkel de persoonlijke interpretatie kan er voor zorgen dat anonimiteit en nederigheid, twee begrippen zijn die betekenisvol met elkaar in verband gebracht kunnen worden. ANONYMOUS, *Handboek voor Openbare Informatie*, Antwerpen, ADB, 1999, p. 16; ANONYMOUS, <http://www.vandale.be/opzoeken?pattern=anoniem&lang=nn> (toegang 09.03.2013); ANONYMOUS, <http://www.vandale.be/opzoeken?pattern=nederig&lang=nn> (toegang 09.03.2013).

bestrijding. Ze kunnen enkel vanuit de eigen ervaringen spreken⁵³. De anonimiteit zorgt er voor dat er geen ervaring bestaat die meer of beter is dan een ander. Deze onderlinge gelijkheid vormt naar buiten toe een sterk teken van eenheid. In *Het Grote Boek* vinden we dezelfde argumenten⁵⁴. Mijns inziens is het hierbij belangrijk op te merken dat de anonimiteit in de titel zich toespitst op de personen en niet op de vereniging zelf. Het is juist essentieel om de vereniging kenbaar te maken aan het publiek. Op de website wordt er vervolgens een link gelegd met negatieve ervaringen uit het verleden. Zo zouden mensen die hun anonieme status als alcoholist ten prooi geven, minder kans maken op een succesvolle stabilisatie. Vervolgens zouden nog drinkende alcoholisten minder geneigd zijn om met 'bekende' alcoholisten te praten en ten slotte zou het zich *outen* kunnen leiden tot persoonlijke ijverzucht ten nadele van de beginselen waarop de AA zich fundeert⁵⁵. Zelf meen ik een zekere ambivalente houding te zien betreffende de 'anonimiteit' die wordt nagestreefd. Volgens mij is de anonimiteit niet zo radicaal zoals bijvoorbeeld bij teleonthaal. Mensen binnen de groep leren je kennen en de mate waarin die kennismaking gebeurt, heb je uiteindelijk niet voor de volle 100 procent in eigen handen. Vooreerst zien ze je gezicht, het zou kunnen dat je mensen tegenkomt die je kent, het vertrouwen in elkaar met betrekking tot dat wat er doorverteld kan worden, is niet waterdicht. Stop je abrupt met drinken dan zal je omgeving zich vragen stellen. Tenslotte ga je heel regelmatig op een vast tijdstip naar de bijeenkomst.

ZELFREFLECTIE: In *Het Grote Boek* doet de auteur met grote regelmaat aan zelfreflectie. Deze zelfreflectie is deelbaar in twee perspectieven: enerzijds de zelfreflectie als actieve alcoholist en anderzijds als actief AA-lid. Hij beschrijft het karakter van een alcoholist als 'gevarieerd', 'maakt gauw vooroordelen', 'twijfelachtig', 'jaloers', 'ijdel', 'zelfzuchtig', 'egocentrisch' en 'iemand met veel zelfbeklag'⁵⁶. De auteur schrijft de volgende specifieke eigenschappen toe aan actieve alcoholisten: het zijn "vaak verstandige mensen", ze hebben een "feilloos instinct om op de verkeerde momenten ladderzat te zijn"⁵⁷, ze hebben een "neiging tot zelfbedrog"⁵⁸, "ze leiden een dubbel leven"⁵⁹ en "alcoholisten voelen zich nutteloos"⁶⁰. Door het negatief zelfbeeld komen ze terecht in een vicieuze cirkel. Er wordt in *Het Grote Boek* en in de folders vaak de link gelegd tussen

⁵³ Er is niemand die het recht heeft om zijn eigen gelijk boven dat van een ander te stellen. Ook niet in de relatie tussen sponsor en pupil. De jarenlange ervaring moet als troef uitgespeeld worden, niet als argument voor het eigen gelijk. ANONYMOUS, *Vragen en antwoorden over het sponsorschap*, p. 9-15.

⁵⁴ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 10, ANONYMOUS, *De anonimiteit*; <http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/anonimiteit.html> (toegang 27.02.2012); ANONYMOUS, *Handboek voor Openbare Informatie*, Antwerpen, ADB, 1999, p. 13.

⁵⁵ ANONYMOUS, *De anonimiteit*; <http://www.aavlaanderen.org/Sites/1/anonimiteit.html> (toegang 27.02.2012).

⁵⁶ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 54, 83, 88, 102 en 103.

⁵⁷ *Ibid.*, p.54.

⁵⁸ Hiermee bedoelt de auteur dat alcoholisten vaak de neigen hebben om te denken dat ze op eenzelfde manier kunnen drinken als normale mensen. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.65.

⁵⁹ Hierbij maakt de auteur gebruik van een metafoor: de toneelspeler. Een toneelspeler speelt in iemands naam en beseft tegelijk dat hij die niet waardig is. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.116.

⁶⁰ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.129.

'dood' en "alcoholist blijven"⁶¹. De mens kan niet op eigen kracht, al zijn de intenties goed, van het alcoholprobleem af geraken. De auteur legt dit uit aan de hand van de metafoor van de toneelspeler die op z'n eentje al het werk zou doen dat nodig is om een goed toneelstuk te kunnen spelen. Omdat niemand alles kan en alles tegelijkertijd kan, wordt hij boos en eindigt hij in zelfbeklag gepaard met het gevoel van totale mislukking⁶². De auteur haalt verder aan dat alcoholisten dit beklag moeten trachten te vermijden. Voor een alcoholist werkt deze teleurstellende houding als een vergif⁶³. Door het 12-stappenprogramma en de daar bijhorende dienstverlening zal dat gevoel verdwijnen⁶⁴. Dat programma maakt aan de alcoholist duidelijk dat hij moet ophouden 'God' (als in: de almachtige, alwetende, alomtegenwoordige, ...) te willen spelen⁶⁵. Ook de vrijheid om te oordelen over de intrinsieke waarde van bepaalde handelingen legt de auteur exclusief in de handen van God zelf⁶⁶. De 'nuchterheid' is niet enkel gericht op het niet-consumeren van alcoholhoudende dranken maar het heeft ook betrekking tot de eigen perceptie op de existentiële grondhouding. Op de website van AA Vlaanderen wordt dit aangevuld met het zeggen dat een AA-lid een realist is⁶⁷. Hij beschouwt zichzelf niet als wereldverbeteraar door de wereld te willen droogleggen. Hij is er zich wel van bewust dat alcohol voor hem persoonlijk als een vergif is.⁶⁸ Door deze nederige erkenning van de werkelijkheid verlost de mens zich van vele lasten waardoor hij een "gelukkig en nuchter" mens zou kunnen worden⁶⁹.

ALCOHOLISTEN ONDER ELKAAR: AA-leden zijn doorsnee mensen met allerhande achtergronden, jobs, wetenschappelijke of religieuze motieven⁷⁰,... . De nieuwe leden komen uit alle hoeken van de samenleving. Je zou kunnen zeggen dat ze in normale omstandigheden elkaar nooit zouden leren kennen. De auteur van *Het Grote Boek* maakt een vergelijking met opvarenden van een passagiersschip onmiddellijk na een scheepsramp. Daaruit volgt een vreugde- en kameraadschapsgevoel waarbij ieder zich als gelijke beschouwt van elkaar, ongeacht zijn of haar rang of stand. Het enige verschil is dat men na de ramp niet voor eeuwig vaarwel zegt maar men elkaar terug opzoekt⁷¹. Het beleefde gevaar wordt als band scheppend ervaren. Daarenboven is het delen van je eigen ervaringen voedend voor het vertrouwen dat de ander in jou kan krijgen⁷². De

⁶¹ Bijvoorbeeld: ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 25, 46, 48, 60, 68, 81, 108, 118.

⁶² Ibid., p.101-102.

⁶³ Ibid., p.108.

⁶⁴ Ibid., p.129.

⁶⁵ Ibid., p.103.

⁶⁶ Ibid., p.111-113.

⁶⁷ ANONYMOUS, *Dit is AA*, Antwerpen, ADB, 1995, p. 5.

⁶⁸ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p.12.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Voor een gedetailleerde groepsprofiel zie bijlage (5). ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p. 20.

⁷¹ Graag had ik hierbij de gelijkenis willen aanhalen met de oorsprong van het christendom en de Katholieke Kerk. Na de dood van Jezus (ramp) zijn mensen gaan samenkomen om hem te herinneren. Het geloof in het goede voor de ramp en het verlossende karakter dat het verdriet opheft, is dat wat de volgelingen van Jezus met elkaar zodanig bindt dat ze het blijven doen. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 49.

⁷² Ibid., p.51.

samenwerking in wederzijds respect en vertrouwen is onontbeerlijk om succesvol het 12-stappenprogramma vol te houden. "De ander is nodig om zelf te kunnen leven"⁷³. Een actieve en enthousiaste coöperatie tussen meerdere alcoholisten is onontbeerlijk om een blijvend herstel te bekomen⁷⁴. Als alcoholisten niet over hun probleem zouden praten, zouden ze er nooit vanaf kunnen geraken⁷⁵. Het stappenplan is geen eenrichtingsverkeer. Met andere woorden: de alcoholist hoeft de stappen niet stelselmatig te overlopen. Daarenboven krijgt de man dezelfde eisen opgelegd als de vrouw⁷⁶. Zij die niet slagen in het volgen van het programma treffen geen schuld. De auteur zegt dat het aan hun aard ligt. Deze mensen zijn volgens hem incompetent om een "levenswijze te aanvaarden en te ontwikkelen die strikte eerlijkheid vergt"⁷⁷. Hoewel het programma logisch wordt geacht, wordt er in *Het Grote Boek* meteen bijgezegd dat het om een drastisch programma gaat⁷⁸.

2.2 Visie op Alcoholisme en Alcoholist

Hieronder zal de visie van de AA op alcoholisme als fenomeen besproken worden en daarna de termen "alcoholist" en "externe". Met "externe" worden niet-alcoholisten aangeduid. Aan het einde van deze paragraaf zal alcoholisme besproken worden aan de hand van enkele perspectieven die aangereikt worden vanuit de academische wereld.

ALCOHOLISME VOLGENS AA: De AA bekijkt alcoholisme vanuit het perspectief dat het een ziekte of een allergie is⁷⁹. Deze perceptie is voornamelijk pragmatisch en symbolisch te begrijpen. Het ziekteconcept is het idee van William Duncan Silkworth⁸⁰. De AA-leden bestempelen zich niet als experts op medisch vlak (cf. O.a. "Visie op doelstellingen"). Ze

⁷³ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 47.

⁷⁴ Ibid., p. 12.

⁷⁵ Ibid., p.116.

⁷⁶ Ibid., p.126.; voor vrouwen bestaat er een aparte brochure: 'Brief aan een alcoholiste'. Deze folder is geschreven in een briefvorm waarbij de auteur de alcoholiste tracht te overtuigen dat zij haar begrijpt, steunt en wil helpen. De auteur speelt in op emoties en plausibele levenssituaties waarin de vrouw zich zou kunnen begeven. Bovendien tracht zij aan te tonen dat de AA een 'normale' organisatie is waarvoor de leden zich niet hoeven te schamen. Zo zijn bijvoorbeeld de zaken die gebeuren tijdens vergaderingen, gewone dingen die op z'n minst aanvaardbaar zijn voor iedereen. Ten slotte wordt er in mensentaal gesproken over hun visie op 'alcoholisme'. ANONYMOUS, Brief aan een Alcoholiste, Antwerpen, ADB, 1998.

⁷⁷ Ibid., p.98.

⁷⁸ Ibid., p.79.

⁷⁹ Ibid., p. 20 en 66. In de masterthesis van Sharon Mangkoewihardjo wordt dit ook aangehaald. Zij meent te constateren dat de AA „alcoholisme“ beschouwt als louter medisch aangeboren aandoening. In mijn verder betoog zal ik deze stelling ontcrachten door te staven dat de AA de ziektekwestie symbolisch bekijkt. Het zou tegen de principes van de AA ingaan om een omvattende waarheid te claimen. S. MANGKOEVIHARDJO, *Effectief communiceren met alcoholisten* (Onuitgegeven verhandeling Letteren, Universiteit Utrecht), 2008, p. 8.

⁸⁰ William Duncan Silkworth (1873-1951) is een Amerikaans dokter die de „kleine dokter die hield van zatflappen“ genoemd werd. Hij was de dokter die Bill Wilson heeft geïnspireerd met zijn visie op alcoholisme. Dat gebeurde in de zomer van 1933. Het artikel "The Doctors Opinion" dat zich in het uitgebreide voorwoord van het *Het Grote Boek* bevindt, is van zijn hand. M.O., *The Roundtable of AA History*; http://www.silkworth.net/silkworth/silkworth_bio.html (toegang 20.02.2013); ANONYMOUS, *The Big Book Online Fourth Edition*; http://www.aa.org/bigbookonline/en_tableofcnt.cfm (toegang 01.05.2013).

kunnen enkel spreken vanuit hun eigen ervaringen over alcoholverslaving. Hieruit volgt dat ze de verslaving hebben ervaren als een ziekte⁸¹. De ziekte is niet besmettelijk, doch sleurt ze de ganse omgeving met zich mee. De ziekte kan in alle rangen en standen voorkomen⁸². Het is binnen de *AA*-gemeenschap nooit bij een eenzijdige betekenis van 'alcoholisme' gebleven. In de jaren '70 was er bijvoorbeeld in Ierland een conflict hieromtrent. De meningen binnen de *Irish National Council on Alcoholism* (INCA; een organisatie opgericht door vooraanstaande *AA*-leden zoals Sackville) werden verdeeld in enerzijds een doorzetting van de traditionele toeschrijving van alcoholisme als een ziekte en anderzijds waren er mensen die de weg van de *World Health Organisation* (WHO) wilden volgen. Volgens deze laatste was alcoholisme een resultaat van allerlei levensgebeurtenissen en omstandigheden maar zij beschouwden het gevolg hiervan niet als een "ziekte". Het geschil beruste op de interpretatie van het concept 'ziekte'. De tegenstanders van 'alcoholisme is een ziekte', vatten 'ziekte' letterlijk op als dat wat een arts kan constateren. De voorstanders gebruikten de term zonder zich eigenlijk bewust te zijn van de mogelijke consequenties die het ziekte-concept inhoudt⁸³.

It is our privilege to pass our Recovery and Hope message to other alcoholics, but surely not to turn ourselves into minnie [sic] Marty Manns or doctors'⁸⁴.

What Sackville came to realize was that underlying this disagreement, which he saw initially as nothing other than a semantic quibble, was a serious policy issue relating to the fellowship's decision not to become embroiled in controversy by lobbying to have the disease concept enshrined in public policy.⁸⁵

Vandaag de dag leeft deze discussie nog; deze wordt voornamelijk in Amerika gevoerd (Cf. Hoofdstuk 4)⁸⁶. Binnen de Europese grenzen werd deze discussie vooral in Ierland gevoerd en bijvoorbeeld niet in België. Ondertussen heeft de WHO alcoholisme als ziekte erkend⁸⁷. Op de website van de Vlaamse *AA* staan er vier verschillende manieren om alcoholisme als een ziekte te omschrijven: "een voortwoekerende ziekte", "een ongeneeslijke ziekte", "een aftakelende ziekte" en "een ziekte van verslaafdheid".

⁸¹ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 20.

⁸² ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p.10.

⁸³ S. BUTLER, T. JORDAN, *Alcoholics Anonymous in Ireland: AA's first European experience*, p.884

⁸⁴ *Ibid.*, p.884.

⁸⁵ *Ibid.*, p. 883.

⁸⁶ Ook zie bijlage (6), South Park Episode – Bloody Mary.

⁸⁷ De WHO heeft inzake alcoholisme een vernieuwend perspectief aangehaald door de term "afhankelijkheid" te verbinden met het probleem. Iemand is een alcoholist wanneer men duidelijk psychologische, sociale of fysieke gevolgen bij de persoon in kwestie kan opmeten die schadelijk zijn van aard en waarbij er sprake is van "afhankelijkheid" tussen de persoon en alcohol. Mede door deze toevoeging en het stigmatiserend effect van de termen alcoholist en alcoholisme, maakt de WHO nu gebruik van "alcoholafhankelijkheid". ANONYMOUS, *Alcohol*, http://www.who.int/topics/alcohol_drinking/en/ (toegang 09.03.2013); J. CASSELMAN, *Alcoholproblemen, Denk integraal, handel gericht* in S. ANSOMS (etc.), *Hulpverlening bij problematisch alcoholgebruik*, Antwerpen, Garant, 2004, p. 17-18.

Daaronder worden de vier fases van alcoholisme weergegeven aan de hand van specifieke gedragingen⁸⁸. Een meer uitgebreide door de AA goedgekeurde versie die deze fases weergeeft, zit in de bijlage⁸⁹. Alcoholisme mag volgens de AA niet gezien worden als een probleem dat buiten de geestelijke controle ligt maar wel als deels buiten de menselijke wilskracht⁹⁰. De visie van AA omtrent de mate waarin de mens persoonlijk verantwoordelijk is voor de neiging tot drankmisbruik, is wat mij betreft onduidelijk. Er kunnen meerdere oorzaken aan de basis liggen van deze onduidelijkheid: de AA zelf neemt geen resoluut standpunt in, de meningen binnen de AA-gemeenschap zijn verdeeld, het onderwerp ligt voor AA-leden gevoelig waardoor men wil vermijden om hierover een eenduidig standpunt in te nemen, enzovoort.

De ziekte kan enkel escaleren of stabiliseren; er is geen definitieve genezing mogelijk, aldus de principes van de AA. Leden van de AA hebben in het verleden vaak ervaren dat louter medische tussenkomst niet voldoende is; mensen hervallen vlug wanneer er geen continue nazorg voorhanden is. AA denken dat deze medische tussenkomst enkel kan leiden tot "chemische of kunstmatige nuchterheid⁹¹". Niettegenstaande genezing onmogelijk is, kan er wel een herstel optreden. Dit kan de alcoholist bereiken door gehele alcoholonthouding⁹². Door de alcoholonthouding is de ziel niet meer ziek en is lichaam en geest louter drager en geen lijder meer van de ziekte⁹³. De mensen die zonder geestelijke begeleiding of nazorg van de drank kunnen afblijven, zijn uitzonderingen⁹⁴.

Het begrijpen van alcoholisme als een ziekte, heeft volgens mij enkele voordelen. Zo ligt het 'ziek worden' buiten de volledige verantwoordelijkheid van de persoon in kwestie. Bovendien is het geen schande om ziek te zijn. Het zou pas een schande zijn, mocht de alcoholist er niets aan willen doen. Doordat de alcoholist leidt aan een ziekte, kan hij daarenboven niet zomaar beschuldigd worden van morele zwakheid. Als hij er tegen wil strijden, wordt het gezien als morele sterkte. Andere voordelen van de term zijn: via symbolisch taalgebruik afstand creëren tussen mens en 'kwaal', het maakt "alcoholisme" bespreekbaar voor iedereen, iedereen kan er zich iets bij voorstellen, etc..

ALCOHOLIST: Hierboven werden reeds enkele de eigenschappen en karaktertrekken van een alcoholist aangehaald (cf. 2.1. - *Zelfreflectie*). Volgens de AA valt niet elke drinker onder de noemer "alcoholist". Bill deelt de 'drinker' op in drie categorieën: de matige drinker, de stevige drinker en de alcoholist. De matige drinker is de persoon die niet vaak drinkt, de stevige drinker is de drinker die wel eens te veel drinkt maar uiteindelijk de kracht blijft behouden om uit zichzelf te temperen. Ten slotte heb je de alcoholist, hij of zij

⁸⁸ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p.9

⁸⁹ Zie bijlage (7).

⁹⁰ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 24.

⁹¹ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p.12.

⁹² Ibid., p. 8.

⁹³ De auteur spreekt over alcoholisme als de "verschrikkelijkste van alle menselijke gemoedsbewegingen – afgunst". Alcoholisme wordt in verband gebracht met afgunst (een symptoom van de zieke ziel en geest). ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.106 en 127.

⁹⁴ Ibid., p.61.

die lijdt aan de ziekte van alcoholisme. De alcoholist kan maar moet niet noodzakelijk de voorgaande profielen eerst doorlopen hebben⁹⁵. William Silkworth classificeert de types van alcoholisten. Hij voegt er aan toe dat hij geen gedetailleerde beschrijving kan en wil weergeven in het boek. De reden hiervoor wordt niet vermeld. **Ten eerste** heb je 'de psychopaat'. De psychopaat heeft veel voornemens die hij niet kan inlossen waarna hij zal uitkomen in een eindeloze spiraal van spijt en besluiteloosheid. **Ten tweede** heb je de persoon die niet kan toegeven dat hij niet kan drinken en daarenboven voortdurend verandert van drinkplek en drankmerk. **Ten derde** haalt Silkworth het type aan dat af en toe een periode niet drinkt en dat beschouwt als reden om geen alcoholist te zijn maar eigenlijk, eens hij begint te drinken, er niet mee kan stoppen. Het manisch-depressieve type is het **vierde** type. Deze voelt zich onbegrepen in de groep en zoekt begrip in de drank. **Ten vijfde** wordt in het boek het type aangehaald dat op zich normaal functioneert en leeft maar niet wanneer hij in aanraking komt met alcohol. Vaak gaat het hier om lieve, sympathieke en intelligente mensen. In alle vaagheid zegt Silkworth hierbij dat er nog andere types zijn. Het enige wat ze gemeen hebben vormt de kern waarop de AA is gebaseerd: de onvermijdelijke ontwikkeling van drankzucht bij het drinken van alcohol⁹⁶. De reden naar de onoverkomelijke drang om telkens opnieuw te veel te drinken, is tot op heden een vraagstuk gebleven⁹⁷. Ondanks het feit dat er geen sluitend antwoord is, worden er wel mogelijke oorzaken aangegeven: organische gebreken, langdurig intensief alcoholgebruik, verstoring van het evenwicht tussen lichamelijk en geestelijk welzijn en gevoeligheid die (deels) genetisch bepaald is⁹⁸. Dit met als gevolg dat de alcoholist diep van binnen nooit weet waarom hij (weer) de eerste slok drinkt⁹⁹. In *Het Grote Boek* wordt er enerzijds ontkend dat er een behandeling bestaat om alcoholisten terug om te vormen tot normale drinkers maar anderzijds weerklinkt er de hoop dat de wetenschap daar ooit wel in staat toe is¹⁰⁰. Er gaat binnen de AA aandacht uit naar wetenschappelijk onderzoek over 'alcoholisme'. In de folder *De man in de fles* wordt alcoholisme uitgelegd aan de hand van een onderzoek dat gevoerd werd door de *Yale University* in New Haven (USA)¹⁰¹. Hier wordt bevestigd dat er op dit moment nog onvoldoende kennis is om de termen 'alcoholist' en 'alcoholisme' volledig te kunnen vatten, uit te leggen en te begrijpen. Enkel de verschijnselen van wat alcohol bij de mens kan teweeg brengen, kunnen beschreven worden. Het wetenschappelijk onderzoek wordt samengevat aan de hand van mogelijke fases die het gedrag van een drinkende persoon beschrijven¹⁰². Toch wordt een persoon niet geboren als alcoholist. Voor ieder persoon zou er in het verleden de mogelijkheid geweest zijn om ooit de drankzucht te leren controleren¹⁰³. Volgens de informatiemap die

⁹⁵ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.54.

⁹⁶ Ibid., p. 24-25.

⁹⁷ Ibid., p.59.

⁹⁸ ANONYMOUS, *Indien de drank u te pakken heeft*, Antwerpen, ADB, 2006, p. 7.

⁹⁹ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.56 en 57.

¹⁰⁰ Ibid., p.66.

¹⁰¹ ANONYMOUS, *De man in de fles, Een objectieve beschouwing van het alcoholprobleem*, Berchem, VZW Aldinea-Bel, 2012, p. 3.

¹⁰² Ibid., p. 4-10.

¹⁰³ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.67. Deze bemerking is in tegenspraak met wat

op de website van de Vlaamse AA te vinden is, moeten bij de vraag 'Wie is alcoholist?' de volgende drie vragen gesteld worden: hoe, waarom en op welke manier drinkt de persoon? Wanneer deze mentaal en fysiek afhankelijk is geworden, dan is deze persoon verslaafd en is hij bijgevolg een alcoholist¹⁰⁴. De periode en hoeveelheid van overmatig drankgebruik is niet rechtstreeks correlatief aan 'alcoholist'-zijn. Vrouwen hebben duidelijk minder lange perioden en hoeveelheden nodig dan mannen¹⁰⁵. De sociologe Lana Troch haalt in haar thesis aan dat de AA de alcoholist als “fysisch en lichamelijk” ziek beschouwd. Volgens mij is deze bewering niet volledig juist. Ik denk dat het ziekte-concept eerder bedoeld is om af te stappen van het begrijpen van alcoholisme als een zonde (in religieuze context) om hierdoor de mens de ademruimte te geven in een moeilijke periode. Bovendien claimt de AA geen professionele status, integendeel. Hierdoor zou het dan ook geen psychiatrische (geestelijk ziek zijn) noch medisch (fysiek ziek zijn) uitspraken kunnen doen zonder deze intentioneel op louter pragmatische wijze te willen gebruiken¹⁰⁶.

EXTERNEN¹⁰⁷: Het woord 'externen' duidt op de mensen die geen lid zijn van de AA en zich aldus niet als alcoholist bestempelen. In *Het Grote Boek* ligt het onderscheid tussen alcoholist en niet-alcoholist in het al dan niet (nog steeds) controle hebben over eigen drankgebruik¹⁰⁸. De niet-alcoholisten bestaan uit zowel drinkers als geheelonthouders. In de beginselen van de AA wordt er aangemoedigd om met externen contact te houden. Om het alcoholisme te bestrijden is dit volgens de principes een noodzakelijk grondhouding. De nederigheid (cf. hierboven) speelt hierbij een betekenisvolle rol want AA-leden zijn niet omwille van hun lidmaatschap experts inzake bestrijding van alcoholisme. Ze zijn fundamenteel afhankelijk van geneeskundigen om de ziekte te bestrijden¹⁰⁹. Tijdens gesprekken met externen moeten de internen er zich van bewust zijn dat doorheen hun actieve verslavingsperiode, hun omgeving achterdochtig geworden is¹¹⁰. Dit geldt bovenal in de relatie die alcoholisten hebben met het medisch team. In *Het Grote Boek* wordt de reden hiervoor gezocht in het feit dat alcoholisten vaak niet eerlijk zijn of nooit de volledige waarheid vertellen. Daardoor is het moeilijk voor geneeskundigen om hen te

de sociologe Lana Troch vermeldt in haar thesis. Ze schrijft dat volgens de AA, de mensen geboren worden met de ziekte. Wat interessant is, is dat ze deze vraag heeft gesteld aan 15 AA-leden tijdens een interview. Resultaat: 8 personen beaamden dat het om een aangeboren ziekte gaat, de rest ontkenden dit. Ze haalt bovendien een nuance aan: er zijn leden die zeggen dat het enerzijds is aangeboren maar anderzijds eerst een bepaald ontwikkelingsproces moet doorlopen om de 'drager' ziek te krijgen. L. TROCH, *Genderverschillen in de oorzaken van alcoholisme, ondersteuningsbehoeften en beleving van deelnemers aan zelfhulpgroepen rond alcoholverslaving* (Onuitgegeven verhandeling Sociale Wetenschappen, KU Leuven), Leuven, 2012, p. 29 en p. 69.

¹⁰⁴ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p. 9.

¹⁰⁵ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.68.

¹⁰⁶ L. TROCH, *Genderverschillen in de oorzaken van alcoholisme*, p. 23.

¹⁰⁷ Voor familieleden en kinderen van alcoholisten zijn aparte organisaties opgericht die nauw samenwerken met AA. Deze zijn *Al-Anon* (voor partners) en *Al-Ateen* (voor kinderen). Hierover dient een apart onderzoek gemaakt te worden. Vanuit de AA worden hierover ook folders uitgegeven en daarenboven wordt er op de website en in alle andere folders, contactgegevens van deze organisaties weergegeven.

¹⁰⁸ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.81.

¹⁰⁹ Als AA-leden merken dat hun medelid hulp van buitenaf nodig heeft, hulp die de AA niet kan leveren, dan mag er niet getwijfeld worden om actie te ondernemen. ANONYMOUS, *Vragen en antwoorden over het sponsorschap*, p.15.

¹¹⁰ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.129.

helpen ten behoeve van een volledig herstel¹¹¹. Het is geenszins de bedoeling om als AA-lid zich het recht toe te eigenen een ander, een externe als 'alcoholist' te bestempelen. Dit label moet ieder voor zich op zichzelf kleven¹¹².

ALCOHOLISME IN DE ACADEMISCHE WERELD: Het concept van voortdurend terugkerende dronkenschap als een ziekte bestaat sinds de oudheid. De Romeinse filosoof Seneca beschreef het als een vorm van krankzinnigheid. De term “alcoholisme” werd pas voor het eerst gebruikt door de Zweedse geneeskundige Magnus Huss. De drager van de ziekte werd een alcoholist of alcoholiste genoemd¹¹³. De psychiaters Walter Vandereycken en Ron Van Deth zeggen dat het willekeurig zou zijn, wanneer men de stempel van 'alcoholist' zou plakken naargelang het aantal alcoholconsumpties per dag. De reden wordt gezocht in het feit dat de mate waarin iemand alcohol kan verdragen, varieert van persoon tot persoon¹¹⁴. Joris Casselman haalt op zijn beurt aan dat alcoholisten uit alle hoeken van de maatschappij kunnen opduiken. Desalniettemin wijst hij op het feit dat er regionale- en jobgebonden verschillen gemeten kunnen worden. In grootsteden is er meer sprake van dit probleem, ook trekken sommige beroepen de excessieve drinker kennelijk meer aan¹¹⁵. Ook in de academische wereld wordt het begrip van alcoholisme als een “ziekte”, pragmatisch beschouwd. Alcoholisme kan niet genezen worden aan de hand van louter medische ingrepen. Volgens Casselman ligt de kern van het probleem van alcoholmisbruik niet in de (medische) symptomen maar wel in een cluster van allerhande mogelijke achtergrondsituaties. Het gaat om situaties waar de medici weinig of niets kunnen veranderen en in het slechtste geval, situaties waar niemand nog verandering in kan brengen wanneer het alcoholprobleem reeds te lang heeft aangeslept alvorens er stappen zijn ondernomen om er iets aan te doen¹¹⁶. Randy J. Larsson en David M. Buss koppelen overmatig alcoholgebruik aan twee mogelijke redenen: een positieve en een negatieve reden. Enerzijds is het mogelijk dat de persoon zodanig veel drinkt omwille van het vrolijke effect doordat hij een overvloed aan dopamine opneemt. Anderzijds is het mogelijk dat de persoon in kwestie veel drinkt om te kunnen bedaren in zijn stressvolle of onrustige gevoelens¹¹⁷. In *Dictionnaire encyclopédique d'éthique chrétienne* wordt op haar beurt een ander onderscheid gemaakt, dit maal tussen 'verslaving' en 'toxicomanie'. Beide begrippen worden gelinkt aan een onweerstaanbare drang naar consumptie van psychoactieve stoffen die schadelijk kunnen zijn. Deze drang kan leiden tot psychologische en fysische afhankelijkheid van de gebruikte stof. Het verschil tussen beiden ligt in het begrip “schuldgevoel”. Bij “verslaving” compenseert de gebruiker door het gebruiken, zijn

¹¹¹ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.117.

¹¹² ANONYMOUS, *Dit is AA*, p. 6.

¹¹³ M. KELLER & G.E. VAILLANT, *Alcoholism*; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/13448/alcoholism> (toegang 19.04.2013).

¹¹⁴ W. VANDEREYCKEN, R. VAN DETH, *Psychiatrie, van diagnose tot behandeling*, BSL, Houten, 2011, p. 94.

¹¹⁵ J. Casselman, Alcoholproblemen, J. CASSELMAN, *Alcoholproblemen, Denk integraal, handel gericht* in S. ANSOMS (etc.), p. 24-25.

¹¹⁶ Joris Casselman is psychiater en hoogleraar (Criminologie) op emeritaat aan de KU Leuven. J. J. CASSELMAN, *Alcoholproblemen, Denk integraal, handel gericht* in S. ANSOMS (etc.), p. 14.

¹¹⁷ R.J. LARSEN & D.M. BUSS, *Personality Psychology, Domains of Knowledge About Human Nature*, MGW, New York, 2005, p. 217.

schuldgevoel. In geval van Toxicomanie wordt het object, het middel waaraan de persoon verslaafd is, de drijfveer van het overmatig gebruik. De toxicomaan gebruikt omdat hij wil gebruiken en hij er plezier uit haalt¹¹⁸. Het object waaraan een persoon verslaafd kan zijn, kan in de vorm van een middel voorkomen, evenals in de vorm van een gedraging¹¹⁹. Verder in het artikel worden drie mogelijke oorzaken besproken die aanleiding geven tot experimenteren of het onderhouden van het gebruik van psychoactieve substanties. De eerste oorzaak die wordt aangehaald ligt in het sociologisch en het ecologisch domein. Het gebruik van bepaalde psychoactieve stoffen zit vervat in de cultuur van de mens. Ondanks preventieve maatregelen en een wettelijk kader, blijven mensen klaarblijkelijk op zoek gaan naar deze stoffen, dit uit *a priori* onschuldig bedoelde hedonistische redenen. Een tweede oorzaak ligt in het somatisch en het organisch discours. Vooreerst reageert het lichaam op de psychoactieve stoffen en kan dit tot een vreugdevol gevoel leiden. Verder zorgt elke stof voor een unieke ervaring bij een persoon. Daarenboven reageert ieder lichaam, min of meer verschillend op de toevoer van de stoffen¹²⁰. Volgens Yves Edel volstaan voorgaande “oorzaken” niet om te begrijpen waarom mensen obsessief gebruik maken van psychoactieve stoffen. Dit omdat de beoordeling van de “genoegens” die hiermee verbonden worden, speculatief is.

Ces causes sont rattachées à l'incertitude fréquente, à la non-différenciation souvent, des frontières morales entre les plaisirs admissibles et inadmissibles¹²¹.

Hieruit volgt dat Yves Edel de vraag van verslaving niet zoekt in het “waarom iemand afhankelijk wordt” maar in het “hoe men afhankelijk wordt” en het “hoe kan men hiervan verlost geraken¹²²”. De vraag naar verslaving wordt hierdoor een ethische vraag. Hij geeft aan dat de laatste wetenschappelijke ontdekkingen zouden aantonen dat “verslaafden” aan een neurobiologische ziekte leiden waardoor het foutief zou zijn om hen een zwakheid of pervertering van diens wil te verwijten¹²³. Het gebruik van het middel waaraan de persoon in kwestie verslaafd is, heeft een misleidend of vernietigend effect op dat wat waargenomen wordt. De hersenen zijn als het ware 'verlamd' en hebben geen andere keuze dan het volgen wat de verslaving hem dicteert te doen¹²⁴. Hierdoor ontstaan er twee problemen: enerzijds het probleem om te ontsnappen aan de verslaving aan iets dat buiten zichzelf ligt en anderzijds het terugvinden van de eigenwaarde. Edel geeft aan dat het voor de verslaafde het beste zou zijn om een methode te vinden waarbij hij stap voor stap te werk kan gaan op het ritme van de eigen mogelijkheden. Om de verslaving aan te

¹¹⁸ Y. EDEL, *Addiction in Dictionnaire encyclopédique d'éthique chrétienne* (2013) 61.

¹¹⁹ Voorbeelden zijn: *workaholics*, *shopaholics*, bepaalde vormen van eetstoornissen, ... Y. EDEL, *Addiction in Dictionnaire encyclopédique d'éthique chrétienne* (2013) 65.

¹²⁰ *Ibid.*, 66.

¹²¹ *Ibid.*, 67.

¹²² *Ibid.*, 67.

¹²³ *Ibid.*, 67.

¹²⁴ *Ibid.*, 68.

pakken, moet aldus gezocht worden naar een therapeutische methode die bij de persoon past¹²⁵.

2.3 Visie op God, religie en spiritualiteit

“God, zoals wij hem begrijpen, is de basis waarop onze broederschap rust¹²⁶.” Met deze woorden uit het wijdverspreide boek *AA wordt Volwassen*, wordt dit onderdeel aangevangen. Volgens mij verraadt deze uitspraak twee zaken: enerzijds is het concept “God” onontbeerlijk voor de AA en anderzijds ligt datzelfde concept zeer gevoelig bij de leden. Hieronder zal op zoek gegaan worden naar de kijk van de AA op “God”, “religie” en “spiritualiteit”. De voornaamste bron die ik in dit stuk gebruik is *Het Grote Boek*. Zoals reeds eerder werd aangehaald, is *Het Grote Boek*, het funderende en het stichtende boek waardoor het volgens mij grote gelijkenissen vertoont op functioneel niveau, met de 'grote boeken' in de monotheïstische religies (Koran, Oude Testament en Nieuwe Testament). Wat hierin geschreven staat over God, is dat wat het dichtst aanleunt bij de religieuze ervaringen van de eersten binnen de gemeenschap.

GOD: De AA biedt geen eenduidige kijk op God aan. Doorheen de teksten worden enkele eigenschappen aan God toegeschreven, toch wordt er benadrukt dat ieder zijn eigen visie op God moet en mag hebben¹²⁷. In *Het Grote Boek* wordt hierbij aangegeven dat menselijke begrippen vergankelijk zijn maar het godsbegrip niet¹²⁸. Vanuit deze filosofie heeft het geen zin om een eenduidige visie op God te hanteren. Binnen de AA heerst er het principe van godsdienstvrijheid. Ieder mag voor zichzelf bepalen waarvoor de Grotere Macht staat. In *Het Grote Boek* en in andere teksten worden wel suggesties aangeboden die de leden richting kunnen geven in het vormen van hun eigen Godsbeeld. De eigenschappen die hem worden toegeschreven zijn: geduldig, almachtig¹²⁹, God brengt het onmogelijke tot stand (hij kan alcoholisten herstellen en genezen, iets wat de wetenschap nog niet kan)¹³⁰, leidinggevend, realistisch (hij stelt geen zware voorwaarden), onvatbaar voor menselijk verstand¹³¹, toegankelijk voor iedereen (Hij is niet alleen voor 'uitverkorenen')¹³², God is de verpersoonlijking van 'weerstand' tegen menselijke zwakte¹³³, God schept leven (God als vader, mens als zijn kind) en bovendien is God een 'lastgever': hij geeft de mens de opdracht tot rentmeesterschap¹³⁴. De nadruk op een persoonlijk Godsbeeld impliceert de noodzakelijkheid van de eigen wil om voor Hem te kiezen. Het is de eigen wil die God er toe in staat brengt om zich met de mens in te laten. Het is de mens

¹²⁵ Y. EDEL, *Addiction in Dictionnaire encyclopédique d'éthique chrétienne* (2013) 68.

¹²⁶ ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten wordt Volwassen*, p. 289.

¹²⁷ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.63.

¹²⁸ *Ibid.*, p.92.

¹²⁹ *Ibid.*, p.104.

¹³⁰ *Ibid.*, p.89, 97 en 101.

¹³¹ *Ibid.*, p.84.

¹³² *Ibid.*, p.84.

¹³³ *Ibid.*, p.80.

¹³⁴ *Ibid.*, p.103.

zelf die er voor zorgt dat God hem bijstaat¹³⁵. Deze persoonlijke keuze is een onvoorwaardelijke erkenning van de heteronome relatie die de mens tot God heeft. Dit heeft invloed op het gebed. Bill belooft plechtig om God nooit om persoonlijke hulp te vragen¹³⁶. Ook zal hij zich niet verontschuldigen ten opzichte van God¹³⁷. De alcoholisten hebben zichzelf leed aangedaan met hun probleem. Hieruit kunnen ze maar twee visies hebben op God: ofwel zit hij in alles, ofwel bestaat hij niet. Het enige besluit dat ze volgens de auteur daaruit kunnen maken, is dat God een deel van de mens zijn wezen is¹³⁸. Het is door ons dat Hij zijn werken zou laten zien¹³⁹. Wanneer men rust en vrede ervaart dan is men in de nabijheid van de Schepper¹⁴⁰.

RELIGIE: De werking van de AA kent haar oorsprong in de *Oxford Group*. De *Oxford Group*, ook wel *Moral Re-Armament* (MRA) of *Buchmanisme* genoemd, werd opgericht door de protestantse academicus Frank N.D. Buchman (1878-1961). Het hoofddoel van deze beweging was het verdiepen van het eigen geestelijke leven. De beweging kreeg vooral bijstand uit protestantse hoek en vele kritieken van katholieke autoriteiten¹⁴¹. De alcoholisten van het eerste uur zaten enkele sessies bij van deze beweging. Bill was zich er van bewust dat het koppelen van AA aan een religieus georiënteerde gemeenschap, gevaren en ongemakken met zich mee kon brengen. Daarenboven bleef 'alcoholisme' binnen de MRA hardnekkig bestempeld worden als 'zonde' waarmee het vernieuwende 'ziekte'-model dat zonet door Silkworth werd geïntroduceerd, van tafel werd geveegd. Hierdoor heeft de AA zich afgescheiden van de MRA en zijn de oprichters selectief geweest in de elementen die ze van de beweging hebben overgenomen¹⁴². De elementen zijn veelal te vinden in de basisingrediënten van de AA: het bidden, het samenkomen, zich richten tot de Grotere Macht,.... Tot op heden is de AA trouw gebleven aan het principe van niet-religieuze inmenging. In de voorwoorden van de Nederlandstalige uitgaves van *Het Grote Boek* wordt dit duidelijk aangehaald. In de eerste uitgave wordt er vermeld dat de AA zich niet bindt aan welk specifiek geloof of sektarische beweging dan ook. Daarenboven wordt onderzoek vanuit godsdienstige (evenals wetenschappelijke en medische) lichamen aangemoedigd. Er wordt niets geschreven over religieuze oriëntering¹⁴³. In het voorwoord van de tweede editie wordt nadrukkelijk verwezen naar de noodzaak van goddelijke steun om van de drank af te blijven maar hierbij wordt niet gesproken over steun van religieuze gemeenschappen¹⁴⁴. Bij de derde uitgave wordt er in het voorwoord niet meer verwezen naar religieuze elementen, enkel de succesvolle verspreiding over de wereld wordt ter sprake gebracht¹⁴⁵. Ook in de vierde uitgave

¹³⁵ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 43.

¹³⁶ Ibid., p. 44.

¹³⁷ Ibid., p.111.

¹³⁸ Ibid., p.93 en 95.

¹³⁹ Ibid., p.111.

¹⁴⁰ Ibid., p.119.

¹⁴¹ ANONYMOUS, *Moral Re-Armament (MRA)*; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/391743/Moral-Re-Armament> (toegang 19.04.2013).

¹⁴² S. BUTLER, T. JORDAN, *Alcoholics Anonymous in Ireland: AA's first European experience*, p. 882.

¹⁴³ Editie gedrukt in 1992. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 8 en 10.

¹⁴⁴ Editie gedrukt in 1955. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 11.

¹⁴⁵ Editie gedrukt in 1976. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 15.

ontbreken er verwijzingen naar religieuze aspecten¹⁴⁶. In de intentietekst van de AA, die in vele groepen aan het begin van een vergadering wordt voorgelezen en die bovendien in de meeste folders en reclameblaadjes (Cf. H4) vermeld wordt, staat ook de verwijzing naar onafhankelijkheid van enige confessionele organisatie¹⁴⁷. In *AA wordt Volwassen* wordt er door een citaat van Bill, dat op zijn beurt aangehaald wordt door Priester Dowling¹⁴⁸, gepleit voor godsdienstvrijheid. Sterker nog: daar wordt gemeld dat leden zich niet hoeven bezig te houden met de mate waarin geloofsgemeenschap en AA elkaar kunnen bijstaan¹⁴⁹. Deze onafhankelijkheid is inherent gebonden aan tolerantie. De AA leden mogen hun eigen godsdienstige binding behouden naar eigen wensen¹⁵⁰. Daarenboven wordt in *Het Grote Boek* aanbevolen om met een priester, dominee, rabbi of lekenvoorganger te praten. Zij zijn bevoorrechte personen om te praten over geloof en kunnen bijgevolg helpen¹⁵¹.

SPIRITUALITEIT: In *Het Grote Boek* beschrijft de arts Silkworth zijn ervaringen met alcohol- en drugsverslaafden in zijn ziekenhuis. Wanneer hij het heeft over het keerpunt waarop de alcoholist 'ja' kan zeggen tegen 'het leven', gaat het volgens hem om de actieve keuze voor een grotere macht. Dit juist omdat noch een emotioneel, noch een rationeel appel op zichzelf kan volstaan om af te blijven van de drank. Silkworth sluit hiermee het religieuze niet op in een rationele noch in een emotionele sfeer. Deze persoonlijke innerlijke ervaring die de aanzet geeft tot 'ja' te zeggen, beschouw ik als een spirituele keuze¹⁵². Deze keuze eist een rechtstreeks gevolg in woord en daad¹⁵³. Het 'ja' zeggen wordt verbonden met het geloof in een hogere macht aangezien deze de persoon bijstaat om van alcohol af te blijven (cf. Hierboven bij H2 - 'Alcoholisme' en 'God'). De erkenning van een hogere macht impliceert een nederige houding die dient geuit te worden in de mens zijn hele bestaanswijze. Een citaat uit *Het Grote Boek*¹⁵⁴:

Het ging in wezen om geloof in de kracht van God, gepaard aan voldoende bereidheid, eerlijkheid en nederigheid om opnieuw orde op zaken te stellen en die te bewaren.

¹⁴⁶ Editie gedrukt in 2004. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 17.

¹⁴⁷ Zie bijlage (8).

¹⁴⁸ Edward Dowling is een Iers priester van de Orde der Jezuiten (1898 – 1960). J. S. TIEMAN, *The Origins of Twelve-Step Spirituality: Bill W. and Edward Dowling, S. J.*, in *Social Activism* 13/3 (1995), p. 127.

¹⁴⁹ ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten wordt Volwassen*, p. 293.

¹⁵⁰ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.63.

¹⁵¹ Ibid., p.133.

¹⁵² In de jaren '70-'80 werd frequent het boek *Geestelijke Oefeningen* gebruikt. Dit boek heeft kenmerken van het gelijknamige programma dat Ignatius van Loyola gebruikte (de Geestelijke Oefeningen). De Jezuïet Dowling (cf. Hierboven) ziet twee grote gelijkenissen tussen het 12-stappenplan en de jezuïtische kijk op de spiritualiteit. Het gaat om een positief en een negatief aspect. Het negatieve aspect is de ontkenning van het "zelf" (in de vorm van het overdenken van de persoonlijke zonden en diens gevolgen). Hieruit zou dan het positieve aspect voortkomen: het ontstaan van de wil om te verlangen naar de rationaliteit. Hierbij initieert Christus zich in de persoon en kan de persoon een relatie met Hem aangaan. ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten wordt Volwassen*, p. 289. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 131; J. S. TIEMAN, *The Origins of Twelve-Step Spirituality: Bill W. and Edward Dowling, S. J.*, in *Social Activism* 13/3 (1995), p. 127.

¹⁵³ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.84.

¹⁵⁴ Ibid., p. 45.

Merk hierbij het spreekwoord 'orde op zaken stellen' op. Het zou kunnen verwijzen naar de opdracht tot herderschap die God aan de mens heeft gegeven. Een geleefd geloof is dat wat de alcoholist nodig heeft om opgewassen te zijn tegen alcohol. Het geloven door middel van daden is essentieel om zich te sterken in de overtuiging en bezieling van wat hij doet¹⁵⁵.

2.4 Visie op het doel van de organisatie

De hierboven aangehaalde concepten zijn substantiële elementen van de AA. Hieronder zal de functionele eigenschap van de werking onderzocht worden aan de hand van literair onderzoek. Wat is het doel van de beweging? Waar willen ze naartoe? Waar wil de AA'er naartoe? Welke doelen stelt de organisatie aan de directe omgeving? En welke plaats oogt de organisatie in de maatschappij te krijgen?

PERSOONLIJK DOEL: Het programma dat de AA aanbiedt moet er voor zorgen om personen te sterken bij hun wens om niet aan de ziekte ten onder te gaan. Met andere woorden: nuchterheid is het hoofddoel van de organisatie. De weg naar nuchterheid wordt gevonden in groep aan de hand van het uitwisselen van ervaringen¹⁵⁶. Hiervoor moet de persoon bepaalde eigenschappen aankweken die hij als actieve alcoholist (cf. Hierboven) niet of nauwelijks had. Zo dient hij onbevreesd en doortastend te worden¹⁵⁷ en moet hij groeien in doeltreffendheid, het aankweken van een gezonde verstandhouding ten aanzien van zichzelf en de medemens. Bovendien zal hij begrip en kracht moeten aankweken¹⁵⁸. 'Begrip' heeft hier volgens mij te maken met het begrijpen van zijn eigen zwakte, de achterdocht die hij heeft veroorzaakt in zijn omgeving en ook het begrijpen dat het geloven in een existentiële macht hem kan bijstaan bij het herstel. De AA-groep zelf, met andere woorden de samenwerking tussen de leden, is naar mijn aanvoelen fundamenteel een nazorg die inherent verbonden is met zelfzorg. De nazorg bestaat voornamelijk uit groepsgesprekken waarbij ervaringen gedeeld worden waaruit kracht en hoop zou moeten voortvloeien. Het gaat hier om herstelgericht werken waarbij de AA er vanuit gaat dat er allereerst een probleem is dat dient opgelost te worden. Mijns inziens is het hoofdprobleem hier drievoudig: enerzijds is er de mens die zijn alcoholgebruik niet kan beheersen en anderzijds heeft deze mens steun nodig van buitenaf om dat probleem te bestrijden. Ten derde leeft de gedachte dat het probleem nooit definitief opgelost zal geraken. Het herstel met zichzelf is het eerste wat dient te gebeuren, hierna volgt het herstel met de naasten van de alcoholist. Om de persoonlijke doelen succesvol te bereiken moeten de *Twaalf Stappen* nagestreefd worden. De twaalf stappen kunnen in drie basiscategorieën worden opgedeeld. De eerste tot en met de derde stap halen het gebrek aan van de competentie om eigen gedrag onder controle te hebben. De vierde tot en met de negende stap focussen op het

¹⁵⁵ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 46.

¹⁵⁶ ANONYMOUS, *Dit is AA*, p. 7.

¹⁵⁷ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.98.

¹⁵⁸ *Ibid.*, p.130.

nemen van verantwoordelijkheid voor de eigen acties en persoonlijke eigenschappen. Hier begint het proces van verandering. De paar-getallen (vier, zes, acht) zijn gericht op zelfreflectie; vijf, zeven en negen vereisen een vorm van daadkracht. De laatste drie stappen gaan over het onderhouden en het doorzetten van het herstel. De stappen zijn progressief, elke stap bouwt verder op de voorgaande¹⁵⁹. Niemand is in staat om volmaakt het stappenplan na te leven. Het gaat hier om de bereidheid om te blijven doorzetten, dit met nadruk op geestelijke vooruitgang en niet op geestelijke volmaaktheid¹⁶⁰.

DOEL VOOR DE DIRECTE OMGEVING: Het hoofddoel van de organisatie is 'nuchterheid', dit zowel voor zichzelf als voor de andere leden en dit door broederlijk en eensgezind te handelen¹⁶¹. De onderlinge samenwerking moet oprecht zijn. Deze oprechtheid wordt verbonden met zaken die de werking van de AA typeren: geen verplichte bijdrage, geen (ijdele) bijbedoelingen, geen lobby toestanden, geen houding aannemen zoals moraalridders dat zouden doen, de leiders (*chairman/chairvrouw*) moeten als dienaars optreden en zodoende het vertrouwen van de groep krijgen, elkaar respecteren ondanks verschillen in levenservaring, ...¹⁶². De zorg die elkaar wordt toebedeeld blijft niet beperkt tot deze van de AA-kring zelf, het krijgt ook een missionerings-kantje. Stap 12 zegt dat een AA-lid de boodschap dient door te geven aan andere alcoholisten¹⁶³. De manier waarop een AA-lid een alcoholist moet benaderen, is een wijze die verschilt van de manier waarop een medicus of een geestelijke, een alcoholist benadert. Er is desalniettemin wel steun nodig van verschillende 'deskundigen' waardoor de AA'er nooit aanmerkingen hoeft te maken op de anderen¹⁶⁴. In *Het Grote Boek* wordt aangehaald dat het niet de bedoeling is om opdringerig te zijn of om zich te bemoeien in de familiale en de vriendschappelijke relaties van de alcoholist. Ten slotte is dit missiewerk niet het enige waarmee het AA-lid zich ten opzichte van de omgeving moet bezig houden. Bill gelooft dat het niet constructief is, om zich enkel met de AA bezig te houden. Hoe de leden zich gedragen in de AA, zo moeten ze zich ook gedragen in hun eigen leefomgeving (thuis, op het werk, etc.)¹⁶⁵.

MAATSCHAPPELIJK DOEL: Naast het op orde stellen van het eigen leven, heeft het AA

¹⁵⁹ J. L. PARKER, L. DIARA, *The clinician's Guide to 12-step Programs: How, when, and why to refer a Client*, W. W. Norton & Company, New York, 2009.

¹⁶⁰ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.100. Het is de bedoeling om het stappenplan aannemelijk te maken voor iedereen. Zo is er ruimte voor ieder om op eigen ritme dit toe te passen in de eigen concrete levenssituatie. ANONYMOUS, *Vragen en antwoorden over het sponsorschap*, p. 15; De nadruk op het groeiproces ligt volledig in de lijn van de ethiek die Roger Burggraeve doceerde; het personalisme. Zo benadrukt Burggraeve dat de beweegredenen van een individu altijd moet uitgaan van het grootste goed of het kleinste kwaad dit al rekening houdende met de eigen mogelijkheden en beperkingen. Dit alles met als ultieme doel om daar in te groeien; stap voor stap. BURGGRAEVE R., *Stapstenen voor zin-rijke seksualiteit onderweg* (Onuitgegeven cursus Godgeleerdheid, Leuven), 2007.

¹⁶¹ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 7, 50.

¹⁶² Ibid., p.51. ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p.17.; ANONYMOUS, *Dit is AA*, p.9; ANONYMOUS, *Goed begrepen anonimiteit*, Antwerpen, ADB, 2006, p. 5.; ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p.89.

¹⁶³ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.136.

¹⁶⁴ Opmerkelijk is dat er van de personen die instaan voor de eerste contactpunten (leden van het COI) geëist wordt om een standvastige nuchterheid te hebben en alsook een minimum van twee jaar nuchterheid. Bovendien wordt er ook aandacht gevestigd op het belang van de voorbereiding van het spreken en de kennis van traditie en principes. ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.136; ANONYMOUS, *Handboek voor Openbare Informatie*, Antwerpen, ADB, 1999, p. 17.

¹⁶⁵ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.51.

ook een maatschappelijk doel. De werking zelf en de stappen zijn bedoeld om de leden warm te maken om de mensen rondom hen te dienen¹⁶⁶. Dit dienaarschap mag niet gefundeerd zijn op medelijden, oordeelkunde of veroordelingen. De leden kunnen enkel zinnig helpen in de zin van “de ander bij te staan”¹⁶⁷. Het is met andere woorden geenszins de bedoeling om de wereld te verbeteren, gewapend met de eigen principes.

De meesten van ons voelen dat wij niet meer hoeven te zoeken naar iets als 't
Belofde Land, we leven er midden in'¹⁶⁸.

De AA wil geen propaganda maken voor matigheidsbewegingen of anti-alcoholbewegingen¹⁶⁹. De AA maakt aan de wereld duidelijk dat het geen mening zal uiten over externe problemen en dat de naam 'AA' nooit met opzet in publiekelijke controversen zal worden ingelaten¹⁷⁰. Om niet met macht of commercialisatie geconfronteerd te worden, vraagt de AA ook aan bekende (en beroemde) personen om hun anonimiteit als alcoholist te behouden¹⁷¹. In de uitgave van 1955 staat geschreven dat ze geen monopolie hebben op de geneeswijze van de alcoholist¹⁷². De AA gaat uit van het principe dat iedereen zijn of haar nazorg verdient en daarenboven gerechtigd is om deze toe te dienen¹⁷³. De leden van de AA dienen daarenboven ook oog te hebben voor andere problemen alsook andere vormen van verslavingen. Het *12-stappenprogramma* kan efficiënt werken bij mensen die aan andere zaken verslaafd zijn. Het is niet de bedoeling om deze mensen binnen de AA te lokken, dit om de eigenheid te bewaren en om te voorkomen dat de AA ongewild in belangenconflicten of publieke meningsgeschillen terecht zou komen. De AA gelooft in de eigen kracht en ziet gevaren in de overdaad aan goede daden¹⁷⁴. Persoonlijk zou ik er nog aan willen toevoegen dat de kracht van de groepsessies uitgaat van het delen van persoonlijke ervaringen. Deze hebben niet dezelfde invloed wanneer ieder over verschillende problemen spreekt aangezien er dan geen gevoel van herkenning en gemeenschappelijkheid kan ontstaan.

Daarenboven streven de AA ook naar communicatie met andere organisaties die zich met het alcoholprobleem bezighouden en dit zonder oog op inmenging¹⁷⁵.

¹⁶⁶ Dit dienaarschap wordt bevestigd in een folder: "Geen enkele groep heeft gezag of macht over haar leden." ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.121.; ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten in jouw omgeving*, Antwerpen, ADB, 2006, p. 5.

¹⁶⁷ In Het Grote Boek wordt bijvoorbeeld aangehaald dat het niet de bedoeling is om mensen als alcoholist te brandmerken. Bill geeft aan dat deze bestempeling uit de persoon zelf moet komen. ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p.14.; ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.139.

¹⁶⁸ Ibid., p.48.

¹⁶⁹ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten* (Onuitgegeven document AA Vlaanderen, ADB Antwerpen), p. 8.

¹⁷⁰ S. BUTLER, T. JORDAN, *Alcoholics Anonymous in Ireland: AA's first European experience*, p.884

¹⁷¹ ANONYMOUS, *Goed begrepen anonimiteit*, Antwerpen, ADB, 2006, p.10.

¹⁷² ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 14.

¹⁷³ Interview met Patrick, Geel, 30 oktober 2012; dit wordt bevestigd in 'ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p. 7.'

¹⁷⁴ ANONYMOUS, *Andere problemen dan alcohol*, Antwerpen, ADB, 2006, p. 5.

¹⁷⁵ ANONYMOUS, *Anonieme Alcoholisten in jouw omgeving*, p.4.

DOEL MET ZICHZELF: Nergens ben ik het tegengekomen, toch lijkt het me interessant om te onderzoeken waar de *AA* met zichzelf als organisatie naar toe zou willen. De *Adviesraad Kempen* heeft op 20 april 2013 een visiedag georganiseerd om samen met professionals, *AA*-leden en sympathisanten hierover te brainstormen¹⁷⁶. De resultaten van dit initiatief (en de initiatieven die hierop zullen volgen) kunnen mogelijk het antwoord vormen op de vraag waarheen *AA Vlaanderen* in regio Kempen wil.

2.5 Besluit

De visie van de *AA* op de hierboven vermelde aspecten, is te vinden in de literatuur met een *AA*-stempel¹⁷⁷. Hierdoor krijgt het een gecontroleerd en coherent effect, met andere woorden: de *AA* heeft een eigen huisstijl zowel in de enge als in de brede betekenis van het woord. De standpunten van de *AA* over God, mens, doel en alcoholisme versterken elkaar. Bijvoorbeeld: de heteronome relatie die de mens tot God heeft, zorgt voor nederigheid. De doelen die de *AA* vooropstelt zijn doelen die dezelfde nederige houding impliceren. De standpunten vormen overigens geen afgesloten geheel waardoor er wordt benadrukt dat ieder zijn eigen mening mag hebben. Anderzijds wordt de discussie tegelijkertijd afgesloten door te stellen dat de *AA* zich niet inmengt in publieke debatten. Dit zou de vrijheid belemmeren, de persoonlijke vrijheid van geest. Het is die vrijheid van gedachte die in dezelfde lijn ligt van het streven naar het niet meer afhankelijk zijn van alcohol. Hoe dat juist begrepen en geïnterpreteerd moet worden, is niet aan de *AA* om dat uitgebreid te verwoorden. Niet de woorden maar de daden tellen¹⁷⁸. De daden moeten in een dubbele betekenis realistisch zijn. Enerzijds moet de daad daadwerkelijk getroffen worden: nuchter blijven en elkaar hierbij helpen. Anderzijds moet de werkelijkheid beschouwd worden zoals deze is: mensen zijn niet volmaakt en ieder heeft zijn zwakheden. De nadruk wordt bijgevolg gelegd op het feit dat het 12-stappenprogramma effectief een 'stappenplan' is die ieder op zijn of haar eigen tempo dient te bewandelen. Het is opvallend dat de visies omtrent de concepten die hierboven werden aangehaald, opvallend ruim worden aangeboden en tegelijkertijd worden er ook duidelijke grenzen aangegeven. De traditie van de *AA* heeft met andere woorden concrete aandacht voor normen en waarden waarin de mens zich als vrij individu kan ontplooiën, geïnspireerd door de traditie en met liefde voor het "leven".

¹⁷⁶ Flyer zie Bijlage (9).

¹⁷⁷ De afbeelding van de stempel zit in de bijlage (3).

¹⁷⁸ Zo horen de *AA*-leden voornamelijk te denken aan vandaag en niet zozeer aan gisteren of aan morgen. Het gaat om het presente en wat de persoon op datzelfde ogenblik doet. ANONYMOUS, *Dit is AA*, p. 5.

Hoofdstuk III: AA ondervraagd

3.1 Intentie van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de feitelijke werking van de AA in Vlaamse groeperingen onderzocht aan de hand van interviews. Het doel van de interviews is om via praktische vragen, de algemene werking en de persoonlijke houding hiertegenover te onthullen¹⁷⁹. De geïnterviewden spreken vanuit hun ervaring zoals Bob en Bill dat ook deden in *Het Grote Boek*. Narrativiteit is een belangrijk concept in de werking (cf. Hierboven) en daarom zal onderzocht worden hoe de gesprekken en de uitwisseling van de verhalen voornamelijk verlopen. In het besluit zal er antwoord komen op de vraag of de principes de nodige daadkracht toebrachten.

Er werden zowel AA-leden geïnterviewd, als mensen die niet-alcoholist zijn maar die op hun beurt wel gedurende ruime tijd te maken hebben gehad met de werking van de organisatie. Er zijn meerdere interviews afgenomen maar omwille van privacy-redenen enerzijds en anderzijds om overzichtelijk te blijven, worden er in deze thesis slechts vijf gesprekken uitgeschreven. Twee interviews werden telefonisch afgenomen, de andere drie bij een ontmoeting. De plaatsen van deze ontmoetingen waren divers: thuis, op het werk en in een café. Opvallend was het enthousiasme waarmee de mensen de vragen beantwoordden waardoor de duur van de gesprekken een paar uur konden duren.

3.2 Resultaten

3.2.1 Interview met Yvonne, alcoholiste¹⁸⁰

SITUATIESCHETS: Yvonne kreeg zware alcoholproblemen rond haar 30ste levensjaar. Ondertussen is ze reeds 24 jaar bij de *Anonieme Alcoholisten*. Iedere woensdag komt haar groep samen in een lokaal, gevestigd in een tekenschool¹⁸¹. De locatie wordt niet speciaal versierd¹⁸², wel wordt er een bord geplaatst met daarop "Wat je hoort of ziet, mag niet naar buiten gebracht worden". De huur van het lokaal betalen ze aan de hand van persoonlijke en vrijblijvende giften. Voor de bijeenkomst is een tijdspanne voorzien van twee uur. Het interview gaat bij haar thuis door, een proper en typisch vlaams familiehuisje met foto's van kinderen en kleinkinderen tegen de muur. Alvorens het gesprek te beginnen, vraagt ze of ik wat wil drinken en biedt ze me enkele bieren aan. Ik bedank haar vriendelijk en verkies een fruitsap.

¹⁷⁹ Vragenlijst zie bijlage (13).

¹⁸⁰ Interview met Yvonne, Laakdal, 14 december 2012.

¹⁸¹ Later in het interview, stelt Yvonne dat het 'samen komen' twintig jaar geleden, heel anders verliep. Toen was het de gewoonte om via een kelderdeur het gebouw binnen te treden in de hoop door niemand gezien te worden. Schaamte en taboe overheerste het gevoel.

¹⁸² Er zijn bovendien geen religieuze elementen aanwezig (bijvoorbeeld een kruisteken, kaarsjes, ...).

KENNISMAKING: Yvonne is moeder van twee kinderen en getrouwd met een man die avonddiensten heeft. Naar haar omgeving toe, is ze iemand die zichzelf aan de kant zet om anderen te helpen. Ze geeft in het interview aan dat mensen daar van profiteerden toen ze nog dronk en ze liet zich toch doen wegens een laag zelfbeeld. Ze dronk uitsluitend thuis waardoor haar omgeving niets doorhad. De reden van de overconsumptie van alcohol stak ze op de afwezigheid van haar man. In een tijd waar alcoholisme (zeker voor vrouwen) een taboe was, was het de huisarts die haar aansprak over de werking van de *AA*. Met grote hoop op de hulp en ondersteuning van anderen ging ze hen opzoeken. De eerste *AA*-periode werd een flop. Er was maar 1 dame op de 30 leden, ze voelde zich er niet zo thuis en bleef drinken. Ze heeft toen via haar huisarts een opname in Tienen aangevraagd. Na 13 weken daar te verblijven, voelde ze aan dat het genoeg was geweest. Sindsdien is ze tot op heden nuchter gebleven en heeft ze zich geëngageerd in de *AA*. Ze neemt verantwoordelijkheid op in de contactvergaderingen, de bezinningsdagen en het onderliggend contact.

Haar omgeving, familie en vrienden, hebben haar gesteund. Alleen van haar ouders kreeg ze geen begrip. Ze vonden het onbespreekbaar dat hun dochter alcoholiste zou zijn. Op de werkvloer had ze drie collega's die ook lid waren van de *AA*. De mede *AA*-leden zijn in principe collega's maar ze is geneigd om hen eerder als vrienden te beschouwen. Ze haalt aan dat ze elkaar dag en nacht kunnen opbellen en onvoorwaardelijk op elkaars steun en begrip kunnen rekenen. De onderlinge vriendschappelijke relaties vormen volgens haar geenszins een barrière of beperking op de relatie die ieder lid kan hebben met eigen, externe vrienden en familieleden. De *AA* moedigt contact met 'drinkende' familieleden en vrienden aan.

***AA*-MEETING PRAKTISCH:** Je hebt, aldus Yvonne, op de bijeenkomsten verschillende mensen die een functie bekleden. De '*Chairman*', is de persoon die de vergadering voorbereidt en daarenboven de gesprekken leidt. De inhoud van de functies 'verslaggever', 'kassierster' en 'koffiezetters' spreken voor zich. Er wordt een duidelijk overzicht bijgehouden van de inkomsten en de uitgaven. Deze functie wordt niet gegeven aan mensen die nog maar net nuchter zijn. Ten slotte zijn er nog de afgevaardigden van het PW en het COI. De functies worden ieder half jaar herkozen of gekozen op basis van vrijwilligers die zich aanbieden. Bij de *Chairman* wordt er nog een *runner-up* gekozen, die hem of haar kan vervangen bij afwezigheid. De *runner-up* volgt in principe automatisch de *Chairman* op. Naast de officiële functies zijn er nog een inofficiële functies: onder andere het peter- of meterschap. Het zijn de mensen die zich de eerste weken extra bekommeren om nieuwelingen. Zij gaan bijvoorbeeld iemand opzoeken om dan samen naar zijn eerste *AA*-bijeenkomst te komen.

Er zijn drie delen in de *AA*-bijeenkomst van Yvonne's groep: 'het begin', 'de vraag' en 'de bezinning'. Het begin start met een welkomstwoord. Daarna volgt het *AA*-gebed¹⁸³, de omschrijving van de *AA*¹⁸⁴, het overlopen van het verslag van de vorige vergadering en het

¹⁸³ Zie bijlage (10)

¹⁸⁴ Zie bijlage (8).

kasverslag.¹⁸⁵ Vervolgens wordt er gevraagd wie zich heeft afgemeld. Hierna brengen de *PW*- en *COI*-afgevaardigden hun verslag uit indien er een vergadering geweest is. Om het beginnende deel af te sluiten wordt er een rondvraag gehouden om te luisteren hoe het met iedereen en vooral met de eventuele nieuweling, geweest is. In het tweede deel wordt er door de *chairman* een discussievraag gesteld. Inspiratie om die vraag te formuleren, haalt hij of zij uit *De 12 Stappen*, *De 12 Tradities* of *De 12 Concepten*. Meestal doen ze dat aan de hand van het in vraag stellen van de Stap, de Traditie of het Concept. Let wel: de *chairman* kan zijn inspiratie ook uit niet-AA literatuur halen. Het kan gaan om algemene vragen of een nieuweling die hem heeft aangesproken met een concrete moeilijkheid. Bijvoorbeeld:

Ik ben pas lid geworden van de AA. Niet al mijn vrienden en familie weten dat.
Over enkele weken beginnen de eindejaarsfeesten. Wat moet ik doen of zeggen,
als ze me vragen waarom ik geen glaasje meedrink?

Na dit gedeelte is er een korte pauze voorzien. De bijeenkomst wordt hervat aan de hand van een bezinningsmoment. Hiervoor baseert men zich meestal op een tekst uit het boek *Bezinning voor Elke Dag* dat door de AA is goedgekeurd. Nadien wordt de afwas gedaan. Ter afsluiting wordt het AA-gebed nogmaals opgezegd.

VISIE VAN DE AA-GROEP: Hierboven wordt reeds vermeld dat de AA-leden elkaar als collega's en tegelijkertijd ook als vrienden beschouwen. De omgang met elkaar verloopt met aandacht voor ieders persoonlijke problemen. Het ritme waarmee de 'stappen' gezet worden, is voor iedereen anders naargelang de individuele mogelijkheden. Het schuldbesef waarover gesproken wordt, gaat enkel over de 'drink-periode'. De leden geven elkaar tijd om zich hierover te bezinnen. Het is gebruikelijk dat niet meteen alles gezegd wordt. De leden zijn vrij om te delen wat ze willen delen met de groep. De thema's die besproken worden, zijn niet uitsluitend thema's die gepaard gaan met alcoholproblemen. In de gesprekken kan er ruimte voorzien worden om over alle existentiële problemen te praten. Alcoholisten worden gezien als mensen met een overgevoeligheid voor alcoholische dranken vanuit een breed perspectief. Niet alleen vanaf het eerste glas maar alleen al het zien van alcoholische dranken, wordt meteen opgemerkt. Yvonne geeft als voorbeeld de aanwezigheid van alcohol in tv-series zoals *Thuis* en *Familie*. Een niet-alcoholist zou nooit opmerken hoe vaak er daar gedronken wordt, dit in tegenstelling tot een alcoholist. Deze gevoeligheid voor alcohol is volgens Yvonne louter genetisch bepaald. Tegelijkertijd vraagt ze zich af, waarom haar zussen niet hetzelfde probleem hebben met drankgebruik. Yvonne haalt verder aan dat het beeld dat op alcoholisten geplakt wordt, het beeld is van een dronkaard die in de goot ligt. Ook nieuwelingen die voor de eerste keer een AA-vergadering meemaken, bekennen met dat voorgevoel naar de vergadering te zijn gekomen. Volgens Yvonne is een mens pas in staat om zijn of haar alcoholisme aan te pakken, wanneer hij of zij onder familiale of medische druk staat. Pas wanneer alle hoop in

¹⁸⁵ Met het geld dat in de kas zit, wordt de koffie, de zaal, de *Vijf voor Twaalf* (maandelijks tijdschrift van AA Vlaanderen), andere AA-brochures en eventueel koekjes betaald.

principe verloren is, is de mens in staat om een mentale klik te maken met een succesvolle stabilisatie tot gevolg.

De kracht om die klik te maken, komt niet noodzakelijk van God, aldus Yvonne. In de groep wordt het begrip 'God' in een heel brede zin bekeken. In feite wordt er enkel over God gesproken, wanneer ze bidden.

Het doel van de AA-bijeenkomsten ligt in het wisselen van gedachten. Bij het uitwisselen van visies en ervaringen komt nergens een exclusieve noch een normatieve benadering ter sprake. De leden zijn vrij in zowel wat ze zeggen als wat ze er van denken, als wat ze er aan zullen doen. De groep zal in geen geval handelingen opleggen of druk uitoefenen op de persoon. De leden zijn er, aldus Yvonne, in de eerst plaats voor zichzelf. De zelfzorg krijgt de belangrijkste plek. Vanuit deze zelfzorg zou het engagement moeten groeien om te 'dienen' (cf. Legaten), zowel naar binnen als naar buiten toe¹⁸⁶. De persoonlijke verandering is een activiteit die tijd kost. Wanneer de persoon in kwestie de verandering de tijd geeft, zal het resulteren in het leren kennen van nieuwe waardes en levensdoelen.

EIGEN VISIE: *AA Vlaanderen* is volgens Yvonne een persoonsgerichte organisatie, waarbij mensen in moeilijkheden elkaar kunnen ontmoeten. De nabijheid kan niet alleen in woorden worden geuit maar ook in daden en in het fysiek tastbare. De anonimiteit van de AA vormt een schild tegen de vooroordelen van externen. Het schild kan enkel verweer bieden wanneer er vertrouwen is en als deze daarenboven niet geschonden wordt. Yvonne vindt dat er aan de AA zelf niet veel hoeft te veranderen, enkel de taboe van externen over alcoholisme zou moeten verdwijnen. Dit zou tot transparantie en vlottere hulp kunnen leiden. Door het taboe zijn er mensen die weten dat ze te veel drinken en ook weten dat er zelfhulpgroepen bestaan maar uit schaamte zich niet durven *outen* en er dus niets aan doen.

3.2.2 Interview met Frankie, alcoholist¹⁸⁷

SITUATIESCHETS: Frankie is reeds 32 jaar bij de AA. In tussentijd (begin jaren '90) is hij er een zevental jaar tussenuit geweest. Het is via zijn schoonbroer dat hij op 24-jarige leeftijd kennis maakte met de vereniging. Ook al had hij geen concrete problemen betreffende zijn drankgebruik, hij wou naar eigen zeggen gewoon willen weten hoe het was om op feestjes nuchter te blijven. Het was voor hem geen grote stap om op een AA-vergadering langs te komen. Frankie is lid van de AA-groep van Oosthove. Deze groep komt elke maandag bijeen van acht tot tien uur 's avonds. Ze vergaderen in een lokaal in de *Heischuur*. In het lokaal hangt het AA-gebed aan de muur.

AA-MEETING PRAKTISCH: De AA-vergadering wordt geleid door een *chairman*. Aangezien er weinig kandidaten zijn om deze functie langdurig te dragen, wordt er frequent onderling gewisseld. De *chairman* laat de mensen aan het woord en let er op dat

¹⁸⁶ Met 'naar binnen' wordt de presentie bedoeld naar de medeleden. Met 'naar buiten toe', worden acties bedoeld waarbij de AA-leden hun anonimiteit opgeven en zich als AA-lid in de maatschappij uiten door te getuigen of door informatie te delen en hulp te bieden aan externen.

¹⁸⁷ Interview met Frankie, telefonisch, 20 december 2012.

er geen discussies losbreken. De structuur van een gewone vergadering is als volgt: de groep begint met het opzeggen van het *AA*-gebed waarna er gemeld wordt wie zich heeft verontschuldigd voor de avond. Vervolgens doet de *chairman* de rondvraag: "Hoe was de week geweest?" Wanneer iemand het moeilijk heeft gehad, wordt deze even apart genomen om daar in alle rust over te praten. Hierna volgt het grootste gedeelte: praten over de stap van de week. Iedere week wordt er één van de twaalf stappen besproken. De twaalf stappen worden in volgorde overlopen. Let wel, de leden vertellen enkel iets over de stap vanuit hun eigen perspectief. Er wordt niet onderling gediscussieerd, ieder laat de ander in zijn opvatting met rust. Wanneer het eerste uur van de avond erop zit, wordt er even gepauzeerd. Daarna wordt er opnieuw verder gegaan met dat waarmee ze bezig waren. De *Chairman* houdt de klok in de gaten en vraagt ten slotte of er iemand nog een laatste opmerking wil maken. Ter afsluiting wordt het gebed gebeden.

De *AA*-groep zet ieder lid in de bloemen wanneer de persoon een nieuw jaar nuchter is. Dit gebeurt op elke eerste maandag van de maand. De plechtigheid start dan aan de hand van een ingezongen versie van het gebed. Hierna wordt er iets positief gezegd over het gevierde lid waarna hij of zij zelf de kans krijgt om te reflecteren over het afgelopen jaar. De gevierde krijgt vervolgens bloemen en een ster. De mannen krijgen deze uit de handen van een vrouw en *vice versa*¹⁸⁸. Daarna verloopt de vergadering weer als een ander. Merk wel dat ook het gebed op het einde, begeleid wordt door de ingezongen versie.

VISIE VAN DE AA-GROEP: De veiligstelling van ieders eigen persoonlijkheid en tevens de communicatie met externen is erg belangrijk. Als er een *COI*- of een *PW*-verslag is, wordt dat doorheen de vergadering slechts sporadisch vermeld. De leden krijgen de kans om dit verslag apart na te lezen. Er wordt tijdens de zitting verder geen aandacht aan besteed, aangezien het stof tot discussie zou kunnen zijn. Frankie zetelt overigens in de *Interwerkgroep Kempen*. Het is een onderneming van enkele *AA*-leden die ervoor zorgt dat er contacten worden gelegd met het *OCMW*, de politie, de artsen, ... De ervaring van de werkgroep is dat ze positieve feedback van deze mensen krijgen. Ze merken de nood aan deze communicatie, niet alleen vanuit de *AA* maar ook vanuit de andere externe instanties zelf.

Het geestelijk begeleiden tijdens de vergaderingen, is volgens Frankie verminderd. Het gebeurt nog wel maar niet zo vaak als voordien. De reden waarom dat volgens hem niet meer gebeurt, is omdat ieder geloof welkom is. Door elkaar 'advies' te geven, zou dat volgens hem kunnen leiden tot conflicten¹⁸⁹. Er zijn geen religieuze elementen aanwezig bij de bijeenkomsten. "God is maar een woord" haalt Frankie aan wanneer hij de bedenking maakt dat 'God' in vele stappen terugkomt. Er worden ook geen bezinningsmomenten georganiseerd en als mensen over hun fouten spreken wordt er nooit terecht gewezen.

Frankie ziet zijn medeleden als lotgenoten en als vrienden. Hij heeft in de *AA* ervaren dat het belangrijk is om de ander kansen te geven. Voordien voelde hij zich gevangen in zijn

¹⁸⁸ Cf. Hemelhuisje H1.

¹⁸⁹ Niet alleen bij Frankie, ook wanneer ik met andere *AA*-leden spreek, merk ik een grote voorzichtigheid op wanneer men over thema's spreekt. Sommige woorden liggen bij enkele van hen, gevoelig.

eigen vooroordelen waardoor het maken van goede contacten geen *sinecure* was. Hij geeft op het einde van het interview aan dat hij zich overal thuis voelt waar er *AA*-leden zijn. Frankie verwijst hiervoor naar de uitstapjes in Nederland en Duitsland.

Externen zijn welkom op zogenaamde 'infovergaderingen'. Verder zijn er ook nog activiteiten die vanuit de groep georganiseerd worden en die geen vergadering op zich zijn. Voorbeelden: kaart-avond, bedevaart naar Scherpenheuvel, familie-uitstap naar een amusante locatie (Bokrijk, pretpark, dierentuin, etc.), Verloren Maandag, Halve-daguitstap, familiefeest in November (5-gangenmenu), etc. Bij al deze activiteiten zijn de familieleden van de leden welkom.

EIGEN VISIE: Frankie haalt aan dat je niet noodzakelijk een zuiplap hoeft te zijn om alcoholist te zijn. Mensen lijden aan alcoholisme wanneer ze vaker iets aan de hand hebben omwille van hun drankgedrag. Wanneer iemand in de fase zit waarbij hij slaaf wordt van de drank, is deze alcoholist. Mensen schamen zich om deze slaafse neiging. De *AA* dient er voor om deze lijdende alcoholist te helpen. Het helpen van anderen geeft de dienaar moed en energie. Zo krijg je een vicieuze cirkel van *empowerment* en *energy boost*. Aangezien ieder *AA*-lid in principe een 'lijdende' is, is het vanzelfsprekend dat de zelfzorg centraal staat. Frankie haalt hierbij aan dat het onontbeerlijk is om jezelf op de eerste plaats te stellen om de ander te helpen. Door ten eerste voor jezelf te zorgen, word je "ik" sterker. Een sterke persoonlijkheid is nodig om de andere ten dienste te kunnen zijn. Hierbij aansluitend: Frankie is er van overtuigd dat mensen zich vaak minder goed voelen eens ze een tijdlang nuchter zijn. Vaak gebeurt het dan ook dat mensen na enkele maanden afhaken om dan na een aantal jaren terug bij de groep te komen. De rijpheid om de eigen drankzucht te stabiliseren is persoonsgebonden. Er is geen doorslaggevende eigenschap of motivatie om tot die stabilisatie te komen.

3.2.3 Interview met Mieke, alcoholiste¹⁹⁰

SITUATIESCHETS: Mieke is reeds 7,5 jaar lid van de *Anonieme Alcoholisten*. Het is haar specialist die haar attent maakte op haar overmatig alcoholgebruik en die heeft haar vervolgens doorverwezen naar de *AA*. Het was een grote stap voor Mieke om de vergadering binnen te wandelen. Ze was beschaamd en voelde zich mislukt in het leven. Ze had de groep telefonisch verwittigd van haar komst. Enkele leden hebben haar vervolgens opgewacht om haar gastvrij te onthalen. Mieke sloot zich aan bij meerdere groepen, zo was ze 's avonds minder alleen en kreeg ze diverse tips vanuit andere groepen die de thema's op verschillende manieren besproken. Momenteel houdt ze het vooral bij de *AA* van Tessenderlo. Ze komen elke vrijdagavond met *plus minus* 25 mensen samen in een lokaal dat door de gemeente werd voorzien. Verder zetelt ze voor haar vereniging in het *COI*. De stoelen worden in een cirkel geplaatst en het enige dat aan het lokaallandschap wordt toegevoegd is een bord met daarop de vraag om niets door te vertellen, wat er die avond

¹⁹⁰ Interview met Mieke, telefonisch, 20 december 2012.

gezegd wordt.

AA-MEETING PRAKTISCH: *AA* Tessengerlo heeft vier soorten bijeenkomsten. Je hebt de open vergadering, de infovergadering, de activiteiten en de (gewone) wekelijkse vergadering. De open vergadering wordt onderverdeeld in de Provinciedag, de Landdag en de vergadering met *Al-Anon*. De infovergadering wordt georganiseerd door één *AA*-groep met de bedoeling om organisaties uit de omgeving hiervoor uit te nodigen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om agenten, scholen, dokters, sociale instellingen, ... *AA* Tessengerlo heeft een gevarieerd aanbod aan activiteiten: *Golden Years*, etentje met de partners er bij, een heildronk op de priester die zich hard inzet voor de groep, een wandeling samen met de partners, samen sporten, samen naar het vuurwerk¹⁹¹ kijken, ...

De wekelijkse vergadering heeft nagenoeg dezelfde structuur als die in Kasterlee (cf. hierboven). Deze laatste is dan ook evenals *AA* Veerle ontstaan vanuit *AA* Tessengerlo. Het enige verschil is dat de algemene vraag steevast betrekking heeft tot de 12 stappen en tradities. Daarenboven wordt de nieuweling tijdens de eerste bijeenkomst allereerst door twee personen apart genomen voor een gesprek. Bij Mieke ging dat vooral over het bovennatuurlijke, de Hogere Macht, wat haar enorm aansprak. Doorheen het interview merkte ik meermaals op dat ze een grote belangstelling heeft voor het Goddelijke.

VISIE VAN DE AA-GROEP: Tijdens de ervaringen en probleemstellingen die aan elkaar gedeeld worden, wordt er op gelet dat er niemand een ander veroordeelt. Dit gebeurt vanuit het principe van 'loutering', je hoeft geen angst te hebben om jezelf te zijn in de groep. Er kan enkel gereageerd worden vanuit een eigen persoonlijk perspectief (en dus nooit normatief). Nieuwelings moeten volgens Mieke vaak nog wennen aan deze gespreksmethode. Zij gaan vlug in verdediging wanneer ze iemand horen met een andere kijk op de zaak. Mieke haalt aan dat haar groep 'sterke leden' telt. Hiermee bedoelt ze de doorgewinterde *AA*-leden die spontaan linken kunnen leggen tussen probleemsituaties en *AA*-literatuur.

AA Tessengerlo is niet terughoudend ten aanzien van externe organisaties. Zo ontvangen ze om de twee weken een priester. Hij verleent hen spirituele steun. In *AA* Tessengerlo worden religieuze thema's niet uit de weg gegaan. Tijdens de vragen wordt er vaak ingegaan op de spirituele kant van de zaak. Vroeger kwam de priester wekelijks langs maar omwille van zijn leeftijd (89 jaar) is dat fysiek niet meer haalbaar. Daarnaast heb je de infovergaderingen (cf. Hierboven) en ten slotte is er het vertrouwen vanuit de *AA*-leden om mensen die het moeilijk hebben, door te verwijzen naar psychiatrische instellingen. Ten slotte hebben de leden goede banden met hun huisarts. Ze laten daar kaartjes en posters na zodat de huisarts eventueel patiënten kan doorsturen. Toch haalt Mieke aan het einde van het interview aan dat er bij sommige *AA*-leden een achterdocht bestaat jegens externen. Zijzelf ziet geen reden om daar geen verandering in te brengen.

De *AA*-leden worden aangemoedigd om een nauwe band met hun eigen familie te onderhouden en te versterken. Ze staven deze *must* vanuit het principe van boetedoening: je moet het goed maken met hen die jij pijn hebt gedaan. Mieke haalt aan dat het stellen

¹⁹¹ In Tessengerlo wordt er jaarlijks naar aanleiding van de *Nike Classic* (loopwedstrijd) en het einde van de solden, een vuurwerkspektakel georganiseerd.

van goede daden intrinsiek toebehoort aan de 12 stappen. Ze zijn gericht op vrede in de wereld uit liefde voor de ander. Het fundament om dit te bereiken, is je eigen herstel.

EIGEN VISIE: Doorheen het interview zijn er ethische reflecties aan bod gekomen. Mieke haalt bijvoorbeeld aan dat de werking van de *AA* niet gewoon behulpzaam of gratis verloopt maar duidt op het gegeven dat ieder die deze hulp onvoorwaardelijk geeft, zelf in een probleemsituatie verzeild is geraakt en daarenboven hulp geeft aan iemand die geen licht meer ziet aan het einde van de tunnel. Mieke legt zowel het statuut van alcoholist als het statuut van persoon die rijp genoeg bevonden wordt om gestabiliseerd alcoholist te zijn, vast aan de hand van getallen. Een man moet x-aantal pinten per week drinken en een vrouw iets minder dan dat getal. Eens iemand stopt, zijn er drie fases: in het eerste jaar heeft de persoon het moeilijk, het tweede jaar is het jaar waarin de persoon zich gelukkig begint te voelen en het derde jaar is het jaar der rijpheid. Het is bijgevolg pas vanaf het tweede nuchtere jaar mogelijk om een functie binnen de werking uit te oefenen.

3.2.4 Interview met Luc, alcoholist¹⁹²

SITUATIESCHETS: Luc woonde zijn eerste vergadering bij op 20 juni 1977 en is sinds 22 juni 1977 onafgebroken nuchter. Deze man met joodse achtergrond heeft met de *AA* voor het eerst kennisgemaakt in het ziekenhuis in Kortrijk waar hij opgenomen was. Hij had voordien nog nooit van *AA* gehoord. Toen hij per toeval het lokaaltje ontdekte waar de vergaderingen plaatsvonden, nam hij het besluit om zich hierbij aan te sluiten met als doel iets te doen aan zijn drankprobleem. Op het moment dat hij de stap maakte, wist hij nog niet dat er een volstrekt nuchter leven van hem gevraagd werd. Het was voor hem een grote stap en toch voelde het voor hem aan als “thuiskomen”. Hij beschouwt zijn *AA*-vrienden als “meer dan vrienden”.

AA-MEETING PRAKTISCH: De vergadering vindt iedere vrijdagavond plaats. Ze start om 20 uur en duurt tot 21.30 uur. Voor en na de vergadering kunnen er nog persoonlijke gesprekken zijn. Het vergaderlokaal is een bijgebouw van het St-Pietersziekenhuis maar heeft verder niets met het ziekenhuis te maken. Het lokaal is eigendom van de universiteit. Deze laatste ontvangt iedere maand het huurgeld. De *AA*-groep te Leuven kent vele verschillende soorten vergaderingen: ten eerste zijn er de 'gesloten vergaderingen'. Deze zijn alleen toegankelijk voor *AA*-leden. Ten tweede zijn er de 'open vergaderingen': daar kunnen mensen van buiten *AA* (familie en belangstellenden) terecht om te zien hoe een vergadering verloopt. Ten derde heb je de 'informatievergaderingen'. Deze worden door externe organisaties of mensen¹⁹³ georganiseerd. Daarnaast zijn er nog allerlei werkvergaderingen en andere activiteiten waarop de *AA*-leden samenkomen. Zo zijn er op geregelde tijdstippen groepen die een bezinningsdag of –weekend organiseren. Daarnaast is er per provincie een beurtrol om een jaarlijkse landdag in te richten. Dit jaar is deze

¹⁹² Interview met Luc, Leuven, 8 maart 2013.

¹⁹³ Meestal gaat het hier om scholen of zorginstellingen.

doorgegaan op 25 mei in de provincie Limburg.

Betreffende de gesloten vergadering van Luc zijn groep: bij de start van een vergadering neemt de *chairman* het woord. Bij aanvang wordt de *omschrijving van de AA* gelezen. Daarna leest een vrijwilliger een kort stukje tekst uit het vijfde hoofdstuk van *Het Grote Boek*. Dan volgt het moment waarbij, zo dit het geval is, een jarige gevierd wordt. Hierna volgt het gedeelte waarin de aanwezigen de kans krijgen om te vertellen hoe de week verlopen is. Na deze introductie-passagie wordt er een thema besproken. De inspiratie voor dit thema kan gehaald worden uit bijvoorbeeld het 12-stappenprogramma, een vrij onderwerp, een actuele gebeurtenis die te maken heeft met verslavingszorg of *AA an sich*, De vergadering wordt afgesloten met het *AA-gebed*. Daarna gaat de 'hoed' rond waarin iedere aanwezige een vrijwillige bijdrage kan doen.

Alle reacties en verhalen hebben te maken met alcohol en de ziekte waaraan de leden lijden. Ieder vertelt zijn of haar eigen verhaal waarbij niet geoordeeld wordt over elkaar. Het kan gebeuren dat er ruzie ontstaat. Meestal wordt dat opgelost door een tussenkomst van een ander lid. Is dit niet het geval, dan wordt de vergadering voor die avond gestopt en later verder gezet. Dit is volgens Luc een heel zeldzaam gebeuren in de groep. Er zijn volgens Luc geen religieuze momenten op de vergadering. De leden erkennen wel een 'Hogere Macht' en ieder kan dat invullen zoals hij of zij dat zelf wil. Deze keuze wordt volgens Luc door alle leden ten volle gerespecteerd. Er wordt niemand overtuigd om een ander geloof dan het eigene te kiezen.

VISIE VAN DE AA-GROEP: Wat betreft de kijk op de mens, leeft er in deze *AA*-groep de gedachte dat het sociale leven buiten de *AA* belangrijk is. Het is bovendien de nuchterheid die er voor zorgt dat deze mensen juist meer dan ooit kunnen genieten van dat wat buiten hun "verslavingsinvloed" leeft. Verder is er aandacht voor de "verjonging". "Verjonging" wordt door Luc beschouwd als een fenomeen waar eigenlijk ieder nieuw lied voor zorgt, ongeacht diens leeftijd. Iedereen is volgens Luc overigens welkom in de groep.

Het doel van de *AA*-groep is het nuchter blijven. Enkel zij die aan hun persoonlijkheid werken, kunnen hierin slagen aan de hand van het 12-stappenprogramma, aldus Luc. Het 12-stappenprogramma zorgt voor voortdurende persoonlijke vernieuwing.

Het stoppen met drinken kan volgens Luc ervaren worden als een soort verlossing. Hij meent dat iemand als actieve alcoholist dingen doet die hij of zij anders nooit zou hebben gedaan. In de weinige nuchtere momenten weet de persoon in kwestie dat ook en toch drinkt hij of zij verder en begaat hij of zij keer op keer dezelfde fouten. Als deze persoon dankzij *AA* eindelijk nuchter blijft, is dat volgens Luc als een verlossing "uit de hel van de alcoholwereld". De persoon wordt volgens Luc door deze nuchterheid een beter mens, wat niet wil zeggen dat hij of zij een heilige wordt. Dit tot rijpheid komen ligt in de 4de, 5de, 6de, 7de en 11de stap waarin onze persoonlijkheid onder de loep wordt genomen en waar we dat kunnen veranderen. Luc haalt hierbij aan dat ze de wereld weer aankunnen, een wereld waarin de alcoholist niet meer hoeft te vluchten.

EIGEN VISIE: De drie legaten (eenheid, dienen en herstel) zijn voor Luc evenwaardig. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met elkaar: "Neem er één weg en het werkt niet meer

voor mij”. De grootste kracht van *AA* ligt volgens Luc in de vriendschap onder elkaar. Deze kracht wordt gehaald uit de gedachte dat ze elkaar nodig hebben om te blijven leven of anderen te laten leven. Dat mag zelfs letterlijk genomen worden, aldus Luc. Hij zou niets willen veranderen aan het *AA*-programma. Het werpt volgens hem al 78 jaar haar vruchten af.

3.2.5 Interview met Jeroom Beernaert, voormalig voorzitter van de ADR¹⁹⁴.

SITUATIESCHETS: In 1960 kwam Jeroom Beernaert via een plaatselijke politiecommissaris in contact met de *AA*. Professioneel kende hij problemen ten gevolge van overmatig alcoholgebruik (gezinsconflicten, verkeersongevallen, etc.). De werking van *AA* sprak hem aan en hij besloot om in te gaan op het voorstel om beheerder A van de provincie West-Vlaanderen te worden. Hij werd dit vanaf 1960. In 1976 werd hij voorzitter van de *Algemene Dienstenraad (ADR)*. Hij heeft zich tot 2011 met deze mandaten bezig gehouden en kreeg hiervoor respect binnen de Nederlandstalige *AA* in België. De *ADR* staat aan het hoofd van de hiërarchische ladder binnen de *AA*. De *ADR* bestaat uit afgevaardigden: de nationale afgevaardigden van de groepen (twee personen per *PW*), de afgevaardigden van de nationale diensten of comités (Distributiecentrum (*DC*) dat in staat voor distributie van de *AA* literatuur, Comité voor Financiën (*Fincom*), Literatuurcomité (*Litcom*), Comité voor Agenda en Conferentiebeleid (*Adcom*), Comité “*Vijf voor Twaalf*”, *COI* en Lonerdienst¹⁹⁵. Daarnaast de secretaris van de *ADR*, de beheerders van de *VZW Aldinea-Bel*, de Werelddienstontmoeting (*WDO*) en Europese Dienstontmoeting (*EDO*). De *chairman* van de Algemene Dienstenconferentie (*ADC*). Ten slotte zijn er de vijf niet-alcoholisten (de Beheerders A van de vijf provincies in Vlaanderen). Uit deze laatste vijf wordt één persoon tot voorzitter gekozen. Deze mandaten zijn van onbepaalde duur. De *ADR* heeft tot taak om stuurgroep te zijn en vervult zodoende de rol van behoeder van de tradities en principes van de *AA*. Tijdens het interview met Jeroom Beernaert wordt het op meerdere momenten duidelijk dat hij veel belang hecht aan duidelijk en correct woordgebruik. Hij voegt eraan toe dat hij de naam van de Raad van Advies gedurende zijn “regeerperiode” heeft omgezet naar Algemene Dienstenraad. De taak van de *ADR* is niet beperkt tot het verstrekken van advies maar bevat ook het nemen bepaalde beslissingen. De benaming *ADR* beantwoordt ook aan de benaming *General Services Office* (dat is het hoofdbureau van de *AA* wereldwijd).

AA PRAKTISCH: Jeroom Beernaert geeft aan dat hij niet veel kan zeggen over de praktische werking van de *AA* groepen zelf. Tijdens de vijftig jaar waarin hij zich actief heeft ingezet voor de organisatie, heeft hij slechts twee *AA*-vergaderingen bijgewoond. Er is een duidelijke afstand tussen de leden van de *AA* en de niet-alcoholisten die hun steun

¹⁹⁴ Interview met Jeroom Beernaert, Roeselare, 11 januari 2013

¹⁹⁵ Voor uitgebreide informatie over wat deze commissies doen, kan u terecht bij het boek: ANONYMOUS, *Handboek voor de Vlaamse AA*, Antwerpen, ADB, 2005, p. 39-63.

verlenen aan de *AA*. Hij geeft hierbij aan dat de principes van de *AA* berusten op menselijke noden. De leden zijn vragende partij voor die afstand, juist om de anonimiteit te vrijwaren. De heer Beernaert geeft aan dat de *AA*-leden ook de eerste stap moeten zetten om contact te leggen met professionelen.

Zoals hierboven reeds vermeld staat, heeft hij via zijn job geregeld dossiers behandeld die te maken hadden met alcoholmisbruik. Hij haalt aan dat in sommige gevallen gepoogd werd de participatie aan de *AA*-vergaderingen tot strafvermindering te zien leiden. De anonimiteit stond dit echter in de weg.

Wanneer ik Beernaert vraag naar de persoonlijke “belangen” die hij zou kunnen hebben bij zijn functie als beheerder, haalt hij meteen aan dat de *AA* niet aan marketing doet en bijgevolg expliciet “belangeloos” naar alle externe instanties toe, optreedt. De werking, aldus Beernaert, is een introverte werking. Al heeft bijvoorbeeld onder andere *ADR* een recht van antwoord op kritiek vanuit de media, toch wordt van dat recht nauwelijks gebruik gemaakt. Het enige belang dat telt, zijn de principes. De oorspronkelijke tradities en stappen moeten te allen tijde verdedigd worden. Toch is de *AA* geen statisch geheel en kan het zijn dat de invulling van bepaalde principes doorheen de jaren verandert. Een voorbeeld dat Beernaert hierbij aanhaalt is het “gelijkheidsprincipe”. In den beginne waren de *AA*-groepen gemengd maar doorheen de jaren is dit gemengd karakter opgeheven en kiest men meer en meer voor groepen met enkel mannen of enkel vrouwen. Dit in eerste instantie om specifieke problemen uit de weg te gaan die rechtstreeks verbonden zijn met “gemengde groepen”¹⁹⁶ en bovendien ook om de “gelijkheid” extra kleur te geven. Beernaert geeft aan dat mannen en vrouwen vanuit een verschillende invalshoek kijken op alcoholisme. Volgens Beernaert zijn de meeste problemen die zich in de *AA* stellen naast de drankzucht, te herleiden tot structurele problemen¹⁹⁷. Wanneer mensen moeilijkheden ondervinden die verbonden zijn met de structuur van de *AA*, wordt dit besproken en beslissingen worden op een democratische manier genomen. Wanneer er beslissingen op provinciaal of op nationaal niveau worden genomen, mag de Algemene Dienstenconferentie haar mening hierover uiten met bindende resoluties of aanbevelingen.

PERSOONLIJKE VISIE OP *AA*: De anonimiteit beschouwt Beernaert als een noodzakelijke beschutting om niet als alcoholist gebrandmerkt te kunnen worden. Hij vindt het belangrijk om mensen het gevoel te geven van tussen gelijken te staan. Die gelijkheid zorgt ervoor dat er naar eenheid gestreefd kan worden. Eenheid in gevoel, eenheid in tradities en eenheid in werking. Deze eenheid vormt aldus Beernaert, het ultieme kracht punt van de *AA*.

3.3 Besluit

Ondanks de gelijke vragen, zijn er duidelijke verschillen op te merken bij de *AA*-leden onderling. Zo is er de aan- en afwezigheid van religieuze elementen of de aandacht

¹⁹⁶ Bijvoorbeeld: Mannen en vrouwen die elkaar te goed gaan begrijpen.

¹⁹⁷ Heer Beernaert haalt hierbij als voorbeeld aan: de anonimiteit die van onder naar boven en van boven naar onder gegarandeerd hoort te worden.

voor het vieren van de jubilaris. Ook de nevenactiviteiten die georganiseerd worden, of de betrokkenheid bij de AA als organisatie zijn erg verschillend. Tussen de externen en de internen zijn er op haar beurt ook verschillen op te merken. Hierbij is de “professionaliteit” en de daarbij horende vorm van betrokkenheid de belangrijkste. Zo is de oud-beheerder meer kritisch en verloopt het interview eerder in vraag- en antwoord stijl, dit terwijl de AA-leden er meer een verhaal van maken. Ondanks de verschillen zijn er ook gelijkenissen met elkaar. Iedere geïnterviewde gelooft in de kracht van de organisatie. Allen denken ze toekomstgericht en hebben ze hetzelfde doel voor ogen: mensen helpen en zelf stabiel blijven.

In vergelijking met de eerste twee hoofdstukken, meen ik te kunnen concluderen dat het derde hoofdstuk eerder een bevestiging dan een afwijzing is. Erg veel elementen uit de 'visie van de AA' duiken spontaan op. Voorbeelden hiervan zijn de elementen die voorkomen tijdens de vergadering, de verschillende functionarissen per groep, de autonomie van de groep, het doel om in eerste instantie zelf nuchter te blijven en tegelijkertijd daarmee mensen helpen, het belang van de anonimiteit, het eenheidsgevoel, etc.. De vrijheid om nieuwe accenten te leggen in de traditie wordt goedgekeurd en krijgt weerklank in de concrete werking.

Er zijn nog twee zaken die ik zou willen opmerken. Ten eerste is er het feit dat mensen die in mindere mate religieuze interesse tonen, nagenoeg ontkennen dat er religieuze elementen voorkomen in de groep. Tegelijkertijd erkennen deze de aanwezigheid van de volgende zaken: het bidden van een gebed, het periodiek samenkomen in groep, het houden van bezinningsmomenten, de fundamentele reden van de bijeenkomst het geloof is in dat wat ze zelf niet in handen hebben en het voorlezen van spirituele teksten. Dat mensen enerzijds de aanwezigheid van religieuze elementen ontkennen en anderzijds ze wel opsommen, zou volgens mij eventueel het gevolg kunnen zijn van onwetendheid, *nonchalance* of voorzichtigheid in de verwoording. Ten tweede is er het feit dat ik maar enkele leden heb geïnterviewd. De geïnterviewden hebben bovendien zichzelf vrijwillig aangeboden, waardoor het resultaat misschien een vertekend beeld van de werkelijkheid zou kunnen geven. Ergens meen ik bovendien te kunnen stellen dat dé AA niet bestaat maar wel een verzameling van allemaal anonieme alcoholisten. In deze verzameling kan ieder zijn of haar eigen verhaal en bijdrage kwijt. Het is opvallend dat een organisatie die zodanig de eenheid beklemtoont in haar eigenste naam (*Anonymous Alcoholics*) een meervoudsvorm gebruikt.

Hoofdstuk IV: Anoniem maar toch gekend

Iedereen heeft ooit wel eens gehoord van de *AA en* vele onder hen hebben er ook een mening over. In dit hoofdstuk zal onderzocht worden in welke mate de communicatietechnieken hebben bijgedragen tot de bekendheid van de anonieme vereniging. Ten eerste zal de aanwezigheid van de *AA* op het internet besproken worden, ten tweede wordt de publiciteitskracht van de *AA* zelf belicht en ten slotte de aanwezigheid van de *AA* in de nieuwsmedia. Het is de bedoeling om de gegevens van dit onderzoek te toetsen aan de bevindingen van de voorgaande hoofdstukken. Voorbeelden van vragen die in het achterhoofd dienen gehouden te worden: in welke mate wordt er met de anonimiteit rekening gehouden? Bemoeit de *AA* zich werkelijk niet in publieke debatten? Zorgt de *AA* ervoor dat ze wel degelijk zoveel mogelijk mensen proberen te bereiken met hun boodschap? In welke mate wordt alcoholisme in de media in beeld gebracht? Hoe reageert de vereniging ten aanzien van kritische externen? Leeft het debat rond alcoholisme in de huidige maatschappij?

4.1 *AA op het internet*

OFFICIEEL: *AA Vlaanderen* heeft een eigen website met de bestandsformaat *.org*, waarmee het aangeeft dat het om een niet-commerciële organisatie gaat. Op deze website wordt een ruim aanbod aan informatie vrij aangeboden. Contactgegevens, basisinfo over de principes, *online* brochures en folders, *onlineshop* om *AA*-literatuur te kopen, een landkaart waarop alle groepen met locatie worden aangestipt en waarbij de vergaderingsmomenten worden vermeld, informatie voor partners van alcoholisten, een beknopt overzicht van de geschiedenis, etc. De website geeft een open en gastvrije indruk¹⁹⁸. Niet alleen de Vlaamse *AA* heeft een eigen website, haast elk taalgebied waar de *AA* actief is, heeft er een. Op de Vlaamse site staan verwijzingen naar Nederland, Wallonië-Brussel, Frankrijk, Duitsland, Engeland, Verenigde Staten, Zuid-Afrika, Continental European, Australië en Canada hebben er een¹⁹⁹. Het zou interessant zijn de onderlinge gelijkenissen en verschillen te onderzoeken.

OFFICIEUS: In de bijlage zit een uitgebreide lijst van *Facebookfanpagina's*²⁰⁰. Er zijn bovendien 87 gespreksgroepen die getiteld zijn onder de naam *Anonymous Alcoholics* waarvan 60 publiek zijn en 27 gesloten. De grootste groep telt 13 846 leden (deze is publiek), de meeste groepen zitten ver onder dit ledenaantal. Deze tellingen zijn genomen op 22 oktober 2012. Ook een opvallend fenomeen zijn de verschillende persoonlijke websites van *AA*-leden waar ze online mensen willen bereiken. Voorbeelden:

¹⁹⁸ ANONYMOUS, www.aavlaanderen.org (toegang 09.03.2013).

¹⁹⁹ ANONYMOUS, *Links*, <http://www.aavlaanderen.org/groepen/links.html> (toegang 09.03.2013).

²⁰⁰ Zie bijlage (11).

StapEnStop.be, *dagperdag.tk* en *stoppen.be*²⁰¹. Ook op *Youtube* zijn er heel wat filmpjes te vinden van en over de *AA* (cf. Hieronder).

ANTI-CAMPAGNE: Hoewel de *AA* zich niet wil mengen in publieke debatten, is het omgekeerde wel een feit. Vanuit de maatschappij worden meningen geuit over de *AA*. Dit gebeurt voornamelijk in de Verenigde Staten. Op *Youtube* zijn er vele videofragmenten te vinden waarop mensen kritiek geven op de *AA*. Een voorbeeld daarvan is Genita Petralli. Zij is gecertificeerd in holistische gezondheidszorg, *Nutritional Consultant* en een orthomoleculaire voedingsdeskundige die gespecialiseerd is in verslavende biochemie. Op YouTube heeft ze een video gepost, onder de titel : "*Why AA doesn't work for over 97% of people who join*"²⁰². Hierin vertelt ze dat de *AA*-werking inherent deprimerend is. Ze weerlegt het *statement* dat 'alcoholisme' een ziekte is en vertelt hierbij dat het een geestelijke desoriëntatie is die genezen kan worden met behulp van medische en psychotherapeutische ingrepen. Het enige positieve effect dat de *AA* bij de mens kan creëren is gebaseerd op de verandering in leefwereld. Deze zou voor een alcoholist van slecht naar minder slecht gaan, wanneer hij bij de *AA* toetreedt. Mevrouw Petralli heeft over haar kijk op alcoholisme een boek geschreven en een daarbij horende website aangemaakt. Nog radicaler is de anoniem ingesproken anti-*AA*-spot, genaamd "*AA is a Dangerous Social Death Cult*"²⁰³. Deze bespreekt de *AA* als sociale cult, gebaseerd op religieuze ideologie waarbij het niet de bedoeling is om nuchter te blijven maar louter Bill's godsbeeld actief over te nemen. Het gebruik van 'ziekte' voor alcoholisme, beschouwt de anti-spot als vervanging van hun schuldgevoel en hun falen als verantwoordelijke medemens. Bovendien wordt het begrip 'dood' verbonden aan de *AA* door het te interpreteren als een onderdrukkingsmiddel naar de eigen leden toe. Dezelfde anonieme berichtgever, die zichzelf *Justanotherface123* noemt, heeft nog 14 andere filmpjes die de wereld waarschuwen voor de organisatie²⁰⁴. Er zijn nog tal van andere anti-video's te vinden waar in het algemeen steeds dezelfde kritieken terugkomen: *AA* die als een sekte de leden wil doen afscheiden van de persoonlijke omgeving, het weerleggen van alcoholisme te zien als ziekte, religieuze *brainwashing*, ...²⁰⁵ Opmerkelijk is dat soortgelijke filmpjes, teksten, ingesproken berichten, ... niet te vinden zijn op de Vlaamse websites²⁰⁶.

²⁰¹ N.v.t.; <http://stoppen.be/> (toegang 09.03.2013); N.v.t., <http://users.skynet.be/stapenstop/> (toegang 09.03.2013). In de thesis van Sharon Mangkoewihardjo, wordt verkeerdelijk melding gemaakt dat „stoppen.be“ de website is van „AA België“. „stoppen.be“ gaat niet uit van de organisatie „AA“ en „AA België“ bestaat niet. Er is geen overkoepelende *AA* in ons land, wel heeft ieder gewest zijn eigen overkoepeling. S. MANGKOEWIHARDJO, *Effectief communiceren met alcoholisten* (Onuitgegeven verhandeling Letteren, Universiteit Utrecht), 2008, p. 10.

²⁰² THE101PROGRAMM, *Why AA doesn't work for over 97% of people who join*; http://www.youtube.com/watch?v=uZ_6flmLysc (toegang 05.01.2013).

²⁰³ JUSTANOTHERFACE123, *AA is a Dangerous Social Death Cult*; <http://www.youtube.com/watch?v=nAe-uNzs7g0> (toegang 05.01.2013).

²⁰⁴ JUSTANOTHERFACE123, *Uploaded Videos*; <http://www.youtube.com/user/justanotherface123?feature=watch> (toegang 05.01.2013).

²⁰⁵ Een website die heel wat anti-materiaal heeft bijeen verzameld is *Orange Papers*. ORANGE, *The Orange Papers*; <http://orange-papers.org/> (toegang 20.01.2013).

²⁰⁶ Ik heb maar één website gevonden waarin *AA* hevig op de korrel wordt genomen. Het gaat om een persoonlijke website waarbij meningen van een Amerikaans ex-*AA*-lid vertaald staan. A.F., *AA Ontmaskerd*, <http://users.skynet.be/stapenstop/Tekst/aaontmaskerd.htm> (toegang 05.03.2013).

4.2 Reclamecampagnes en folders

Op de officiële website van *AA Vlaanderen* vindt men enkele folders die gratis geraadpleegd kunnen worden. Een lijst van alle folders bevindt zich in de bijlage²⁰⁷. Aangezien de inhoud van dit grote aanbod elkaar vaak overlappen, is een bespreking van enkele van deze teksten voldoende²⁰⁸. Het *COI* neemt hiervoor de hoofdverantwoordelijkheid op. De mensen die hierin werken, zorgen ervoor dat de informatie die gedeeld wordt, binnen de lijntjes is van dat wat kan. De geest van het *COI* is dat deze niet alleen moet waken over de correctheid van de gegeven info maar ook de manier waarop dat gebeurt, moet passen in het imago van de organisatie. Ze houdt met andere woorden rekening met de onprofessionele status van de leden en stelt deze status tevens veilig. Ten slotte wordt er in *Het Handboek voor Openbare Informatie* benadrukt dat het belangrijk is om als *COI*-medewerker te geloven in het feit dat “het concept van openbare informatie, [...], een te scheppen geest is²⁰⁹.” De drie doelgroepen aan wie de folders gericht zijn, is het grote publiek (om bekendheid te verwerven), de professionelen die met alcoholisten in contact komen en de *AA*-leden om hen bij te staan in hun *knowhow* om de *AA*-boodschap over te brengen²¹⁰.

TEKST: '*AA* IN EEN OOGOPSLAG²¹¹', In deze tekst wordt aan de hand van een vraag-en-antwoord structuur beknopt uitgelegd voor wat de *AA* staat. Het gaat hier om *FAQ*-vragen die spontaan bij de mens opkomen. Bijvoorbeeld: "Wat is *AA*?", "Huidig ledenaantal?", "Hoe is *AA* ontstaan?", etc.. Er wordt voornamelijk gehamerd op het vrijwilligers- en niet-gebondenheidsprincipe. De antwoorden op de verschillende vragen werden hierboven (cf. Hoofdstuk 1 en 2) uitgebreid weergegeven. Toch vallen er in deze folders enkele tegenstrijdigheden op. Hoewel geen enkel lid 'geregistreerd' werd, plakt men er enkele alinea's voorheen wel een nauwkeurig getal op. Hoe kan gesproken worden van 2.085.125 leden wereldwijd als er niemand geregistreerd wordt? Verder vind ik een *contradictio in terminis* bij de volgende zin:

Zij verplicht de gemeenschap zichzelf te besturen door middel van principes
in plaats van door persoonlijke meningen²¹².

Is een principe dan niet ontstaan uit een persoonlijke mening? Ook de stellingen waarbij de *AA* schrijven dat ze niet meedoen aan psychiatrische voorspellingen en

²⁰⁷ Zie bijlage (12).

²⁰⁸ ANONYMOUS, *AA in een oogopslag*; http://www.aavlaanderen.org/pdf/AA_in_een_oogopslag.pdf (toegang 26.10.2012).

²⁰⁹ ANONYMOUS, *Handboek voor Openbare Informatie*, Antwerpen, ADB, 1999, p. 5.

²¹⁰ Ibid.

²¹¹ ANONYMOUS, *AA in een oogopslag*; http://www.aavlaanderen.org/pdf/AA_in_een_oogopslag.pdf (toegang 26.10.2012).

²¹² Ibid.

psychiatrische raad, vind ik sterk uitgedrukt. Of is het voorspellen dat je zou hervallen bij een nieuw glas alcohol dan geen psychiatrische voorspelling? En is het verkondigen dat alcoholisme een ziekte is, geen psychiatrische uitspraak? Is het beschouwen van alcoholisme als een ziekte, dan geen psychiatrische raad²¹³?

TEKST: "TE JONG?²¹⁴": Deze tekst is weergegeven in een computer-getekende *ministrip*. Het ziet er erg hedendaags en aantrekkelijk uit. Een beschrijving van de folder staat in de voetnoot²¹⁵. De intentie van deze tekst heeft klaarblijkelijk vele facetten. Ten eerste is het de bedoeling te laten zien dat iedereen aan de drank kan geraken, ook jonge mensen. Ten tweede wil de *AA* zich profileren als warme groepering die mensen in moeilijke tijden onvoorwaardelijk wil bijstaan. Ten derde meen ik vanuit ethisch oogpunt op te merken dat de *AA* met deze folder de kloof tussen alcoholist en niet-alcoholist als heel klein voorstelt. De manier van het stellen van de vragen over je eigen alcoholgebruik is hoe dan ook van aanmanende aard:

Onderzoek je eigen drankgebruik. Denk erover na, de antwoorden belangen alleen jezelf aan²¹⁶.

De auteur van de tekst vraagt aan de lezer een ethische zelfreflectie. Hij roept op om na te denken over je eigen daden en stelt de lezer zelf ter verantwoording om hierop gepast te reageren. De vragen die gesteld worden, verwijzen dan weer naar de relatie met de anderen en dus ook met de verantwoordelijkheid die je hebt tot je naaste en tot derden. Er zijn een aantal kenmerken die zowat elke folder met *AA* zegel, eigen is. **Vooreerst** starten de meeste folders met de "omschrijving van *AA*" (zie bijlage 8), **ten tweede** worden heel vaak de "*Twaalf Stappen*" en "*Tradities*" volledig weergegeven. **Ten derde** bevinden zich (meestal achteraan), de contactgegevens van aanspreekpunten om meer informatie in

²¹³ ANONYMOUS, *AA in een oogopslag*; http://www.aavlaanderen.org/pdf/AA_in_een_oogopslag.pdf (toegang 26.10.2012).

²¹⁴ ANONYMOUS, *Te Jong?*, A. Vanstaen, Antwerpen, 2008.

²¹⁵ Het begint met een voorstelling van de verschillende stripfiguren en een tekstje waarin staat dat alcoholisme een ziekte is die ook jonge mensen treft. Er wordt hier meteen een verband gelegd tussen het verwerken van problemen en het (overmatig) consumeren van alcohol om deze problemen te vergeten. De personages zijn gevarieerd in afkomst, geslacht en leeftijd. Een voor een komen de personages aan bod. Ze vertellen hoe ze aan de drank zijn geraakt en wat hiervan de gevolgen zijn, zoals berouw, strafrechtelijke vervolging, desoriëntatie, persoonlijke problemen, etc. Vervolgens is er een personage die per toeval eens bij de *AA* terecht komt. Hij werd er vriendelijk onthaald, is er bijgebleven en is nu gelukkig. Hierna worden kenmerken aangehaald die de *AA* op een voorzichtige manier toeschrijft aan een alcoholist. Dit zijn in totaal twaalf mogelijke symptomen: "Drinken om te kunnen ontspannen bij problemen", "Drinken wanneer je je ongelukkig, boos of gefrustreerd voelt", "Ondanks de intentie niet kunnen stoppen of verminderen met alcoholgebruik", "Het consumeren van alcohol in de voormiddag", "Op je eentje drinken", "Invloed van alcohol op school- of arbeidsresultaten", "Gulzig drinken", "Ooit gaten in het geheugen hebben na alcoholconsumptie", "Liegen over je drankgebruik", "Het krijgen van problemen bij drankgebruik", "Het dronken worden buiten je eigen wil" en "het stoer vinden dat je veel kunt drinken". Na deze opsomming wordt de lezer geconfronteerd met 'geruststellende' feiten over de *AA*. Zo wordt er verhaald dat de *AA* bestaat uit mensen van allerhande achtergronden en dat iedereen zich welkom mag en zal voelen. Ten slotte wordt de lezer verzekerd van de successen die de *AA*-leden boeken in de wereld van het werk en op relationeel niveau. Het stripalbum eindigt enerzijds met een beknopte samenvatting van dat waar de *AA* voor staat en anderzijds met een opsomming van de *Twaalf Stappen*. ANONYMOUS, *Te Jong?*, A. Vanstaen, Antwerpen, 2008.

²¹⁶ Ibid.

te winnen over de *AA*. **Ten vierde** wordt er ook met grote regelmaat een tekstje weergegeven waarop de persoonlijke verantwoordelijkheid wordt geuit over de verspreiding van het *AA*-gedachtegoed:

Ik ben verantwoordelijk... Wanneer wie dan ook, waar ook ter wereld, zijn hand uitsteekt om hulp, wil ik dat de hand van *AA* er altijd zal zijn. En daarvoor ben ik verantwoordelijk²¹⁷.

Ten vijfde wordt er in elk foldertje verwezen naar of geciteerd uit de *Grapevine* en *Het Grote Boek*. **Ten zesde** zijn de teksten meestal in vraag- en antwoord formulering geschreven. Ten slotte (**ten zevende**) wordt er voornamelijk geschreven vanuit een ik-perspectief van de anonieme auteur.

Naast de geschreven reclamevormen is er ook een radio- en een tv-spot. Op de radiospot spreekt een man met een lage stem de boodschap in. Hij benadrukt de ernst van de ziekte, de financiële vrijblijvendheid en de anonimiteit. De contactadressen die hij vermeldt zijn de website van *AA Vlaanderen* en het telefoonnummer van het *Algemene Diensten Bureau (ADB)* van *AA Vlaanderen* in Antwerpen²¹⁸. De radiospot werd uitgezonden op tientallen nationale en regionale zenders²¹⁹. De tv-spot wordt voornamelijk uitgezonden in de wachtzalen van Christelijke Mutualiteiten. Deze laatste wordt vormgegeven door een instrumentale deun dat in de lijn ligt van chaotische *hard-rock* muziek. Op het beeld verschijnt in het midden de afbeelding van twee ogen die wijd opengesperd staan. Onder de ogen en boven de ogen verschijnt er een tekst die voortdurend verandert doorheen het 30 seconden durende fragment. Bovenaan worden er gevoelens en situaties uitgedrukt die volgens mij voor iedereen herkenbaar zou kunnen zijn. De *AA* wordt in het filmpje voorgesteld als organisatie waar mensen terug tot stabiliteit kunnen komen. De stabiliteit wordt volgens mij hier ruim geïnterpreteerd; meer dan alleen niet-drinken. Ten slotte wordt hun alomtegenwoordigheid in tijd en ruimte aangehaald²²⁰.

Een laatste manier waarop de *AA* zich kenbaar maakt in de maatschappij is het persoonlijk getuigen in scholen. Tijdens zo'n getuigenis gaat een *AA*-lid vooraan zitten en vertelt deze over zijn verleden als alcoholist, over zijn besef dat het genoeg is geweest en over de dag waarop hij lid is geworden van de *AA*. Eric Nysmans, huidig voorzitter van *OCMW Kempen*, heeft als reactie op dit fenomeen een artikel geschreven²²¹. Hierin staft hij dat het effect van getuigenissen in preventiewerk niet onverdeeld gunstig is. Er zijn zowel positieve als negatieve effecten mogelijk. De eventuele positieve effecten zijn: een voordelig therapeutisch effect voor de getuige zelf, het effect dat optreedt wanneer mensen in elkaar een lotgenoot herkennen, het bewust worden van de drugsproblematiek, etc. De negatieve effecten zijn: de getuige wordt geëtaleerd als een persoon met "een enorm groot

²¹⁷ Bijvoorbeeld: ANONYMOUS, *Andere problemen dan alcohol*, Antwerpen, ADB, 2006, p.12.

²¹⁸ ANONYMOUS, *Onze Radiospot*; <http://www.aavlaanderen.org/Media/radio/radio.html> (toegang 02.03.2013).

²¹⁹ Een uitgebreide lijst van de zenders en zendtijden bevindt zich in de bijlage.

²²⁰ ANONYMOUS, *TV Spot*; <http://www.aavlaanderen.org/Media/tv.html> (toegang 2 maart 2013).

²²¹ E. Nysmans, Een getuigenis in het preventiewerk.

overlevingsinstinct”, de toehoorders horen enkel het verhaal van iemand die succesvol is afgekickt, de angst die de getuige kan overbrengen aan het publiek kan zodanig overweldigend zijn dat ze het probleem eerder uit haar gedachte wil bannen dan er ernstig over na te denken. Wanneer de verhalen banaliserend worden aangereikt kan er onverschilligheid optreden, enzovoort. Volgens Nysmans kan getuigenis een belangrijke en positieve rol spelen bij drugspreventie maar dan dient de getuige wel opgeleid te worden zodat zij noch voor zichzelf, noch voor de luisteraar omwille van onwetendheid valkuilen graaft. De vraag is bijgevolg niet of het getuigen *an sich* goed of slecht is maar eerder: wie getuigt en welke getuigenis legt deze persoon af²²². Peter Aertsen, collega van Eric Nysmans inzake preventiewerk, haalt bovendien aan dat het erg belangrijk is om stil te staan bij de vraag naar welke ethische kijk iemand heeft op “druggebruik”. Met andere woorden: als iemand spreekt over druggebruik, wat is volgens deze persoon een “goede” vorm hiervan? Hij geeft aan dat er meerdere gradaties zijn en bovendien diverse motieven om die gradaties op te delen. Zo kijkt de een bijvoorbeeld meer naar het 'doel' van het gebruik en den ander meer naar de 'intentie' van de gebruiker²²³.

4.3 AA in het nieuws

Voor dit hoofdstuk ben ik bij 3 databanken van bekende Vlaamse kranten ten rade gegaan. Ten eerste *Het Laatste Nieuws (HLN)*, ten tweede *Tertio* en ten derde *De Standaard (DS)*.

HET LAATSTE NIEUWS: In *HLN* zijn er voor de afgelopen vijf jaar, 6 artikels te vinden waarin de *AA* vermeld wordt. In vier artikels wordt de *AA* voorgesteld als toevluchtsoord voor mensen die een probleem hebben met alcohol²²⁴. In de twee andere gevallen wordt de *AA* terloops aangehaald²²⁵. In geen enkel van de artikels wordt iets over de inhoud van de organisatie gezegd noch worden er contactgegevens weergegeven. In slechts één artikel

²²² E. NYSMANS, *Een getuigenis in het preventiewerk*, in *VAD-berichten* 1 (2006) 12-14.

²²³ P. AERTSEN, *Druggebruik en preventie: een kwestie van ethiek*, in P. AERTSEN & E. NYSMANS, *Drugpreventie in helikopterperspectief*, Antwerpen, Liviosales & services bvba, 2000, p. 42-46.

²²⁴ REDACTIE, *LiLo kan gevangenisstraf ontlopen*; <http://www.hln.be/hln/nl/944/Celebrities/article/detail/1587300/2013/02/27/LiLo-kan-gevangenisstraf-ontlopen.dhtml> (toegang 02.03.2013); vsv, *Man beboet voor tonen van penis op café*; <http://www.hln.be/hln/nl/959/Bizar/article/detail/1063828/2010/02/05/Man-beboet-voor-tonen-van-penis-op-cafe.dhtml> (toegang 02.03.2013); EB, *Vrouw parlementsvoorzitter was seksbeest en comazuipster*; <http://www.hln.be/hln/nl/960/Buitenland/article/detail/1037765/2009/12/04/Vrouw-parlementsvoorzitter-was-seksbeest-en-comazuipster.dhtml> (toegang 02.03.2013); BELGA/SAM, *Televisiesoaps drijven vrouwen naar Anonieme Alcoholisten*; <http://www.hln.be/hln/nl/33/Fit-Gezond/article/detail/834867/2009/04/28/Televisiesoaps-drijven-vrouwen-naar-Anonieme-Alcoholisten.dhtml> (toegang 04.03.2013).

²²⁵ KGM/HLNHOLLYWOOD, *Pa Lohan stort in elkaar tijdens AA-meeting*; <http://www.hln.be/hln/nl/944/Celebrities/article/detail/1370308/2011/12/29/Pa-Lohan-stort-in-elkaar-tijdens-AA-meeting.dhtml> (toegang 02.03.2013); EB, *Dronken chauffeur komt AA-folders bij politie afleveren*; <http://www.hln.be/hln/nl/959/Bizar/article/detail/1001651/2009/09/23/Dronken-chauffeur-komt-AA-folders-bij-politie-afleveren.dhtml> (toegang 02.03.2013).

wordt een link gelegd naar de website van AA²²⁶.

TERTIO: In *Tertio* werd er in twee artikels melding gemaakt van de AA gedurende de laatste vijf jaar. In het ene werd het terloops vermeld en in het andere werd het aangehaald in een artikel over Frans Larridon en zijn *Federatie Sobriëtas* (cf. Hierboven). In het artikel wordt de band tussen de federatie en de AA aangehaald. *Sobriëtas* ondersteunt de AA op pastoraal niveau²²⁷.

DE STANDAARD: In *DS* wordt er veel meer dan in de vorige media geschreven over de AA. De afgelopen vijf jaar werd er in 36 artikels een rechtstreekse verwijzing gemaakt naar de AA²²⁸. Wat opvalt is dat in *DS* ook artikels verschijnen van AA-leden zelf. Het gaat om korte *annonces* die aangeven waar en wanneer een AA-bijeenkomst plaats vindt²²⁹. Verder zijn er evenals bij *HLN* ook artikels waarin *celebraties* gelinkt worden aan de anonieme vereniging²³⁰. Vervolgens zijn een groot aandeel van de artikels, verslagen waarin de AA terloops worden aangehaald als een bijkomend feit²³¹. Tenslotte zijn er ook artikels waarin een getuige zijn of haar woord doet over zijn verslaving en het in contact komen met de AA²³².

4.4 Besluit

In drie kranten samen werd er de afgelopen 5 jaar (1 januari 2008 – 1 januari 2013) een kleine 50 maal verwezen naar de AA, waarvan er slechts in één krant *annonces* verschenen van de organisatie zelf terwijl in de meeste gevallen de AA vernoemd werd in een artikel waar het alcoholisme als probleem niet als dusdanig werd aangehaald. Daar AA Vlaanderen 8000 leden telt, vind ik dat de organisatie relatief weinig in het nieuws komt. In geen enkel artikel werd de AA genoemd bij een publiek debat of welke andere opinie dan ook. Ook wordt de organisatie *an sich* nergens in vraag gesteld door opiniemakers of welke andere voorname figuur of organisatie dan ook. Hieruit zou ik willen besluiten dat de AA in Vlaanderen sterk haar best doet om het principe van niet-inmenging in publieke debatten na te streven. Ook de anonimiteit wordt gewaarborgd. Enkel buitenlandse bekendheden worden in verband gebracht met de AA; dit in tegenstelling tot totale

²²⁶ BELGA/SAM, *Televisiesoaps drijven vrouwen naar Anonieme Alcoholisten*; <http://www.hln.be/hln/nl/33/Fit-Gezond/article/detail/834867/2009/04/28/Televisiesoaps-drijven-vrouwen-naar-Anonieme-Alcoholisten.dhtml> (toegang 04.03.2013).

²²⁷ K. DE WOLF, *Verslaafden hebben een schouder nodig om op uit te huilen*, in *Tertio*, 7 oktober 2009, p. 16.

²²⁸ <http://www.standaard.be/Archief/Zoek/Index.aspx?trefwoord=anonieme%20alcoholisten&waar=1&wat=-1&wanneer=4&sektie=00000000-0000-0000-0000-000000000000&datumVan=2/03/2008&datumTot=2/03/2013&pagina=1&zid=00000000-0000-0000-0000-000000000000> (toegang 2 maart 2013).

²²⁹ IDH, *Info-avond over AA*; <http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DI2GRRVI&word=anonieme+alcoholisten> (toegang 02.03.2013).

²³⁰ Bijvoorbeeld: P. BARKHAM, *Paranoïde, ik? Wie zegt dat?!*; http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20121123_00379635&word=anonieme+alcoholisten (toegang 02.03.2013).

²³¹ Bijvoorbeeld: BGL, *18 jaar cel voor Jean De Wispeleir*; <http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=3T2I4NJ4&word=anonieme+alcoholisten> (toegang 02.03.2013).

²³² M. MAES, *Als je dronken bent, komt het beest naar boven*; <http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=14235HBV&word=anonieme+alcoholisten> (toegang 02.03.2013).

afwezigheid van Bekende Vlamingen (BV's).

Ondanks het feit dat de *AA* nagenoeg afwezig is in kranten, is zij actief bezig zich bekend te maken aan de buitenwereld via de vele folders, websites en de radio- en tv-spot. De informatie die via deze weg aan de buitenwereld gedeeld wordt, voelt sober aan. Er wordt nauwelijks gebruik gemaakt van *eye-catchers*. De reclame die door de *AA* gemaakt wordt, verschilt duidelijk van andere populaire reclame. De nadruk ligt bij de *AA* naar mijn aanvoelen bij het “informereren” en niet zozeer bij het “verkopen”. Hierdoor meen ik te denken dat de *AA* zich ernstig, overtuigd en sterk profileert. De website is bovendien overzichtelijk opgebouwd en alle informatie is op een heldere wijze gecategoriseerd.

Er bestaan op het internet vele websites en filmpjes die gericht zijn tegen de *AA*. Het is opvallend dat de *AA* zich niet openlijk verzet tegen deze initiatieven. Kan het hen niet deren dat deze bestaan? Of willen ze daarmee juist aantonen dat deze anti-houding foutief is (alsof de *AA* een opdringerige organisatie is die mensen manipuleert)? Of willen ze uit de schijnwerpers blijven? Of denken ze dat ze niet het recht hebben om zich te verdedigen? Of liggen er volgens hen hogere morele waarden verbonden aan het zwijgen ten aanzien van de spotters? Een verder onderzoek naar de specifieke beweegredenen zou interessant zijn al zegt mijn buikgevoel dat het voornamelijk gaat om het standvastig houden aan hun principe van niet-bemoeienis.

Ten slotte is het overgrote deel van wat er vermeld wordt over de communicatie tussen *AA* en de externe wereld, niet in tegenspraak met de principes in theorie alsook in praktijk. Er zijn desalniettemin twee noemenswaardige zaken waar ik bedenkingen bij heb. Enerzijds constateer ik dat vele folders een vraag- en antwoordstructuur hebben. Deze structuur oogt juist het tegendeel van wat het vrijheidsprincipe betreft. Al is zo'n structuur overzichtelijk, toch neemt men hierdoor het risico om (onterecht) te laten blijken dat de *AA* een monologe werking heeft waarbij de vragen en antwoorden *a priori* vastliggen. Ten tweede zijn de folders van niet zo'n recente datum. Hierdoor kunnen sommige zinnen oubollig klinken. Bovendien is het woord 'God' percentueel gezien prominenter aanwezig in sommige folders dan in de gesprekken die ik met de *AA*-leden heb gehad. Uit dit alles zou ik willen concluderen dat de mensen goed hun best doen om gecontroleerd en correct om te gaan met dat wat ze aan de buitenwereld willen melden. Het is opmerkelijk dat dit gedisciplineerd fenomeen zich voordoet in een organisatie waar er geen 'bazen' bestaan alsook geen onderdrukkingsmechanismen of allerlei verantwoordingsvereisten. Voor mij is het bovenal vrijwillige en gratuite inzet met zorg en liefde voor zichzelf, de naaste én de organisatie.

Besluit – De Anonieme Alcoholisten en hun spiritualiteit

Volgens Rik Gonnissen treden er ethische discussies op als gevolg van contrastervaringen. Hij deelt deze ervaring op in vier stappen en ik meen deze te kunnen herkennen in de dynamiek van *AA Vlaanderen*. Voorbeelden vanuit de *AA* staan tussen haakjes achter elke stap. De eerste stap is de subjectieve, beschrijvende stap (De erkenning dat iemand een alcoholist is en er iets aan wil doen.). Ten tweede: het actief zoeken naar oplossingsmogelijkheden (De zoektocht naar een groep om ervaringen te delen en steun te krijgen. In deze groep worden er nieuwe normen aangehaald, met oog op de individuele mogelijkheden.). Ten derde worden er nieuwe normen nader onderzocht met oog op het mensbeeld van de maatschappij dat aan deze normen ten grondslag ligt (De groepswerking zorgt er voor dat de leden bij elkaar een oogje in het zeil houden.). Ten vierde wordt het ontdekte mensbeeld getoetst op haar authenticiteit en het humaniteitskarakter (De reflectie op het (drank)probleem wordt in zekere mate gecontroleerd door verschillende interne diensten en commissies.)²³³. Gonnissen toont aan dat de contrastervaring (ethisch gemotiveerde) reacties uitlokt. Het idee van de “contrastervaring” is van Edward Schillebeeckx. Schillebeeckx maakte van deze term gebruik wanneer hij sprak over de ontmoeting tussen Jezus en zijn volgelingen²³⁴. Het gaat hier om een vrijmoedige neiging tot verzet tegen dat wat kwaad is (lijden, geweld, ...). Niet alleen op spiritueel vlak dient dit te gebeuren, ook op praktisch niveau in alle mogelijke domeinen (politiek, ecologisch, ...). Eenzelfde contrastervaring dienen (christen-) gelovigen te bewerkstelligen in de maatschappij²³⁵. Schillebeeckx deelt de contrastervaring niet op in “stappen” maar in spontane fases. “Het ethische imperatief dat voortvloeit uit een contrastervaring, is”, aldus Schillebeeckx, “primair²³⁶.” Secundair is de reflectie over deze ervaring vanuit eigen (culturele) normen en waarden²³⁷. Ook deze structuur is herkenbaar bij de Anonieme Alcoholisten. De keuze om te veranderen is van primair belang, de visie over bepaalde zaken eerder van secundair belang. Zo merken we enerzijds dat nagenoeg alle principes genuanceerd uitgeschreven zijn waarbij er ruimte wordt gelaten voor discussie. Anderzijds is er één principe dat onweerlegbaar vaststaat: de alcoholist(e) weet dat hij geroepen wordt om op te staan en verandering te brengen in zijn of haar leven.

Het zijn de ethische elementen die naar mijn aanvoelen de spiritualiteit van de organisatie doen oplichten. Om aan te tonen dat spiritualiteit wezenlijk verweven zit in de werking, de intentie en de doelstelling van de *AA*, zal ik hieronder vijf conclusies maken die steeds naar dit *statement* verwijzen. De eerste conclusie “*AA* als een minderheidsgroepering” wordt gevolgd door het “Ja-woord en haar ethische implicaties”.

²³³ Rick Gonnissen (1957-2000) is theoloog van opleiding en was docent aan KHLim en Universiteit van Hasselt. R. GONNISSEN, *Een ethisch-antropologische visie op verslaving*, p. 4.

²³⁴ T. MERRIGAN, *Geloof en Openbaring*, (Onuitgegeven cursus, KU Leuven), Leuven, 2009, p. 1-2.

²³⁵ Edward Schillebeeckx (1914 – 2009), Dominicaan, Hoogleraar theologie aan Universiteit van Nijmegen L. BOEVE, *Heil van Godswege voor de moderne mens*; <http://www.tertio.be/mailling.php?mid=MjE0> (toegang 28.05.2013).

²³⁶ J. DE TAVERNIER, *Christelijke identiteit en menselijke integriteit*, (onuitgegeven verhandeling Godgeleerdheid, KU Leuven), Leuven, 1984, p. 52.

²³⁷ Ibid.

Vervolgens zal de werking van de *AA* vergeleken worden met de biechtpraktijk in de katholieke kerkgemeenschap. Daarna wordt de verwevenheid tussen de monastieke religieuze ervaring en de spiritualiteit van de *AA* aangetoond. Ten slotte volgt er een beknopte verdediging dat de activiteit van de *AA* een vorm van ethische herbewapening is.

De AA en hun “groepsgeweten”

MINDERHEIDSGROEPERING: Vanzelfsprekend kan gesteld worden dat de *AA* een minderheidsgroepering is. Als organisatie houdt ze zich in de maatschappij afzijdig. Deze afzijdigheid maakt de *AA* grotendeels anoniem en dit samen met diverse unieke aspecten (cf. Besluit van Hoofdstuk 1) maakt dat de *AA* een geheel eigen cultuur creëert. Een cultuur die door de buitenwereld herkend kan worden en tegelijkertijd een cultuur die zich niet uitlaat over dat wat er buiten de muren gebeurt. Het gaat hier om een groep van 8000 mensen verspreid over heel Vlaanderen, een gewest met zo'n 6,3 miljoen inwoners. Vlaanderen is een regio waar alcohol vrij gekocht kan worden vanaf de leeftijd van 16 jaar. Zo'n 83% van de Vlamingen consumeert alcohol (cf. Hierboven). De persoon die voor de *AA* kiest, kiest ervoor om geen alcohol te drinken en dus niet tot die 83% Vlamingen te behoren. Voorzichtig kan er gesteld worden dat ze zich daardoor op een bepaalde manier uitsluiten van dagdagelijkse, typische gebeurtenissen in de Vlaamse familie-, arbeids- en vriendenwereld. Denken we aan recepties, kerstavond, oudejaarsavond, babyborrels, huwelijksfeesten, verjaardagsfeesten, personeelsfeesten, het vieren van promoties en benoemingen, restaurantbezoek, cafébezoek, etc. Door “ja” te zeggen aan de *AA*, zeg je “nee” tegen alcoholische dranken en tegelijkertijd “nee” tegen de volledige deelname aan *common sense* activiteiten. Het “nee” hiertegen wordt in het begin ervaren als een mislukking en ook de omgeving weet het niet altijd op een positieve manier te plaatsen. De vooroordelen over een volstrekt nuchter leven zijn snel gemaakt: saai, niet enthousiast, bang, verlegen, beperkt, droog, zwak, etc.

AMBIGUE HOUDING: De maatschappij tolereert het gebruik van alcohol, het moedigt dat zelfs aan. Toch wordt iemand die in deze maatschappij erkent dat hij problemen heeft met alcoholconsumptie, veroordeeld tot “alcoholist”. Met “alcoholist” als stempel waarvan het brandmerken tot in het vlees gevoeld kan worden. Dat de meerderheid van de mensen wel in staat zijn om gematigd te kunnen drinken, maakt het des te moeilijker om de alcoholist te begrijpen in zijn drang naar overmatig alcoholgebruik. Het stuiten op zo'n onbegrip kan leiden tot vluchtgedrag en ontkenning uit angst voor negatieve reacties uit de (naaste) omgeving. Joris Casselman merkt deze **ambivalente** houding ook op en wijst hierbij naar het feit dat dit weleens de oorzaak zou kunnen zijn van het te laattijdig ingrijpen om de ziekte te bestrijden²³⁸. Lana Troch verwoordt de ambivalentie als volgt:

Ambivalentie wijst op de ervaring van conflictueuze normen door het individu. Het individu zal dus ambivalentie ervaren wanneer hij of zij geconfronteerd wordt met geen eenduidige verwachtingen²³⁹.

²³⁸ J. CASSELMAN, *Alcoholproblemen, Denk integraal, handel gericht* in S. ANSOMS (etc.), p. 14.

²³⁹ L. TROCH, *Genderverschillen in de oorzaken van alcoholisme*, p. 33 en p. 34.

Met deze, volgens mij terechte, beschrijving treedt zij in het ethische discussieveld aangezien het hier gaat om het handelen naar bepaalde normen en de beoordeling hiervan. Hierbij zou ik de **ambigüiteit** die verbonden is met de *AA*, willen aanhalen. Zo wordt het bestempelen van alcoholisme als een ziekte door buitenstaanders snel begrepen als het ontlopen van de persoonlijke verantwoordelijkheid. Zelf ben ik van mening dat de *AA* net het omgekeerde wil bereiken. Door lid te worden van de *AA* neemt de persoon in kwestie haar verantwoordelijkheid op om zelf iets te doen aan dat waar verandering in moet komen, veranderen juist om tegemoet te komen aan de gangbare normen. Wanneer een persoon realiteitsbesef heeft, zal deze zien dat de actieve bekommernis om zichzelf, ondubbelzinnig past binnen de verwachtingspatronen van onze maatschappij. Via deze woorden meen ik kunnen te stellen dat de ambivalentie waarover Casselman en Troch het hebben, zich afspeelt op het niveau van het gebruik en niet op dat van het subject. Door de 'ambigüiteit' hierbij te betrekken, krijgt de ethische discussie over dit fenomeen volgens mij een nieuwe dimensie. Een dimensie die verder reikt dan dat wat aan de oppervlakte (in de maatschappij) zichtbaar is. Door stil te staan bij de ambigüiteit van 'alcoholisme', wordt er naar de persoonlijke gedrevenheid gepeild; een gedrevenheid die bovendien mogelijk rechtstreeks verbonden is met de plek die de persoon in kwestie aan de oppervlakte inneemt.

ETHIEK VAN HET GROEPSGEWETEN: In de *AA* wordt gesproken over “groepsgevoel”, eerder dan over “groepsgevoel”. Wat de groep zo bindt, is het lijden dat ze allen hebben meegemaakt. Een zondebesef dat hieruit voortvloeit, is vergelijkbaar met het zondebesef binnen de christelijke liturgie, het besef van de kleinheid van de mens. Ze zoeken elkaar op in groepen, afgezonderd van wereldlijke omstandigheden, weg van thuis, weg van het werk. Ze komen samen in een lokaal dat hen de kans geeft om gezamenlijk over al wat met hun geweten te maken heeft, te praten. Door de narrativiteit die de bijeenkomst typeert, zoekt ieder op zijn eigen manier een weg naar het goede. Het 'goede' is niet zozeer de 'nuchterheid' in de zin van 'afblijven van de alcohol' maar de juiste weg te vinden om een waardevol en moreel goed leven te kunnen leiden. Door zich op een vrije manier af te zonderen, vermijdt men de (voor)oordelen die hinderend zijn om op een 'nuchtere' manier te kijken naar zichzelf en de keuzes die ze willen maken. Dit moment kan begrepen worden als een *onderbreking* van het dagdagelijkse en wanneer we kijken in de academische wereld van ethiek, vinden we deze fase terug in de *presencing* fase in het model *Theory U* van Otto Scharmer. Voor meer info hierover, zou ik u willen doorverwijzen naar zijn gelijknamig boek²⁴⁰.

Het 'ja-woord' en haar ethische implicaties

Het ja-zeggen tegen de *AA*, is het ja-zeggen tegen de spiritualiteit en tevens de ethische waarden van de principes die de *AA* voorschrijft. Deze zijn te vinden in de werking, de *Twaalf Stappen* en de *Twaalf tradities*. Zelf vind ik dat de 'werking' op zich centraal staat, eerder dan doorgronde kennis van de theorie die achter deze werking schuilgaat. In dit opzicht ga ik akkoord met het standpunt van While Valverde en White-Mair :

While Valverde & White-Mair acknowledge that *AA* may be seen validly as

²⁴⁰ O. SCHARMER, *Theory U, Learning From The Future As It Emerges*, Berrett-Koehler, San Fransisco, 2009.

challenging of conventional authority [...], they characterize *AA* primarily as a pragmatic movement: that is, a movement which emphasizes practice—mainly going to meetings and ‘working’ the programme—rather than theory, belief or explanation²⁴¹.

Het nuchter blijven heeft vooral tot doel de goede weg te bewandelen, de daadkracht staat bijgevolg centraal en niet de kennis van allerlei *AA*-principes. Het ja-zeggen impliceert het toegeven van het eigen onvermogen om uit louter eigen beweging van de drank af te blijven, het erkennen van heteronomieit en het opnemen van de verantwoordelijkheid om iets aan het probleem te doen. Met andere woorden: de *AA*-leden erkennen de noodzaak om in gemeenschap, in *communue* het ultieme doel te bereiken door elkaar te steunen in woord en daad.

Een andere ethische implicatie is deze van de keuze voor “gezondheid”. De filosoof en pedagoog Andrea Gianinazzi maakt onderscheid tussen drie betekenissen van gezondheid. Vooreerst heb je de negatieve betekenis, namelijk de afwezigheid van ziekte. De tweede betekenis is wanneer gezondheid duidt op de harmonie tussen lichaam en de omliggende wereld, in de zin van het zich kunnen *fiten* in een specifieke groep. Ten derde is er de definitie die “gezondheid” begrijpt in de zin van persoonlijk welbevinden dit onafhankelijk van aan- of afwezigheid van een of andere vorm van “ziekte”²⁴². Deze laatste ligt in de lijn van die van het WHO:

[...] ein Zustand des völligen physischen, geistigen und moralische Wohlbefindens [...]²⁴³.

Voor de werking van de *AA* is de derde definitie de meest bruikbare. Een gestabiliseerd alcoholist is immers nog steeds ziek (spreekt definitie 1 tegen). Het is tevens niet de bedoeling om als *AA*-lid zijn of haar persoonlijkheid te laten aanpassen aan de groep maar juist de eigen persoonlijkheid los van de groep te kunnen ontwikkelen (spreekt definitie 2 tegen). De gezondheid die men tracht te bereiken is immers een gezonde toestand waarbij de alcoholist helder kan nadenken zonder voortdurend spijt of enige andere vorm van psychologische belemmering te moeten ondergaan (cf. Definitie 3). In het verlengde hiervan ligt de ethische vraag: hoe helpt men iemand van zijn verslaving af, daar dit enkel gebeuren kan wanneer deze persoon zijn autonoom denkvermogen terug krijgt? Met betrekking tot het bereiken van “gezond leven”, begrepen zoals hierboven werd aangehaald, impliceert dit een bereiken van meer dan enkel afwezigheid van medisch constateerbare ziektes en meer dan enkel het zich kunnen voegen in een gemeenschap. Het gaat volgens de principes van de *AA* om een bereiken van een psycho- en moreel gezonde toestand waarin de persoon in staat is om vrij te kunnen denken en bijgevolg te handelen.

De AA, een biechtpraktijk?!

De organisatie is voortgevloeid uit een protestantse discussiegroep waardoor de

²⁴¹ S. BUTLER, T. JORDAN, *Alcoholics Anonymous in Ireland: AA's first European experience*, p.885.

²⁴² A. GIANINAZZI, *Ethische Probleme der Prävention*, in *ZS Drogalkohol* 16/2 (1992), p. 111-113.

²⁴³ *Ibid.*, p. 112.

praktijk die in de *AA* wordt uitgeoefend, religieuze roots kent. Deze nauwe samenhang werd in het tweede hoofdstuk reeds aangehaald. Volgens mij is de biechtpraktijk, buiten het godsbegrip, de voornaamste gelijkenis die de werking van de *AA* heeft met religie. Hierbij zou ik duidelijk willen stellen dat het niet gaat om het sacrament der verzoening in strikte zin maar wel om de handeling die plaats vindt. Evenals in de biecht, wordt er 'anoniem' gesproken over de eigen problemen en noden. Ook het niet-contractuele 'biechtgeheim' is aanwezig in de vorm van het bord dat wordt opgehangen in de lokalen waar een *AA*-vergadering plaats vindt. Op dat bord staat te lezen dat al wat er in de groep wordt aangehaald, binnen de groep dient te blijven. Een andere gelijkenis tussen *AA* en de biechtpraktijk, is de gedeelde overtuiging tussen de aanwezige personen. De overtuiging dat praten helpt, dat 'opbiechten' op een of andere manier een vorm van heling bewerkstelligt. Verder heb je nog de aanwezigheid van het gebed, het terugtrekken tot een intieme kring en de gratuite vertrouwensrelatie. Naast de gelijkenissen zijn er ook punten waarop de biechtpraktijk verschilt met de werking van de *AA*. Zo staat bijvoorbeeld 'vergeving' niet centraal bij de alcoholisten en wordt het begrip 'zonde' niet overal concreet uitgesproken of *überhaupt* gebruikt. Voor mij is echter het weglaten van "verlossing" in de principes van de *AA* het meest treffende verschil met de biechtpraktijk en de gehele Katholiek-christelijke traditie. *AA*-leden zijn ervan overtuigd dat ze nooit verlost zullen geraken van hun ziekte, ze kunnen het enkel stabiliseren. Hierin tonen ze hun nauwere band met de protestantse zondeleer. De protestantse insteek ligt veeleer in de benadrukking van de zondigheid van de mens waarbij de goddelijke gratie niet kan bekomen worden via werken maar louter en alleen via het initiatief van God zelf. De *AA* spreekt hierbij over de Grotere Macht, de enige macht die de mens sterk genoeg maakt om te blijven 'nee' zeggen tegen de drankzucht, wat hem uiteindelijk verlossing zal bieden. Mij lijkt het interessant om te onderzoeken in welke mate de *AA* zonder afbreuk te doen aan haar decennia oude principes, het 'verlossende' aspect zou kunnen verscherpen. Wanneer bereikt iemand verlossing? Is vergeving nodig? Is vergeving de enige voorwaarde tot verlossing? Is verlossing iets dat je enkel volledig, of ook gedeeltelijk kunt ervaren? In welke mate is het individu zelf verantwoordelijk voor verlossing? In welke mate kan stabilisatie als 'verlossend' ervaren worden? Kan er *überhaupt* gesproken worden over 'verlossing' wanneer er gesproken wordt over de actie van de *AA*? Dat is stof tot discussie.

Een (monastieke) goddelijke ervaring?!

In de 3 voorgaande conclusies werden er reeds begrippen aangehaald zoals 'zonde', 'verlossing', 'protestantse theologie', 'autonomie versus heteronomie', enzovoort. Concepten om de spiritualiteit van de *AA* te kunnen kaderen, leunen klaarblijkelijk aan bij concepten die gebruikt worden om religieuze ervaringen te beschrijven. Het leek me daarom interessant om de *AA* te vergelijken met de Monastieke visie op religieuze ervaring. Hiervoor maak ik gebruik van het boek *Het Goddelijk gevoel* van Hans Geybels. Ik maak voornamelijk gebruik van de figuur van Luther desalniettemin wil ik er aan toevoegen dat deze beschrijving geldt voor nagenoeg de gehele monastieke theologie.

Het valt op dat zijn relaas over Luthers ideeën dicht aanleunt bij de gedachtegangen

die ik in dit onderzoek ben tegengekomen. Zo maakt ook Luther in zijn betoog opzettelijk uitvoerig gebruik van persoonlijke ervaringen (cf. In de *AA* komen we bijvoorbeeld het volgende tegen: het werken met getuigenissen ter preventie, ter informatie en als therapeutisch element). Verder geeft Luther veel aandacht aan de menselijke existentiële 'afhankelijkheid' van God (cf. Voor de *AA* geldt: de Hogere Macht die de onontbeerlijke kracht vormt waarmee de mens zijn verslaving kan stabiliseren)²⁴⁴.

Wanneer Geybels in zijn boek deze twee facetten uitdiept, kwamen er nieuwe vragen in me naar boven met betrekking tot de spiritualiteit van de *AA*. Zo merkte ik dat ik moeite had met enerzijds het pleidooi voor radicale godsdienstvrijheid en keuzevrijheid in datgene wat je als lid voor waarheid aanneemt (m.b.t. De Grotere Macht) en anderzijds de gebondenheid aan het funderende boek (cf. Het Grote Boek) en de alomtegenwoordige controle opdat alles zou gaan zoals het “boekje” voorschrijft. Om deze stelling met een concreet voorbeeld duidelijk te maken: enerzijds mag een lid God beschouwen zoals hij of zij dat wil en anderzijds staan er in het normerende boek aanwijzingen om dit Goddelijk figuur te begrijpen. Hier treedt er op theologisch niveau aldus een botsing op tussen 'geclaimde keuzevrijheid' en 'normerend advies'.

Als we zouden kijken naar Luthers perceptie op de Goddelijke ervaring, dan merken we volgens Geybels op dat Luther geen genoegen neemt met een exclusief gebruik van de rede (d.i. het menselijk denkend vermogen) om hierover te spreken²⁴⁵. Evenals de *AA* maakte Luther veel gebruik van verhalen om zijn preek of betoog kracht bij te zetten. Maar zoals ook bij de *AA* het geval is, vindt Luther dat deze verhalen in feite slechts hulpmiddelen zijn om een doel te bereiken²⁴⁶. Voor de gelovige is dat doel een bepaalde religieuze ervaring, voor de *AA*-leden is dat het nuchter blijven. Om dit doel te bereiken hebben beiden nood aan een kracht die buiten zichzelf ligt. Luther noemt deze kracht 'God' (met betrekking tot 'ervaring' is het beter om gebruik te maken van de term 'Heilige Geest' in plaats van 'God'); de *AA* gebruikt de term 'Hogere Macht'. Datgene wat de mens moet doen om 'God' of een 'Hogere Macht' te ervaren, is het 'geloven'. Geloof gaat met andere woorden 'ervaring' vooraf en tegelijkertijd vormt het ja-zeggen aan het geloof, een ervaring op zich²⁴⁷. Dat het een ervaring vormt, ligt in het feit dat datgene wat ervaren wordt, breekt met dat wat alledaags is (cf. *AA en het groepsgeweten*). Geybels verwoordt het als volgt:

Het geloof dat tegen de dagdagelijkse ervaring in toch blijft geloven, wordt op zijn beurt ervaring. Het geloof zelf start niet bij de ervaring maar bij het horen van het woord²⁴⁸.

Deze omschrijving van “geloof” en “ervaring” kan in vele getuigenissen van *AA*-leden teruggevonden worden (cf. Hoofdstuk 2, 3 en 4). Hun dagdagelijkse ervaring was dat er geen uitweg was uit het leven als excessief alcoholgebruiker. Toch was er iemand in hun leven

²⁴⁴ H. GEYBELS, *Het Goddelijk Gevoel, Een geschiedenis van de religieuze ervaring*, Pelckmans, Kapellen, 2005, p.123.

²⁴⁵ H. GEYBELS, *Het Goddelijk Gevoel*, p.125.

²⁴⁶ *Ibid.*, p.124.

²⁴⁷ *Ibid.*, p.127-128.

²⁴⁸ *Ibid.*, p.127.

opgedoken die hem of haar kwam vertellen dat er een uitweg was. Het zijn deze (bekerende) woorden, die de alcoholist deed geloven. Bijgevolg kreeg zij of hij er een nieuwe (geloofs-)ervaring bij. Niet toevallig is Luthers denken doordrongen van een gelijkaardige ervaring als die van alcoholisten²⁴⁹:

[...] een existentiële crisiservaring van zonde en de ervaring van absolute afhankelijkheid van God [de Hogere Macht] om heil [nuchterheid] te verwerven [...] ²⁵⁰.

Kort samengevat wil ik stellen dat de principes en werking van de *AA* nog steeds zichtbaar beïnvloed worden door de religieuze ervaring die typisch is voor de monastieke theologie. Meer bepaald: de mens zijn autonomie kan maar zo heilzaam zijn als het diens heteronome bestaanswijze erkent. Deze erkenning is een gevolg van een crisiservaring en de erkenning resulteert op haar beurt in een heilzame ervaring. Vervalt deze heteronome overtuiging, dan vervalt de persoon in verleidingen die de radicale autonomie met zich mee kunnen brengen (jaloezie, egoïsme, etc.). Hier meen ik te kunnen stellen dat Luther, evenals de alcoholisten, zijn denkvermogen beschouwde als een plaats waar eerder sprake is van verzet dan van harmonie, een plaats waar niets nog zeker is en eentje waar er een strijd wordt gevoerd tussen een machteloos gevoel en de drang naar het doen gelden van zichzelf²⁵¹.

AA als ethische herbewapening

Het ja-woord kan volgens mij begrepen worden als een ware *metanoia*, een ware persoonlijke bekering. Verschillende kernmerken staven alleszins mijn mening: de werking is gebaseerd op vrije wil, de organisatie streeft financiële onafhankelijkheid na, er wordt op gehamerd dat de *AA* zich niet inmengt in belangenconflicten, de anonimiteit dient niet alleen als een 'beschutting' naar de buitenwereld toe maar ook als een methode om de eigen nederigheid te benadrukken, mensen worden gestuwd om aandacht te hebben voor de ander, er wordt ruimte gecreëerd waarin ieder zijn of haar zegje kan doen, het volgen van het 12-stappenprogramma bewerkstelligt een nieuw levensritme en onthult een nieuwe perspectief op waarden en normen,... Door in het programma van de *AA* te stappen, maakt de persoon duidelijk dat hij niet meer wil lijden aan de negatieve gevolgen die typerend zijn voor actief drinkende verslaafde. De leden tonen met andere woorden hun gelaat aan elkaar, hun gelaat dat een ethische appel draagt. Zowel de kreet om hulp voor zichzelf als de bezorgdheid naar de ander toe (leden, familie, vrienden, ...), vormen het fundament van zijn beweegreden naar de vergadering. In *Het Grote Boek* wordt deze visie beaamd door te stellen dat het kiezen voor *AA*, gelijk staat met het houden van een "innerlijke schoonmaak"²⁵². Doorheen de tijd maken de *AA*-leden een persoonlijke morele balans op. Ze gaan, aldus *Het Grote Boek*, op zoek naar

²⁴⁹ De crisiservaring die Luther heeft gekend, betekende de rechtstreekse aanleiding tot zijn theologie. Zijn theologie kan met andere woorden niet begrepen worden zonder zijn ervaring te kennen. Zo geldt dat ook voor de *AA*-leden. *Het Grote Boek* en alle andere getuigenissen van de alcoholisten kunnen, aldus *AA*, niet-alcoholisten nauwelijks begrijpen juist omdat ze diezelfde ervaring niet kennen (cf. Hoofdstuk 2).

²⁵⁰ H. GEYBELS, *Het Goddelijk Gevoel*, p.126.

²⁵¹ H. GEYBELS, *Het Goddelijk Gevoel*, p.129.

²⁵² ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.105.

een nieuwe geesteshouding in verhouding met onze Schepper, met als bedoeling de persoonlijke zwakheden om te buigen tot sterke punten²⁵³. Ik meen hier te kunnen stellen dat AA-leden voortdurend (al dan niet bewust) bezig zijn met spiritualiteit. De alcoholist heeft tijdens zijn drinkperiode ervaren dat louter het eigen oordeel over zichzelf, onvoldoende is gebleken²⁵⁴. Het boek moedigt vervolgens aan om de angst die gepaard gaat met de ontdekkingen van eigen zwakheden en fouten, te verliezen en de 'straffen' met opgeheven hoofd te ondergaan. Er wordt melding gemaakt dat dit de enige juiste weg is en dat men alleen zo tot een geestelijke bewustwording kan komen²⁵⁵. Toch mag men niet vervallen in de rol van een 'martelaar' noch mag je iemand in je eigen straf meesleuren. Dit duidt op de vrijwilligheid en bereidheid die enkel en alleen van de persoon zelf kan uitgaan²⁵⁶. Deze uit de Bijbel geïnspireerde *quote* die te vinden staat in *Het Grote Boek*, versterkt wat hierboven bedoeld wordt:

Geloof zonder werk is dood²⁵⁷.

Hierboven werd reeds melding gemaakt van het feit dat in de AA vaak verwezen wordt naar “leven” of “dood” als ze het hebben over de keuze om al dan niet nuchter te blijven. Ik meen in mijn thesis duidelijk te hebben aangetoond dat de werking van de AA zich baseert op een oprechte spiritualiteit die ethisch gezien streeft naar een wereld waarin mensen zich kunnen ontplooien, ieder op zijn eigen manier²⁵⁸. Met het “zich ontplooien” wordt bedoeld dat de AA-leden op zoek gaan naar nieuwe waarden en normen die hen kunnen helpen om een goed leven te kunnen leiden. Dit ontplooien kan enkel in gemeenschap bereikt worden met oog op het niet-schade-model naar anderen toe. De principes van de AA zijn gebaseerd op “nederigheid”, de erkenning van de eigen beperktheid en tevens de wil om zichzelf zo sterk mogelijk te maken zonder hierbij oppermachtig te kunnen worden. Het is met andere woorden de aandacht voor de Ander (en de naaste(n)) die er voor zorgt dat het eigen leven weer door de persoon in kwestie, een waardevolle betekenis krijgt. Deze ervaring beschouw ik als een authentieke spirituele ervaring waarbij men bewust is geworden van waarden, normen en grenzen. De principes zowel als de werking van de AA doet mijns inziens zodoende denken aan morele herbewapening.

²⁵³ Ibid., p.115.

²⁵⁴ Ibid., p.115.

²⁵⁵ Ibid., p.123.

²⁵⁶ ANONYMOUS, *Het Grote Boek der Anonieme Alcoholisten*, p.124.

²⁵⁷ Ibid., p.120.

²⁵⁸ Opmerking: deze stem voor vrijheid in zelfontplooiing is volgens mij een krachtpunt binnen de AA. Zelf vind ik dat dit idee op allerhande manieren zichtbaarder mag gemaakt worden.

Bijlagen

Bijlage (1.a.) : Federatie Sobriëtas

Geïnspireerd door onder andere de Nederlandse "*Federatie van Rooms-Katholieke Diocesane Bonden tot bevordering der Christelijke Matigheid en tot bestrijding van het Alcoholisme: Sobriëtas*²⁵⁹" volgden ook in Vlaanderen lokale initiatieven met gelijkaardige doelstellingen. Zo kwam na de Eerste Wereldoorlog in België een katholiek gestuurde matigheidsbeweging. Volgens Odis bestaat de federatie sinds 1928, toen nog als *Federatie van Rooms-Katholieke Matigheids- en Onthoudersverenigingen*²⁶⁰. De verenigingen hebben een grote autonomie en opereren zowel op lokaal als provinciaal niveau. In Limburg bestaan de matigheidsbewegingen voornamelijk uit *Sint-Jansgenootschappen* (cf. Waterbond, Bijlage 1b), in West-Vlaanderen zijn de grootste betrokkenen de Kapucijnen (*Brugschen Onthoudersbond*) en in Antwerpen is het onder leiderschap van de dominicaan Louis Van den Bogaert. Deze bewegingen trachtten zowel de individuele verslaafden als de overheid aan te sporen om tot actie over te gaan om het drankmisbruik te bestrijden. Dit aansporen wordt zowel religieus als ethisch verantwoord²⁶¹. De grote groeiperiode speelt zich af tijdens het interbellum. Om haar gedachtegoed aan de man te brengen, heeft Sobriëtas tijdens deze jaren gebruik gemaakt van diverse tijdschriften, brochures, kalenders, kentekens, tekeningen, postkaarten, enzovoort²⁶².

Na de Tweede Wereldoorlog richt de vereniging zich niet meer exclusief op drankmisbruik maar ook op andere vormen van verslaving²⁶³. De vereniging kreeg rechtsvorm in 1950 als Vereniging Zonder Winstbejag (vzw). Deze vzw werd in Schaarbeek op 21 juli gesticht als koepel van de bestaande provinciale initiatieven van Sobriëtas en Matigheidsbonden van Antwerpen, Limburg, West-Vlaanderen en Luik. De leden van de vereniging waren op dat moment: Hoorens (Voorzitter), E.H. Simons (aalmoezenier en tussenpersoon tussen kerkelijke gezagsinstantie en de beweging), Vermeylen (Ondervoorzitter Vlaanderen), Bronkaert (Ondervoorzitter Wallonië), Biette (Schattenbewaarder) en E.H. Hilarius (Secretaris)²⁶⁴. De maatschappelijke zetel verhuisde achtereenvolgens naar Antwerpen, Brugge, Hasselt en is nu gevestigd in de Dorpsstraat 69 te 3770 Riemst²⁶⁵.

Op dit moment bestaat de Federatie uit de volgende bestuursleden: Frans Larridon (Voorzitter en penningmeester), Hubert Thys (Secretaris), Zuster Maria Maes, ere-voorzitter, Zuster Ady Ballegeer en Guido Van der Meersch. De overige leden van de Algemene

²⁵⁹ Deze vereniging werd officieel opgericht in 1899 te Nederland in samenspraak met de Nederlandse bisdommen. De statuten werden op 29 april goedgekeurd op koninklijk niveau. J. DE BOER, *Een lamp onder de korenmaat, Het katholieke Sobriëtas tegen alcohol en voor matigheid 1899-1940* (Onuitgegeven verhandeling Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam), Amsterdam, 2003, p. 39-40.

²⁶⁰ J. LUYTEN, *Federatie Sobriëtas (1928-)*; http://www.odis.be/pls/odis/opacuvw.toon_uvw_2?CHK=or_14590 (toegang 18.04.2013).

²⁶¹ C. DUJARDIN, *Nieuwsbrief Kadok* 12 (2004), p. 5.

²⁶² *Ibid.*, p. 6.

²⁶³ *Ibid.*, p. 7.

²⁶⁴ HILARIUS, Onuitgegeven akte: *Stichtingsvergadering Federatie Sobriëtas*, 1950.

²⁶⁵ E-mailverkeer met Frans Larridon, 12 april 2013.

Vergadering zijn: E.H. Jozef Colemont, Zuster Maria Claes, Christine Boussemaere, Marc Dupon, E.H. Hubert Bruneel en Agnes Jooren (foto onderaan). De leden mogen zowel alcoholist als niet-alcoholist zijn alsook mannelijk of vrouwelijk. Dit geldt ook voor het doelpubliek. De vzw ontvangt van geen enkele overheidsinstantie subsidies, zij leeft tot op vandaag van giften en legaten. Door het feit dat Sobriëtas niet afhankelijk is van Vlaamse of federale subsidie heeft zij haar christelijk-katholieke identiteit kunnen behouden. De vereniging is sinds de jaren 1960 niet meer gebonden aan de Katholieke Kerk waardoor ze binnen de christelijke traditie een volledig autonoom bestaan leidt. De federatie put heel wat inspiratie uit het leven van Franciscus van Assisi en dat van E.H. Benedictus Paesmans.

Op 24 mei zullen enkele leden van Federatie Sobriëtas en van AA, André De Boe (1923°, Ophasselt), ter ere van zijn 90ste verjaardag, in Mechelen een "Hemelhuisje" aanbieden met 60 sterren als symbool van dank. Vanaf de jaren 1950 heeft hij zich gedurende vele decennia hard ingezet voor de hulp aan alcoholisten. Volgens Sobriëtas is De Boe een van de grote bezielers van zestig jaar Anonieme Alcoholisten in Vlaanderen²⁶⁶.

www.sobrietat.be

Foto van federatie Sobriëtas op 10 oktober 2009 naar aanleiding van de herdenking van Pater Jean-Marie Puts (1914-1999) in zijn klooster te Brugge.

Bijlage (1.b.): Waterbond

Kanunnik Senden (1855-1946 te Kozen), de toenmalige diocesane hoofdinspecteur van het

²⁶⁶ E-mailverkeer met Frans Larridon, 12 april 2013 en 9 mei 2013. KERKNET, *60 jaar AA in België*; http://www.kerknet.be/actua/nieuws_detail.php?nieuwsID=115065 (toegang 27.05.2013).

Lager Onderwijs in Limburg, is de *foundingfather* van de *Waterbond*. Wanneer hij een parochiepriester in Engeland moest vervangen, kwam hij in contact met de *Vereniging voor Geheelonthouders (Total Abstainers, TT)*. Deze vereniging bestond onder leiding de Ierse Father Mathew en kende zo'n 6 miljoen toehoorders. De TT werd door buitenstaanders spottend de Tea Totalers of Pussifoot genoemd. De mensen uit deze vereniging brachten Senden in verlegenheid. Senden vond hun uiting van soberheid indrukwekkend en besloot om lid te worden. Dit geschiedde rond 1887²⁶⁷. Hij bracht in datzelfde jaar het idee mee naar België. Zo'n twintig jaar later, in 1906, werd de geheelonthouders vereniging officieel opgericht naar het beeld van dat wat hij in Engeland heeft gezien. De twee hoofdfundamenten van de vereniging zijn: absolute geheelonthouding & de hulp van God en het gebed²⁶⁸. De oorspronkelijke benaming was "*Sint-Jansgenootschap*", genoemd naar de patroonheilige Sint Johannes de Doper. Het idee van de vereniging verspreidde zich snel en in andere dorpen ontstonden gelijkaardige bewegingen die zich ook noemden naar Johannes de Doper maar toch met een eigen nuance in de naam (voorbeelden: *Matigheidsbond Sint-Jan, Onthoudersbond Sint-Jan*). Het oprichten van deze matigheidsbeweging werd niet door iedereen een warm hart toegestoken. De verenigingen verkregen van deze buitenstaanders de spotnaam *Waterbond*. Na enige tijd namen de leden deze spotnaam over en zo geschiedde het dat de Sint-Jan genootschappen tot op heden *De Waterbond* worden genoemd²⁶⁹.

Een van de stichters van de afdeling uit Membruggen maakte van zijn schuur een verenigingslokaal dat gebruikt werd als een soort café maar waar geen bier werd gedronken. Zowel leden als niet-leden konden daar 's zondags samen komen ter ontspanning. Het lokaal erfde de naam van de vereniging. Op de muur prijkt het opschrift: "*Drinkende mensen denken niet, denkende mensen drinken niet*"²⁷⁰.

Bij de oprichting in Sint-Truiden luidde de regel als volgt: de leden dienen zich algeheel te onthouden van sterke dranken maar mogen bier en wijn met mate drinken. Omdat sommige leden daardoor overschakelden op het buitensporig drinken van bier, voerde kanunnik Senden absolute geheelonthouding in. Het doel van de organisatie was tweedelig: enerzijds ter promotie van matigheid en anderzijds het in de kiem smoren van armoede ten gevolge van drankmisbruik. Na enkele jaren zou de aanwezigheid van de vereniging in een dorp, een duidelijk zichtbaar (positief) effect kennen op de stijging van het aantal kinderen die hogere studies ondernamen. De parochiepriester is de spirituele begeleider van de vereniging. Hij moet niet noodzakelijk geheelonthouder zijn²⁷¹.

Heden ten dage is Hubert Thys de voorzitter. Het gebouw te Membruggen bestaat nog steeds en werd geschonken aan de *vzw Dekenale werken van het dekenaat Vlijtingen*. Het gebouw mag door de matigheidsvereniging gebruikt worden, zolang deze vereniging bestaat. Een deel van het gebouw wordt door de jeugdvereniging – *Katholieke Landelijke Jeugd (KLJ)* - gebruikt als jeugdlokaal. Het huis is gelegen in de Dorpsstraat, nummer 69 te Riemst²⁷².

²⁶⁷ B. PAESMANS, *Korte Levensschets van Kannunik-Inspecteur Josef-Blasius Senden*, (plaats onbepaald), 1980, p. 1-2.

²⁶⁸ B. PAESMANS, *Einde – Nieuw Begin* (plaats onbepaald), 1980.

²⁶⁹ E-mailverkeer met Hubert Thys, 17 april 2013.

²⁷⁰ Ibid.

²⁷¹ Ibid.

²⁷² Ibid.

Bijlage (2): Verslag Provinciedag AA Limburg op 17 november 2012

Op 17 november gaat de Provinciedag voor AA Limburg door in deelgemeente Genendijk te Ham. Aangezien er geen foto's gemaakt worden van deze ontmoetingsdag, vind ik het toch nodig even een beeld te schetsen met passende woorden; u kan ze vinden in voetnoot (1). Omstreeks 14 uur is de zaal gevuld met zo'n 100 enthousiastelingen waarvan ruw geschat evenveel mannen als vrouwen met een gemiddelde leeftijd van ongeveer 55 jaar.

De moderator van dienst is de psychotherapeut en tevens AA-lid, Danny. Hij gaat van start aan de hand van een korte overzichtswaard van de namiddag. Elke spreker leidt hij in en na de spreekbeurt volgt telkens een genuanceerde samenvatting. Danny komt over als een ervaren gespreksleider en zorgt op een gepaste wijze voor de interactie met het publiek.

Lieven, Beheerder A van de provincie Limburg, is de eerste gastspreker. Na een uitgebreid welkomwoord gaat ze verder met felicitaties, gericht aan alle mensen die actief zijn in de zelfhulporganisatie. Hierbij haalt ze een brief aan waarin de vicerector van de KU Leuven aan alle Vlaamse Zelfhulpgroepen het Doctoraat Honoris Causa van de universiteit verleent. Ze legt uit dat ze dat ziet als een eervolle en mooie erkenning door externen.

Denise, Beheerder A van de provincie Antwerpen, is de volgende gastspreker. Zij geeft een overzicht van de relatie tussen AA en externen. In de jaren '30 is de organisatie ontstaan in Amerika. In België waren er op dat ogenblik vergelijkbare maar kleinschaligere bewegingen zoals Federatie Sobrietas. André De Boe en Paesmans stonden aan de wieg van de geschiedenis van de Belgische AA-organisatie en hebben het mee gestuurd en beïnvloed tot aan hun dood. Andere zaken die de geschiedenis van de AA hebben beïnvloed zijn de NCA (waar André De Boe directeur was), de opkomst van groepstherapieën waarin gebruik gemaakt werd van symbolen en de actieve interesse van verpleegsters en maatschappelijk werkers in de nazorg die de *Anonieme Alcoholisten* leveren. Na decennia van succesvolle jaren, is er een periode gekomen van autonomisering en geslotenheid. Hierdoor is er een discrepantie gekomen tussen professionelen en AA-leden, vandaar de verminderde doorstroom van patiënten naar de AA. Zonder te raken aan de eigen sterke punten, moet de AA volgens Denise, zich terug bekommeren om de relatie met professionelen (2).

Brecht, student theologie aan de KU Leuven, is de derde gastspreker. In zijn thesis zal hij de *Anonieme Alcoholisten* in Vlaanderen behandelen. Hij legt kort zijn onderzoek uit en doet een oproep aan de leden voor een interview over de interne werking.

Danny, verpleger van het psychiatrisch ziekenhuis in Zoersel opent het tweede gedeelte van de namiddag. Volgens hem zijn de *Twaalf Stappen* min of meer vergelijkbaar met de stappen in een ontwenningssklinik. Belangrijke facetten zijn onder andere het "wij-perspectief" en het "ik-wil-er-mee-stoppen". De ontwenningssklinik is voor hem een start waarna nazorg nodig is. De AA kan volgens hem deze nazorg aanbieden. Danny merkt op dat de AA-groepen onderling een verschillende werking hanteren. Een goede communicatie tussen AA-groepen en ontwenningssklinik is essentieel om de juiste patiënt bij de juiste groep te plaatsen. Fons, een patiënt van Danny, doet vervolgens zijn getuigenis. De getuigenis voelt aan als een eis tot moreel bewustzijn. Het bewust zijn van de relatie die je hebt met je vrouw, je kinderen en je kleinkinderen en het bewust zijn van het belang van de toekomst.

Michael is de vijfde spreker. Hij is 27 jaar, alcoholist maar geen AA-lid. Hij heeft zijn

inspiratie om te stoppen met drinken, gehaald uit een boek van Allen Carr. Vervolgens is hij naar een AA-bijeenkomst geweest, de moeilijkste stap die hij naar eigen zeggen ooit in zijn leven heeft gezet. De vooroordelen die hij had over de AA waren niet positief. Hij nam contact op met twee verschillende AA-groepen. Door sommigen werd hij niet erkend als alcoholist en door anderen werd hem te zeer de les gespeld. Door deze negatieve ervaring is hij gestopt met het bezoeken van AA-vergaderingen. Hij gaat sindsdien in scholen getuigen over de gevaren van alcohol en alcoholisme en ook via zijn website tracht hij mensen te bereiken. Volgens hem zijn er vele jongeren alcoholist, zonder dat ze dat beseffen. Dit komt volgens hem door het foute beeld dat jongeren van alcoholisten hebben.

Elise, werknemer aan het CAD, is de volgende die het publiek toespreekt. Ook voor het CAD is het moeilijk om jongeren te bereiken. Het overgrote deel van jonge patiënten werd doorverwezen door de politie, het gerecht, de ouders, de school of het CLB en nauwelijks vanuit eigen beweging. De druk uit de omgeving speelt een belangrijke rol. In een omgeving waarin alcoholgebruik prominent aanwezig is, heeft men weinig oog voor de problemen die hieruit kunnen voortvloeien. Naarmate de leeftijd stijgt, stijgt ook de beweging naar het CAD uit eigen initiatief. Elise verklaart dit aan de hand van de verandering in verantwoordelijkheid. Inzake alcoholpreventie stelt ze het belang van de persoonlijke keuze tot herstel centraal en niet de vingerwijzende opmerkingen.

Patrick Vloemans, een huisarts uit Lichtaart en een van zijn patiënten, Ingrid, vormen het laatste duo dat aan het woord komt. Patrick geeft een kijk op de medische kant van alcoholisme. De mens maakt van nature bepaalde hormonen aan. De grootte in aanmaak van bepaalde hormonen, kan een invloed hebben op de gevoeligheid om alcoholist te worden. Verder haalt Patrick aan dat elke Alcoholist uniek is en met andere woorden eigen specifieke problemen heeft waar een specifieke aanpak voor nodig is. Bij het analyseren van de klacht en het behandelen ervan, is wederzijds vertrouwen tussen dokter en patiënt onontbeerlijk. Ingrid, AA-lid, getuigt hierover. Het vertrouwen is nodig om samen de stap naar (succesvolle) ontwenning te zetten. Wat de nazorg betreft, moet een arts vertrouwen hebben in de organisatie die hiervoor kan instaan. Het is de organisatie die hiervoor de eerste stap dient te zetten. (B. Nuyts, 18/11/'12)

(1): Een bordje met daarop de dubbele letter “A” maakt aan iedere voorbijganger duidelijk, wat er die dag te beleven valt in het gebouw. Rustig en ongestoord staan er buiten een aantal genodigden te wachten op hun kennissen. Bij het binnenkomen links, valt de tafel met tombolaprijzen op. De zaal is versierd met een grote groene vlag waarop in witte letters het logo van de *Anonieme Alcoholisten* staat afgebeeld samen met de drie axioma woorden: “Dienst”, “Eenheid” en “Herstel”. Op het podium staat een tafel die bekleed is met een groene vlag. Voor het podium prijkt een schilderij van Bill en Bob, zeg maar de *foundingfathers* van de AA. De met theelichtjes en bloempjes versierde tafels voor de gasten, staan ordelijk opgesteld in convergerende lijnen richting podium. Op de achterste muur, de muur waarop de sprekers toekijken, hangt in grote letters de slogan van deze dag: “Samenwerken zonder inmenging”. Ten slotte is er in het bijzaaltje een info- en tevens verkoopstandje van allerlei AA-literatuur en folders.

(2): Vanuit het publiek wordt opgemerkt dat de AA een levensbond nastreeft, terwijl de opdracht van de professionelen telkens maar tijdelijk is.

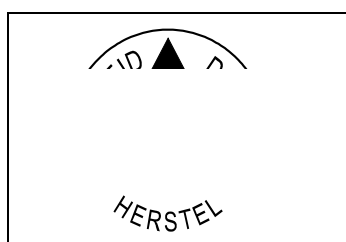
Bijlage (3): Logo's AA Vlaanderen

Bijlage (4): Stamboomonderzoek AA Vlaanderen

Het stamboomonderzoek is vanuit persoonlijk initiatief gedaan en werd nog nergens gepubliceerd. Ik heb op aanraden van de eigenlijke onderzoekers, toestemming gevraagd en verkregen van onder andere de secretaris COI Nationaal van AA om dit onderzoek hier te mogen publiceren. Eerst zal er een voorbeelddocument weergegeven worden van het formulier dat naar 350 Vlaamse AA-groepen verstuurd werd. Ten tweede zal de infobrochure over het stamboomonderzoek worden weergegeven. Daarna zullen de resultaten van het onderzoek naar de ontstaans- en bestaansjaren aangehaald worden. De adresgegevens van alle groepen zijn reeds te vinden op de website. Ten slotte zal er een besluit gevormd worden.

1. Invulformulier:

ANONIEME ALCOHOLISTEN
Landdagcomité 2012 Antwerpen.
Sectie Public Relations
PR.Landdag2012@skynet.be

Bevraging STAMBOOM AA VLAANDEREN.

De bedoeling is de groei van AA Vlaanderen in beeld te brengen vanaf de eerste groep in 1953 tot vandaag (2011 : 315 groepen met 398 vergaderingen)

Uw medewerking om gegevens te krijgen is noodzakelijk .

Met de gegevens vermeld in het boek " Levensvreugde " (uitgegeven ter gelegenheid van 50 jaar AA in België) en de " Stamboom van AA (licentiaatverhandeling KU Leuven 1971 van F. Laridon) kan een vollediger beeld gevormd worden.

Het is de bedoeling een overzicht op de **Landdag van 2012** welke doorgaat op **12 mei 2012**

in het **Provinciaal Vormingscentrum Malle** voor te stellen.

1. UIT WELKE GROEP OF GROEPEN IS UW AA-GROEP ONTSTAAN

Groepsnaam : BREE, IN 1961 _____

Postnr.: _____

Gemeente/Stad: _____

Groepsnaam :

Postnr.: _____

Gemeente/Stad: _____

2. UW GROEPSGEGEVENS

Naam van uw groep: ___WERM NIEUW LEVEN_____

Jaartal ontstaan van uw groep: ___1990_____

Op welk postnr. stad of gemeente vergaderde uw groep toen: ___3740_____

Op welk postnr. stad of gemeente vergadert uw groep nu: _____ 3730 _____

In 1961 is Groep Bilzen ontstaan door priester Colmont afkomstig uit Bree.

Groep Bilzen is drie maal verhuist in de gemeente zelf.

In 1990 is de groep verhuist van 3740 Martenslinde-Bilzen naar 3730 Werm-Hoeselt tot heden.

De naam van de groep werd dan "Werm Nieuw Leven".

4. HEEFT U MISSCHIEN NOG INFORMATIE OVER HET ONTSTAAN VAN ANDERE AA GROEPEN

"Met het doorgeven van deze informatie geeft de groep de goedkeuring om deze gegevens te gebruiken op de landdag van 2012 ter informatie en illustratie van de groei van de Vlaamse AA. De historiciteit van de gegevens is niet gecontroleerd en berusten op doorgegeven kennis, niets hiervan mag in deze vorm gebruikt worden ter publicatie buiten AA Vlaanderen."

Alvast hartelijk bedankt voor jullie medewerking.

Met vriendelijke groeten,

Sectie PR LDCA 2012 : IVO P., PAUL R., PATRICK V.M.

Ingevulde formulieren terug bezorgen via secretariaat van uw Provinciale Werking (PW), het ADB, of terug mailen naar:

PR.Landdag2012@skynet.be.

ALGEMEEN DIENSTEN BUREAU ADB

Grotesteenweg 149 B 2600 Antwerpen-Berchem Tel: 03/ 239.14.15

Web-site:<http://www.aavlaanderen.org> e-mail: info@aavlaanderen.org

2. Info betreffende het tot stand komen van de stamboom van de Vlaamse AA versie 1.0 Landdag Malle, 2012²⁷³

„In Januari 2011 werd op de voorbereidende meeting van het Landdag comité het idee voorgesteld om de stamboom van Sobrietas, die door Frans Larridon werd opgesteld tot +/- 1972, voor de volgende 40 jaar verder aan te vullen. Mogen we niet vergeten dat er momenteel 320 geregistreerde groepen zijn die gemiddeld 2 vergaderingen per week hebben, sommigen zelfs dagelijks. Dit maakt dat we op ongeveer 600 vergaderingen per week, maal 50 dan zitten we aan **30 000** vergaderingen op jaarbasis. We realiseerden ons dat het een enorm werk zou zijn om alle ooit bestaande groepen in kaart te brengen maar ook zeer informatief voor alle nabestaanden. Alle leden waren het hierover eens en er werd een stamboom bevragsingsformulier opgesteld. Na toestemming van de ADR werd dit formulier via de PW's aan 330 groepen in Mei 2011 bezorgd. Er werd een verwerking in een Excel bestand voorgesteld.

Bijna 5 maanden later, in Oktober 2011, waren er 52 formulieren terug gestuurd. 1 Provincie was bijna volledig, van een andere waren er geen formulieren terug gekomen.

Tijdens de bezoeken van de leden van het Landdag comité aan de de PW's van de 5 provincies, om hun uit te nodigen op de landdag te Malle, werd er een laatste oproep gedaan om de formulieren in

²⁷³ Uit brochure: Algemene Diensten Bureau, 52ste Landdag van de Vlaamse, AA en dan...?, 2012.

te vullen en te versturen. Ook de internet werkgroep plaatste het formulier online op de website van de Vlaamse AA. Uiteindelijk kwamen er 110 formulieren terug maar waren er nog steeds meer dan 200 groepen ontbrekend (= 66 %).

Vanaf februari werden al deze ontbrekende groepen telefonisch gecontacteerd en werd versie 1.0 verder aangevuld en afgesloten op 21 Maart 2012. Hierna werd het bestand afgewerkt en verder gestuurd om klaar te maken voor presentatie op de Landdag.

Tijdens onze telefonische contacten viel het ons op dat alle mensen zeer spontaan en behulpzaam waren om in oude archieven enig opzoekwerk te doen. - 30 % kende het jaartal van ontstaan uit het hoofd - 30 % heeft opzoekwerk gedaan en terug gebeld - 30 % heeft nog niet gereageerd - 10 % was niet bereikbaar.

Omdat we via verschillende kanalen info hebben gekregen over niet meer bestaande groepen en er nog steeds ontbrekende info is over bestaande groepen, hebben we op de lijsten die groepen gemarkeerd in het roze. Op de landdag zullen er nog aanpassingen mogelijk zijn. Mochten er dan nog groepen in het roze staan kan dit nog altijd verder aangevuld worden via het ADB, want het is duidelijk dat dit werk nooit niet af zal zijn.

Inhoud van het Excel bestand:

1. Informatieblad over het ontstaan van het Excel bestand Stamboom Vlaamse AA
2. Grafiek "Evolutie Vlaamse AA"
3. Lijst van de 5 provincies met de groepen gerangschikt volgens jaartal ontstaan
4. Algemene lijst alfabetisch gerangschikt

Onze informatiebronnen waren:

Í "Alcoholisme en pastoraal" licentiaat verhandeling, Frans Larridon, 1971

Í Stamboom formulieren ontvangen van de groepen, internet werkgroep en het ADB

Í AA Brabant 30 jaar

Í AZ werkboek West Vlaamse groepen 1958-1983

Í Stamboom Limburg 1957-1979

Í Stamboom Limburg 1958-1983

Í Archieven van Benny van het eerste ADB (1960)

Í Het boek "Levensvreugde" uitgegeven ter gelegenheid van 50 jaar AA, 2003

Í Contactgids, update 10 September 2011

Dankwoord

Het Landdag comité 2012 wil ieder AA-lid bedanken voor hun medewerking alsook de niet-alcoholiste die vele avonden aan dit Excel bestand heeft gewerkt en mee opzoekwerk heeft verricht."

Onderzoeksresultaten van de „levende jaren“ per groep:

Provincie Limburg

Plaats	Naam groep	Aantal levens-jaren	Geboortedatum - einddatum
Hasselt	Hasselt 1	56	1957 – heden
Hasselt	Runkst	54	1957 – 2011
Bree 1		55	1958 – heden
Genk	Hand in hand	55	1958 – heden
Tongeren	Tongeren	55	1958 – heden
Bilzen	In 1966 verhuist de groep Bilzen naar Eigenbilzen	30	1960 – 1989
Herk De Stad		23	1960 – 1982
Paal	Paal	53	1960 – heden
Hamont		9	1962 – 1970
Leopoldsburg	Leopoldsburg 1	51	1962 – heden
Neerpelt	Neerpelt	51	1962 – heden
Overpelt		21	1962 – 1982
Heusden	Heusden	50	1963 – heden
Eksel		19	1964 – 1982
Zonhoven		11	1964 – 1974
Peer		8	1965 – 1972
Kwaadmechelen		1	1966 – 1966
Leopoldsburg	Amila 1	47	1966 – heden
Lommel	Lommel 1	47	1966 – heden
Alken		21	1966 – 1986
Diepenbeek		8	1967 – 1983
Heusden	Heusden 2	4	1967 – 1970
Nieuwerkerken		3	1967 – 1969
Schulen		15	1968 – 1983
Tessenderlo	Tessenderlo	45	1968 – heden
Vraal	Vrouwen AA Limburg	6	1968 – 1973
Geetbets		14	1968 – 1981
Kortesseem	Torenheem	2	1969 – 1970
Wijchmaal		42	1969 – heden
Lanklaar		6	1972 – 1977
Lummen		3	1972 – 1974
Opglabbeek	Mijn toevlucht	41	1972 – heden
Sint Truiden	Sint Truiden	40	1973 – heden
Borgloon		1	1975 – 1975
Hasselt	Hasselt 2	36	1977 – heden
Kanne	Wanneer gestopt?	6	1977 – 1982
Maaseik		19	1977 – 1995
Rekem		36	1977 – heden
Leopoldsburg 2	Leopoldsburg 2	21	1978 – 1998
Beringen	Beringen	34	1979 – heden
Genk	Boxberg	34	1979 – heden
Halen		4	1979 – 1982
Genk	Genk Zuid	31	1982 – heden
Nerem		1	1982 – 1982
Hasselt	Kalmte, moed en wijsheid	28	1983 – heden
Lommel	Lommel 2	29	1984 – heden
Neeroeteren		29	1984 – heden
Werm-Hoesselt	Werm nieuw leven	23	1990 – heden
Lummen	Bewust leven	22	1991 – heden

Zonhoven		19	1994 – heden
Gruitrode	Ons geluk	18	1995 – heden
Hechtel		9	2001 – 2009
Sint Truiden	Alles anders	2	2011 – heden
Hasselt	Huis van intentie	2	2011 – heden

Provincie Antwerpen

Plaats	Naam groep	Aantal levens-jaren	Geboortedatum - einddatum
Antwerpen	Brabo	57	1956 – heden
Antwerpen	Samen sterk	54	1959 – heden
Mechelen	Beurs	1	1960 - ?
Geel	Geel 1	47	1966 – heden
Mechelen	Groenstraat	1	1966 - ?
Berchem	De volharding	1	1967 - ?
Sint-Eloois-Winkel	Nieuw leven	29	1967 - 1995
Turnhout	Samen sterk	46	1967 – heden
Wintam	Hingene (verhuist in 1970 naar Bornem)	1	1967 - ?
Balen		5	1968 – 1972
Balen Neet		5	1968 – 1972
Antwerpen	Bevrijding	1	1969 - ?
Berchem	St. Hubertus	1	1969 - ?
Nijlen	De ware vrienden	44	1969 – heden
Retie	Doe stille voort	44	1969 – heden
Schoten	Bevrijding	44	1969 – heden
Burcht	Herleving	46	1967 – heden
Arendonk	Vertrouwen	42	1971 – heden
Antwerpen	De cirkel	41	1972 – heden
Antwerpen-Kiel	Herleving Kiel	41	1972 – heden
Balen Olmen		41	1972 – heden
Heist o/d Berg	Nieuw leven	41	1972 – heden
Lier	Herleving	41	1972 – heden
Antwerpen	Vandaag	40	1973 – heden
Deurne	Beter leven	39	1974 – heden
Niel	Rupel	39	1974 – heden
Stabroek	De polder	39	1974 – heden
Antwerpen	Dienen	38	1975 – heden
Brasschaat	Groene zone	38	1975 – heden
Dessel	Dessel	38	1975 – heden
Mechelen	Bezinning	38	1975 – heden
Westmalle	Hand in hand	38	1975 – heden
Schoten	365	36	1977 – heden
Beerse	Samen bouwen	35	1978 – heden
Balen	Balen 2	1	1979 – 1979
Meerle	Stap voor stap	34	1979 – heden
Kalmthout	Doen	33	1980 – heden
Niel	Leven is geven	4	1980 – 1983
Oud-Turnhout	Samen waar maken	33	1980 – heden
Rijkevorsel	Samen bouwen	33	1980 – heden
Turnhout	Herleven (mannengroep)	33	1980 – heden
Herentals	Herentals 81	32	1981 – heden
Mol	Centrum	32	1981 – heden
Merksplas	Herbouwen	31	1982 – heden
Mol Wezel	Nieuw leven	31	1982 – heden

Merksem	Merksem 2	30	1983 – heden
Westerlo	Westerlo	29	1984 – heden
Lint	De sleutel	28	1985 – heden
Mechelen (Muizen)	Feniks	26	1986 – heden
Oostmalle	Aurora	26	1986 – heden
Deurne	Deurne Luchthaven	23	1990 – heden
Zoersel	St. Jozef	23	1990 – heden
Kapellen	Stille kracht	22	1991 – heden
Veerle	Veerle	22	1991 – heden
Antwerpen	De éérste	21	1992 – heden
Berchem	Vijf voor twaalf	21	1992 – heden
Kapellen	De nieuwe kracht	20	1993 – heden
Kasterlee	De nieuwe vrijheid	20	1993 – heden
Antwerpen	Seefhoek		1994 - ?
Hoogstraten	Stap voor stap (nog aan te vullen)		1994 - ?
Kallo	Samen bouwen		1994 - ?
Willebroek	Doe stille voort		1994 - ?
Geel	Geel 2		1994 - ?
Ekeren	Bewust veranderen	16	1997 – heden
Mortsel	Veilige haven	15	1998 – heden
Hoboken	Wij doen weer mee	14	1999 – heden
Vosselaar	Open	13	2000 – heden
Edegem	Alleen vandaag	12	2001 – heden
Weelde	Nieuwe hoop	12	2001 – heden
Burcht	AA vrienden van Roemenie	11	2002 – heden
Sint Katelijne Waver	Nuchter en vrij	11	2002 – heden
Merksem	Anders bekijken	9	2004 – heden
Ekeren	Moed	5	2008 – heden
Kalmthout	De grens	5	2008 – heden
Antwerpen	Jong en samen sterk	3	2010 – heden
Brasschaat	Park	3	2010 – heden
Hove	Voor niets of niemand	3	2010 – heden
Bornem	Klein Brabant (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Ekeren	Ekeren (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Merksem	Merksem 1 (nog aan te vullen)	19	1994 – heden
Schilde	Carpe Diem (nog aan te vullen)	19	1994 – heden
Turnhout	Herleven (vrouwengroep) (nog aan te vullen)	19	1994 – heden
Vorselaar	Nieuw leven (nog aan te vullen)	19	1994 – heden

Vlaams-Brabant

Plaats	Naam groep	Aantal levens-jaren	Geboortedatum - einddatum
Brussel	Tweetalige groep (NL/FR)	1	1953 – 1953
Brussel	Egmont	22	1960 – 1981
Leuven	Groot Leuven	52	1961 – heden
Strombeek	Keerpunt	52	1961 – heden
Diest	Eerlijk dienen	50	1963 – heden
Aarschot	Samen dienen	49	1964 – heden
Diest-Schaffen	Diest 1	48	1965 – heden
Vilvoorde	Centrum	48	1965 – heden
Vorst		6	1965 – 1970
Diest	Samen sterk	47	1966 – heden
Okselaar		46	1966 – heden
Asse		46	1967 – heden

Halle	Alleen vandaag	46	1967 – heden
Melsbroek	Amila	3	1968 – 1970
Scherpenheuvel	AA Scherpenheuvel	45	1968 – heden
Testelt	Testelt-Averbode	42	1971 – heden
Leuven	Centrum	41	1972 – heden
Opwijk	t Nieuw geluk	41	1972 – heden
Tollembeek	Ghislaine	41	1972 – heden
Sint-Pieters-Leeuw	Noorderster	40	1973 – heden
Tienen	Polderke	40	1973 – heden
Sint-Genesius-Rode	AA Rode	39	1974 – heden
Haacht	Liefde en leven	38	1975 – heden
Vilvoorde	Far-west	38	1975 – heden
Borchtlombeek	Is Liedekerke geworden	25	1978 – 2002
Kortenberg		35	1978 – heden
Vilvoorde	Kassei	7	1978 – 1984
Machelen-Diegem	AA Machelen-Diegem	32	1981 – heden
Overijse		32	1981 – heden
Dilbeek	Roelandsveld	31	1982 – heden
Galmaarden	Streven naar beter leven	30	1983 – heden
Asse	Ter heide		1983 - ?
Roosdaal			1983 - ?
Londerzeel	De burcht	29	1984 – heden
Halle	Nuchter leven	28	1985 – heden
Ourodenberg	Nieuw begin	27	1986 – heden
Groot-Bijgaarden	Samen groeien	25	1988 – heden
Tremelo	De zelfgave	23	1990 – heden
Brussel (Schaarbeek)	Waas	21	1992 – heden
Leuven	Centraal		1994 - ?
Tienen	Mosterdzaadje		1994 - ?
Winksele	Ter heide		1994 - ?
Tielt-Winge		17	1995 – heden
Affligem	Energie	15	1998 – heden
Halle	Dag aan dag	14	1999 – heden
Tienen	Centrum	11	2002 – heden
Hoeilaart	Hoeilaart Centrum	8	2005 – heden
Diest	Nieuw leven (nog aan te vullen)	19	1994 – heden
Liedekerke	Het werkt	10	2003 – heden
Wezenbeek-Oppem	Nog aan te vullen	2	2011 – heden

Oost-Vlaanderen

Plaats	Naam groep	Aantal levens-jaren	Geboortedatum - einddatum
Gent	Gent 201	59	1953 – heden
Gent		56	1957 – heden
Aalst	Aalst één	51	1962 – heden
Aalst	De blokhut	2	1962 - 1963
Geraardsbergen	PB 21 (groep voor doven en gehoorgestoorden)	49	1964 – heden
Hansbeke		4	1964 – 1967
Overboelare (Geraardsbergen)	PB 21	49	1964 – heden
Gent	Keerpunt	48	1965 – heden
Geraardsbergen	Trefpunt	47	1966 – heden
Knesselare	De boei	6	1966 - 1971
Sint-Niklaas	Waasland	47	1966 – heden

Zomergem	Meetjesland 2	1	1966 - 1966
Doel		3	1967 - 1969
Geraardsbergen	Dendergroep	1	1967 - 1967
Wetteren		3	1967 - 1969
Zottegem (Velzeke)	Gelukkig nuchter	46	1967 – heden
Zottegem-Erwetegem	Volharden	46	1967 – heden
Eeklo	K.M.W.	3	1963 – 1965
Melsele		3	1963 – 1965
Zomergem	De boei	3	1963 – 1965
Eeklo	De dageraad	43	1970 – heden
Gent	Hernieuwing	43	1970 – heden
Gent	Nieuwe brug	43	1970 – heden
Hamme	Volharding	43	1970 – heden
Lokeren	Volharding	1	1970 – 1970
Denderleeuw	Groep Denderleeuw	42	1971 – heden
Erembodegem	Ommekaar	42	1971 – heden
Maldegem	De boei	41	1972 – heden
Ninove	Vita	42	1971 – heden
Aalter	AA Aalter	41	1972 – heden
Dendermonde	Volharding	40	1972 – heden
Zelzate	Meetjesland 3	41	1972 – heden
Zele	De barrikade	40	1973 – heden
Berlare	Nieuw leven	39	1974 – heden
Beveren	Aurora	39	1974 – heden
Melle	Samen sterk	9	1974
Wetteren	Volharding	38	1975 – heden
Lede	De leeuwerik	37	1976 – heden
Rupelmonde	Ochtendgloren	37	1976 – heden
Destelbergen-Heusden	Doe stille voort	36	1977 – heden
Mariakerke	Vriendschap	36	1977 – heden
Oostakker		36	1977 – heden
Ronse	Samen sterk	36	1977 – heden
Deinze	Eureka	35	1978 – heden
Beveren-Leie		1	1980 - 1980
Zulte-Olsene	Herstel en vriendschap	32	1981 – heden
Nieuwerkerken	Samen tevreden	31	1982 – heden
Sint-Niklaas	Keerpunt	31	1982 – heden
Zottegem-St. Maria-Oudenhove	Zonnekind	31	1982 – heden
Aalst	De Brug	0	1983 - ?
Baasrode		0	1983 - ?
Belsele	Horizon	0	1983 - ?
Berlare	Samen één (nog aan te vullen)	29	1983 – heden
Brakel	De bron (nog aan te vullen)	29	1983 – heden
Eeklo	Meetjesland 1	29	1983 – heden
Gent	A.Mil. A.20	0	1983 - ?
Gent	Eerlijkheid	0	1983 - ?
Gent	Keerpunt 2	0	1983 - ?
Gent	Vriendschap	0	1983 - ?
Goferdinge	Contact	0	1983 - ?
Herzele	Stap voor stap	0	1983 - ?
Kluisbergen	Neutraal	0	1983 - ?
Knesselare	Onder ons	0	1983 - ?
Lebbeke	Morgenstond	0	1983 - ?
Lede	Nieuw leven	0	1983 - ?
Ledeberg	Vandaag	0	1983 - ?
Lokeren	De Durme (nog aan te vullen)	29	1983 – heden
Maldegem	Samen sterk	0	1983

Melle	Samen sterk, was vroeger" Jean De Reys"	30	1983 – heden
Mere	Zonnestraal	0	1983 - ?
Oudenaarde	Willen is kunnen (nog aan te vullen)	29	1983 – heden
Overmere-Berlare	Den boerenkrijg	30	1983 – heden
Sint Gillis Waas	Wanneer gestart en gestopt	0	1983 - ?
Sint Maria Oudenhove ZK	Zonnekind	31	1982 – heden
Sint Martens Latem	Wanneer gestart en gestopt	0	1983 - ?
Temse	Nieuw leven	0	1983 - ?
Gent	Vrijheid	29	1984 – heden
Lede Impe	De toekomst	29	1984 – heden
Wanegem-Lede	Bill	28	1985 – heden
Haaltert	Samen gelukkig	27	1986 – heden
Lochristi	AA de bron	27	1986 – heden
Dendermonde-St. Gillis	Nuchter leven	26	1987 – heden
Geraardsbergen-Moerbeke	t Nieuwe gezicht	24	1989 – heden
Wontergem	De nieuwe weg	24	1989 – heden
Lochristi	Bloemenstreek	23	1990 – heden
Oosterzele	In vriendschap samen overleven	23	1990 – heden
Brakel	Eerlijk dienen (nog aan te vullen)	22	1991 – heden
Grembergen-Dendermonde	Dag per dag	22	1991 – heden
Hamme	Eerlijkheid	21	1992 – heden
Kallo	Samen bouwen	21	1992 – heden
Moerbeke-Waas	Nieuwe moed	21	1992 – heden
Vlierzele	Anders leven	21	1992 – heden
Maldegem	De schakel	20	1993 – heden
Maarkedal	Samen sterk	18	1995 – heden
Oostwinkel-Zomergem	Samen bouwen	17	1996 – heden
Oudenaarde-Bevere	Doe stille voort = PB 16, vroeger PB 60	16	1997 – heden
Ninove-Meerbeke	Ons geluk	14	1999 – heden
Geraardsbergen-Waarbeke	t Waarmaken	9	2004 – heden
Gent	De eerste (holebi groep)	8	2005 – heden
Geraardsbergen	Jonge alcoholisten	6	2007 – heden
Aalst	Nog aan te vullen	2	2011 – heden
Aalst	De kern	2	2011 – heden
Asper	AA Asper (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Denderleeuw	De eerste (holebi groep) (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Erpe-Mere	Zonnestraal (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Gent	Vandaag (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Oudegem	De filosoof (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Oudenaarde-Eine	Eureka (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Wontergem	Vrijdaggroep (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Zaffelare	Het forum	2	2011 – heden

West-Vlaanderen

Plaats	Naam groep	Aantal levens-jaren	Geboortedatum - einddatum
--------	------------	---------------------	---------------------------

Kortrijk	"Samen een"	51	1958 – heden
Brugge	Vrijdag beneden	11	1959 – 1969
Moeskroen		1	1959
Roeselare	Ons hope, PB 17	53	1960 – heden
Brugge	Gelukkig leven, PB 130	52	1961 – heden
Harelbeke	De tientjes, PB 16, ook Eiland genoemd	52	1961 – heden
Knokke-Heist	Carpe Diem, PB 21	51	1962 – heden
Knokke-Heist	PB 10		1962 - ?
Tielt	Omar 1, PB 1	50	1963 – heden
Brugge	PB 30	2	1964 – 1965
Harelbeke	Harelbeke I, PB 25	49	1964 – heden
Ieper	Beter leven, PB 64	49	1964 – heden
Ieper	PB 20		1964 - ?
Roeselare	De vrede, PB 18	2	1964 – 1965
Waregem	Eureka, PB 5	49	1964 – heden
Waregem	De Eerste		1964 - ?
Wevelgem	Vrij en gelukkig, PB 73	49	1964 – heden
Izegem	Wij trachten, PB 36	19	1965 – 1983
Blankenberge	Noorderlicht, PB 15	47	1966 – heden
Oostende	Nelson, ook Chatelet genoemd	47	1966 – heden
Oostende	Oostende 2		1966 - ?
Kortrijk	Nieuwe horizon (dames), PB 73	1	1967
Roeselare	Onder ons, PB 29	46	1967 – heden
Wervik	Steeds hoger op, PB 12		1967 - ?
Kortrijk	PB 113	1	1968
Zwevegem	Zwevegem 1, PB 1	46	1967 – heden
Brugge	Vrouwengroep, PB 4	44	1969 – heden
Brugge	Brugge 3, PB 13	1	1969
Brugge	PB 48	1	1969
Veurne	Samen sterk, PB 22	1	1969
Zeebrugge	Noorderlicht	3	1969 – 1971
Avelgem	De Schelde, PB 3	43	1970 – heden
Brugge	Vrijdag beneden	43	1970 – heden
Jabbeke			1970 - ?
Oostende			1970 - ?
Torhout	Korenbloem, PB 1		1970 - ?
Veurne	Dienen, PB 31	43	1970 – heden
Dentergem	Vrijheid		1972 - ?
Waregem	Ons geluk, PB 68	41	1972 – heden
Waregem	Dames		1972 - ?
Bredene	Tesamen tevreden thuis	39	1974 – heden
De Haan	Middenkust, PB 2	39	1974 – heden
De Panne	Via recta, PB 7		1974 - ?
Diksmuide	Esen, PB 2	10	1974 – 1983
Ichtegem	Deo gratias 1	39	1974 – heden
Meulebeke	Onder ons, PB 7	39	1974 – heden
Poperinge	Stap voor stap	39	1974 – heden
Blankenberge	Scharphout, PB 30	36	1976 – heden
Brugge	Ons Tehuis	32	1976 – 2007
Middelkerke	PB 69 of PB 49		1976 - ?
Brugge		36	1977 – heden
Gullegem	Uw redding PB 7		1977 - ?
Izegem-Kachten	Wij helpen elkaar		1977 - ?
Kortrijk	H. Familie, PB 96	36	1977 – heden
Meulebeke	Marialoop, PB 12	36	1977 – heden
Meulebeke	t Nieuw leven		1977 - ?
Roeselare	Doe stille voort	36	1977 – heden

Roeselare	Ons herstel, PB 91	36	1977 – heden
Roeselare	Samen groeien	36	1977 – heden
Ruislede	Molenland, PB 8	36	1977 – heden
Torhout	Samen sterk, PB 3		1977 - ?
Deerlijk	Eenheid, PB 20	35	1978 – heden
Harelbeke	Labruske, PB 350	35	1978 – heden
Heule	Ons geluk, PB 108	35	1978 – heden
Koekelare	De fontein	35	1978 – heden
Middelkerke	Herboren	35	1978 – heden
Tielt	Omar 2	35	1978 – heden
Vichte	t Perelke, PB 16	35	1978 – heden
Dadizele			1979 - ?
Sint-Elooi-Vijve	t Keerpunt	1	1979
Beernem	Samen sterk, PB 1	33	1980 – heden
Brugge	Zondagavond, PB 67	33	1980 – heden
Brugge	PB 51	1	1980
Brugge-Sint-Andries		1	1980
Dadizele	Samen sterk, PB 4	33	1980 – heden
Dadizele	Dadizele 2		1980 - ?
Kuurne	Vijf voor twaalf	33	1980 – heden
Kuurne-Lauwe		1	1980
Lauwe	Doe stille voort	33	1980 – heden
Oostende	Centrum	33	1980 – heden
Oostende	De nieuwe stad, PB 139	33	1980 – heden
Oostende	Oostende 3		1980 - ?
Blankenberge	De zee	32	1981 – heden
Brugge	Woensdagavond	32	1981 – heden
Brugge	PB 58	1	1981
Gullegem	Samen sterk		1981 - ?
Kortrijk	Gemengd	1	1981
Kortrijk	PB 193	1	1981
Ooigem	Eerlijk dienen	32	1981 – heden
Tielt	Tielt-dinsdag, PB 12		1981 - ?
Zwevegem	Zwevegem 2, PB 2	3	1981 – 1983
Brugge	Vrijdagnamiddag, PB 212	31	1982 – heden
Damme	Hoek, PB 1		1982 - ?
Hoek	De hoeksteen, PB 1	2	1982 - 1983
Izegem	Vruchtbare oase, PB 66	31	1982 – heden
Knokke-Heist	Scharpoord	31	1982 – heden
Koksijde	Wij samen, PB 11	31	1982 – heden
Koksijde	PB 12		1982 - ?
Kuurnen			1982 - ?
Ooigem	Nederig dienen, PB 5		1982 - ?
Passendale	Eenheid dienen herstel, PB 8	31	1982 – heden
De Panne	Traditie getrouw, PB 48	30	1983 – heden
Desselgem	Eenheid, PB 8	30	1983 – heden
Gullegem	Stil geluk		1983 - ?
Heule	Welkom , PB 22	30	1983 – heden
Izegem	Samen dienen, PB 45 Damesgroep	30	1983 – heden
Kortrijk	Groeninghe	1	1983
Roeselare	Groep 83	30	1983 – heden
Roeselare-Gits		1	1983
Snaaskerke	Onze moed	30	1983 – heden
Snellegem	Onze hoop	30	1983 – heden
Tielt	Het geloof	30	1983 – heden
Waregem	Samen bouwen	30	1983 – heden
Brugge	Halletoren	29	1984 – heden
Oostende	Zonnestraal	29	1984 – heden

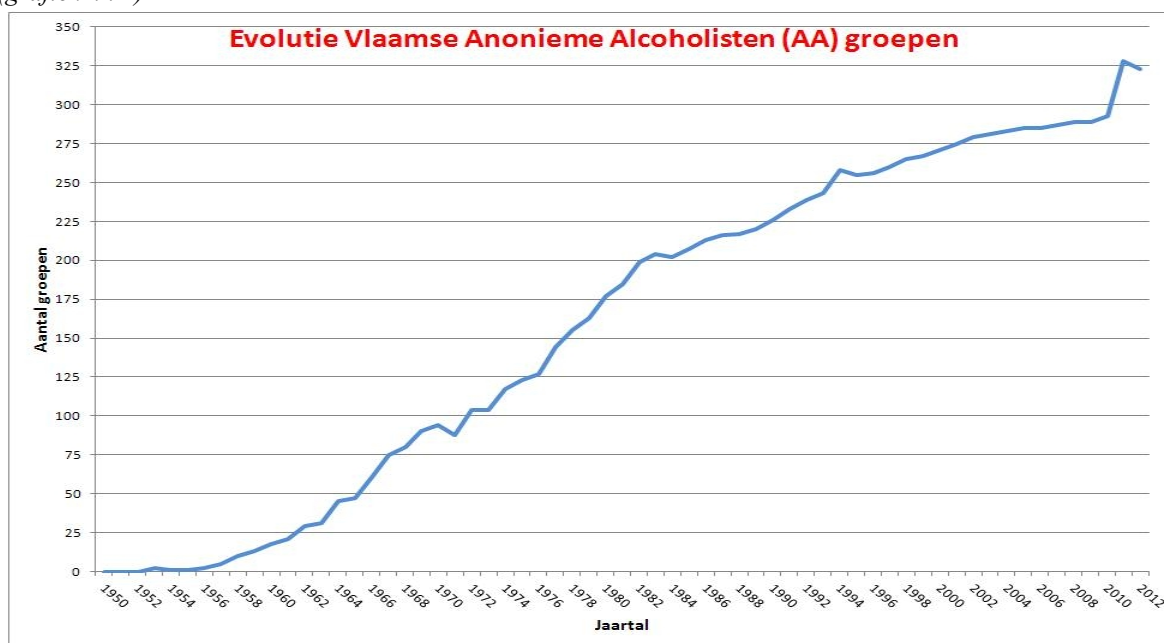
Poperinge	Anders leven	29	1984 – heden
Rekkem	Samen één	29	1984 – heden
Brugge	Van Volden	28	1985 – heden
Marke	t Schuurke	28	1985 – heden
Oostende	De reddingsboei	28	1985 – heden
Vichte	Alles anders	28	1985 – heden
Moorsele	Hand in hand	27	1986 – heden
Roeselare	Onze redding	27	1986 – heden
Zedelgem	Onze ontmoeting	27	1986 – heden
Geluwe	Eenheid	26	1987 – heden
Brugge	Akron	25	1988 – heden
Poperinge	Samen sterk, PB 6	24	1989 – heden
Heule	Alleen vandaag	23	1990 – heden
Waregem	Levenslijn, PB 68	22	1991 – heden
Wevelgem	Samen gelukkig	22	1991 – heden
Kortrijk	Dag per dag	20	1993 – heden
Heule	Volharding	18	1995 – heden
Poperinge	De enige weg	8	1995 – 2002
Tiegem	De bron	18	1995 – heden
Rollegem-Kapelle	Ons geluk	17	1996 – heden
Ichtegem	Deo gratias 2	16	1997 – heden
Pittem	Vrijheid	16	1997 – heden
Brugge	Dinsdagnamiddag, PB 110	15	1998 – heden
Brugge	Tuinwijk	15	1998 – heden
Diksmuide	Nuchter in de Polders	15	1998 – heden
Oostende	Le sorbier	15	1998 – heden
Gullegem	Samen één	13	2000 – heden
Heule	Nieuwe start, PB 35	13	2000 – heden
Moorsele	Samen één	13	2000 – heden
Kortrijk	Enige weg 3	12	2001 – heden
Brugge	Hoger op	7	2002 – 2008
Brugge	De nieuwe start	10	2003 – heden
Izegem	Anders kan	10	2003 – heden
Kuurne - Sint Katrien	Anders op weg	9	2004 – heden
Brugge	Van Volden	6	2007 – heden
Koksijde	Wij samen 2	6	2007 – heden
Brugge	Ons tehuis, PB 742	5	2008 – heden
Brugge	De Brugge	2	2009 – heden
Kortrijk	Samen één, PB 10	4	2009 – heden
Oostkamp	Donderdagmiddag	3	2010 – heden
Bredene	Nuchter aan zee (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Brugge	Belaard (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Deerlijk	Oase (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Ieper	Doe stille voort (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Ingooigem	Anders aanpakken (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Kortrijk	Enige weg 1 (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Menen	Maandaggroep (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Menen	Donderdaggroep (vroeger Paviljoen), PB 16 (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Roeselare	Eerlijk nuchter (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Roeselare	Gelukkig herboren (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Roeselare	(H)eerlijk nuchter	2	2011 – heden
St. Pieters Brugge	Ons tehuis (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Wervik	Maandaggroep (nog aan te vullen)	2	2011 – heden
Westende	Nog aan te vullen	2	2011 – heden
Zwankendamme	Eenheid	2	2011 – heden
Merkem	De ommekeer	1	2012 – heden
Menen	De vrede		?

Kortrijk	PB 25	0	?
Ruiselede-Doomkerke	t Haantje	30	1983 – heden

Besluit:

Er kan gesproken worden van een sterke stijging in het aantal groepen (zie ook Grafiek 1 hieronder). Desalniettemin moet hierbij melding worden gemaakt dat het interessant zou zijn om ook het aantal leden per groep te onderzoeken. Hier zou volgens de AA-leden een omgekeerde evenredigheid mee gepaard gaan. Het aantal groepen stijgt terwijl het aantal leden per groep daalt en dit terwijl het aantal leden van AA Vlaanderen in totaal stagneert.

(grafiek nr. 1)

Bijlage (5): Groepsprofiel AA

"29 % vrouwen
71 % mannen
14 % zijn jonger dan 30 jaar
71 % zijn tussen de 30 en 50 jaar
15 % zijn ouder dan 50 jaar
14 % zijn minder dan één jaar nuchter
46 % zijn tussen één en 10 jaar nuchter
40 % zijn meer dan 10 jaar nuchter

Komen uit de volgende klasse:

middenstand: 10%
bediende: 26%
arbeider: 22%
huisvrouw: 6%
pensioen: 19%
arbeidsongeschikt: 2%
werkloos: 1%
vrije beroepen: 1%
andere: 13%

Zij kwamen in AA via:

huisdokter: 23%
kliniek of ontwenningencentrum: 5 %
sociale diensten: 1%
familielid: 9%
ander AA- lid: 18%
uit zichzelf: 8%
vriend: 8%
werkgever: 1%
internet: 22%
pers: 5%²⁷⁴.

"AA Vlaanderen bestaat uit ca. 29% vrouwen en 71% mannen. De grootste leeftijdscategorie is 55-64jaar (35% van de mannen, 37% van de vrouwen). Het aantal leden van 74+ en 25- is verwaarloosbaar.

De opleidingsgraad (lager-, middelbaar- en hoger onderwijs) is ongeveer gelijkmatig verdeeld. Vrouwen zijn gemiddeld beter geschoold dan mannen. De familiale situatie is bij 72% van de mannen en 60% van de vrouwen gehuwd/samenwonend; met relatie, niet samenwonend telt respectievelijk 10% en 12,50%. Slechts de minderheid heeft geen relatie. Wat het professionele leven betreft is 9/10 van de mannen ofwel actief op de arbeidsmarkt ofwel gepensioneerd, bij de vrouwen is dat minder (ca. 68%). Een opvallend hoog percentage vrouwen is huisvrouw²⁷⁵.

²⁷⁴ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten*, p. 20.

²⁷⁵ ANONYMUS, *Profiel van de Vlaamse AA*, p. 2-5.

Bijlage (6): South Park – Bloody Mary's²⁷⁶

Verhaallijn

De episode start met een scène waar vier kinderen (Stan, Eric, Kyle en Ike) naar huis gebracht worden door de vader van Stan, Randy Marsh. Randy is dronken. Hij wordt na enkele kilometers opgepakt door de politie en moet als straf in scholen verkondigen dat de combinatie van alcoholconsumptie en rijden, fout is. Daarenboven moet hij ook deelnemen aan AA-zittingen.

De AA-zitting start als volgt: een voorman verwelkomt de groep, zegt zijn voornaam en bevestigt dat hij alcoholist is waarna hij iedereen meedeelt hoelang hij al nuchter is. Hierna volgen enkelen zijn voorbeeld. Wanneer de voorman opmerkt dat er een nieuweling is bijgekomen, moet Randy opstaan. In tegenstelling tot de rest weigert hij te 'bekennen' dat hij een alcoholist is. Hij drinkt gewoon graag bier. Randy zegt dat hij op een avond een grote fout heeft gemaakt om dronken achter het stuur te kruipen. Op zijn belofte dat hij dat nooit meer zal doen, volgt meteen commentaar van de voorman. Hij zegt hem dat Randy niet zelf de kracht heeft, dat nooit meer te doen. Het enige wat iemand die kracht wel zou geven, is het twaalfstappenprogramma. Vervolgens overloopt de voorman de Twaalf Stappen. Randy merkt op dat er veel religieuze verwijzingen zitten in dat programma. Hij vraagt of de AA een religieuze gemeenschap is waarop hij het antwoord krijgt dat de AA niet religieus is. Het enige wat een lid van de AA moet doen, is toegeven dat hijzelf krachten tekort komt en steun vraagt aan een hogere macht om hem te helpen. Hierna zegt de voorman op een intrigerende manier dat Randy een ziekte heeft. Alcoholisme is een ziekte die niemand zelf kan genezen en daarenboven dodelijk is. Daarna stopt de scène over de AA-meeting.

De episode gaat verder wanneer Stan thuis komt. Stan ziet zijn vader zuipen in de zetel. Stan wordt kwaad en verwijst naar de beloftes die zijn vader eerder had gemaakt: hij zou niet zoveel meer drinken. Randy vertelt hem dat hij het niet begrijpt en vertelt wat hij geleerd heeft op de AA. Hij is er namelijk van overtuigd geraakt dat hij niet op eigen kracht zijn drankprobleem kan overwinnen.

In een volgende scène wordt via een nieuwsbericht op de televisie bekend gemaakt dat er een mirakel is gebeurd. Een beeld van de Heilige Maagd Maria is aan de achterkant beginnen bloeden. Er wordt gesproken over mensen die reeds naar daar op bedevaart zijn getrokken om te genezen van hun ziekte. Randy pikt dit idee op en wil ook op bedevaart gaan om zijn ziekte te overwinnen.

Het beeld gaat over naar een nieuwe AA-meeting. Weer spreekt iemand uit het publiek over hoe lang hij nuchter is en dan legt hij de alcoholist-bekentenis af. Daarna vertelt hij dat zijn leven nu beter is door enkel Ice Tea te drinken, niet te gaan feesten en naar de meetings te komen. Plots betreedt Stan de kamer en vraagt naar de gemachtigde van de groep (want iedereen is machteloos) waarop hij te horen krijgt dat er geen chef is. Stan vraagt de mensen om uitleg over wat ze tegen zijn vader hebben gezegd. Weerom krijgt hij te horen dat alcoholisme een ziekte is, omdat je daar fysiek van afhankelijk geraakt. Stan gaat hier op in door een vergelijking te maken met kanker, wat volgens hem wel een ziekte is en alcoholisme niet. Want een alcoholist moet gewoon leren minder te drinken, aldus Stan. Dan wordt door de voorman verteld dat niemand bij machte is om die keuze persoonlijk te maken. Hij zegt dat ze een goddelijke interventie nodig hebben, om niet te lijden onder alcoholisme. Stan benadrukt de gevaren van de gedachte dat alcoholisme een ziekte is. Hierop wordt hij uit de gemeenschap gezet.

Stan wandelt naar huis en wanneer hij aan zijn ouderlijk huis passeert, merkt hij op dat zijn vader met de auto wil vertrekken. Hij is nog steeds dronken en wijt dat aan zijn ziekte. Randy overhaalt zijn zoon om te rijden. Stan gaat hier op in en in de auto bemoedigt Randy zichzelf dat hij er in moet geloven dat de hogere macht hem zal bijstaan. Eens aangekomen ontmoeten ze een koppel waarvan de man kanker heeft. Hij is er omdat hij het beschouwt als zijn laatste hoop op overleven. Randy neemt een begripvolle houding aan en zegt dat hij dat gevoel kent en haalt aan dat hij lijdt aan alcoholisme. Wat verderop ontmoeten ze een klein meisje die lijdt aan elefantiasis. Ook haar ziekte zet Randy op een lijn met de zijne. Na wat wachttijd in de rij bereikt hij het Mariabeeld, bloed drupt op hem waarop hij naar het biertje kijkt dat hij vast heeft. Dan krijgt hij het gevoel het niet meer te willen drinken, staat recht en schreeuwt het uit dat hij genezen is met dank aan God.

²⁷⁶ SOUTH PARK STUDIOS, *Bloody Mary*; <http://www.southparkstudios.com/full-episodes/s09e14-bloody-mary> (toegang 30.04.2013).

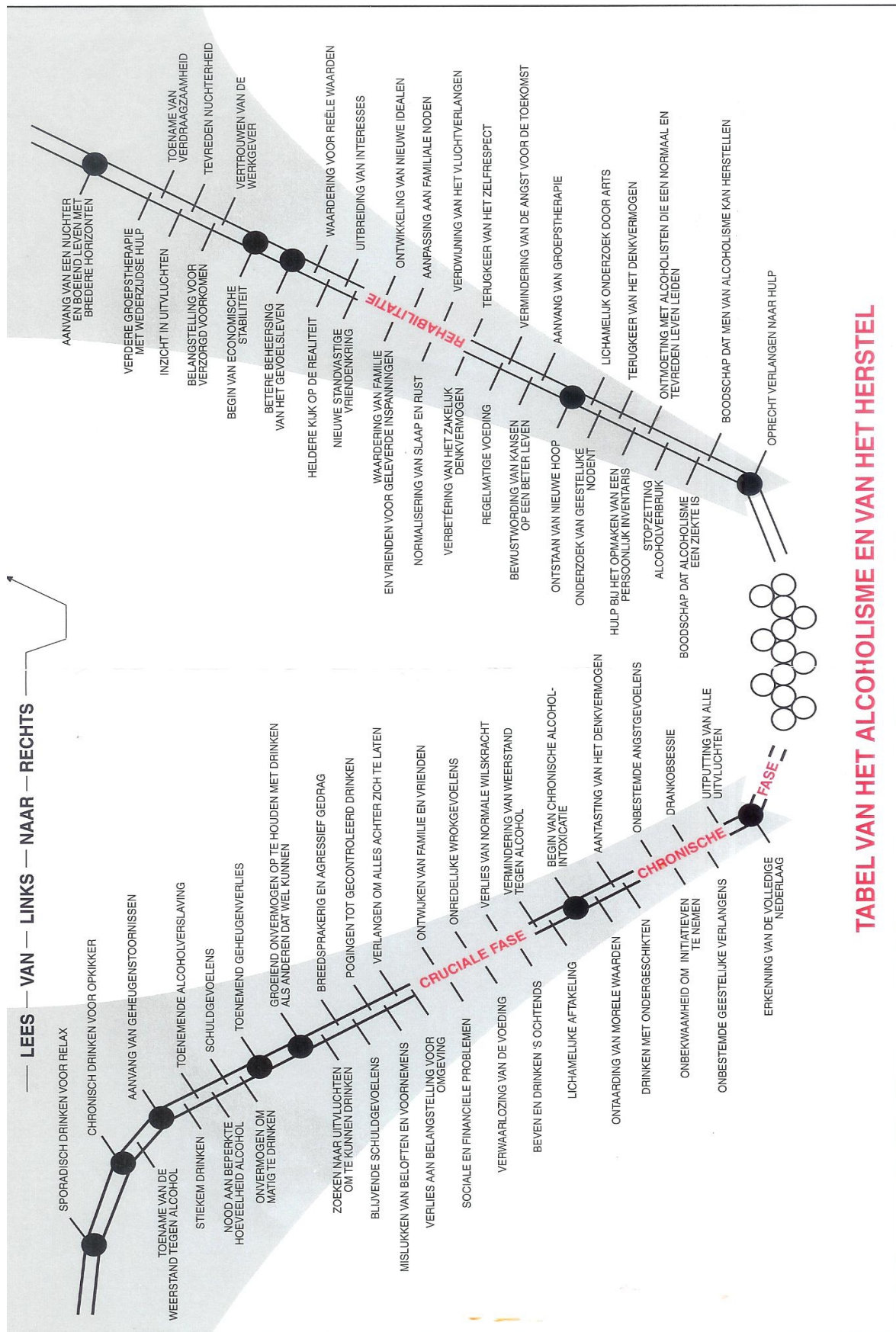
De volgende scène speelt zich af op een morgen dat Randy de keuken betreedt voor het ontbijt. Hij groet vriendelijk zijn gezinnetje en dankt de Heer voor de mooie dag die hem te wachten staat. Daarna gebiedt hij zijn kinderen om "*praise Christ*" uit te spreken en hij nodigt hen uit om mee te gaan naar de AA-meeting later op de dag. Stan kan niet, zijn vrienden gaan met hun vaders naar een sportwedstrijd kijken en vraagt of Randy niet mee wil komen met hen. Randy wil niet want het zijn mensen die nog steeds alcohol drinken. Hij heeft nu "nieuwe vrienden" en wil niets meer met die niet-AA'ers te maken hebben.

De AA-meeting is vollop aan de gang. Randy zit daar met zijn zoontje. Hij staat op en geeft te kennen dat hij ontzettend gelukkig is met het drinken van frisdrank. Daarna spreekt hij de groep toe en begint opnieuw met het uitspreken van zijn naam, het bekennen dat hij een alcoholist is en het vertellen hoeveel dagen hij reeds nuchter is. Hierop volgt luid applaus. De vreugde wordt gebroken door een *newsflash* op de tv in de bar. Op het nieuws wordt verteld dat de paus ontkent dat het bloedende beeld van Maria, een mirakel is. Randy wordt angstig en hij besluit dat hij onmogelijk kan genezen zijn oor dat Mariabeeld! Dus is hij nog steeds ziek. Hij snelt naar de bar en bestelt een heleboel alcohol. De rest van de groep volgt zijn voorbeeld. Buiten de bar brengt Stan zijn vader tot het inzicht dat hij vijf dagen niet heeft gedronken op basis van van eigen wilskracht waardoor hij aantoonde dat hij zichzelf het alcoholisme aandoet en niet dat het alcoholisme hem in de greep heeft. Randy begrijpt het allemaal en ze besluiten om naar de sportwedstrijd te gaan en daar enkele maar niet teveel biertjes te drinken.

Het beeld dat op de AA wordt geplakt

South Park Studios drijft de spot met enkele typische kenmerken van de AA. Het concept om alcoholisme als een ziekte te beschouwen, wordt in het belachelijke getrokken. Zo heeft Randy wanneer hij te horen kreeg dat hij aan een ziekte leed, zijn haren afgeschoren, zich in een rolstoel gezet met een dekentje over de benen waardoor hij op een zwaar afgetakelde ziekenhuispatiënt lijkt. De nood aan een hogere macht die de zieke bijstaat om van de drank af te blijven wordt geïllustreerd aan de hand van een bedevaart die Randy maakt. Dat een leven met gehele alcoholonthouding beter is, wordt zodanig gezegd dat het erg sarkastisch overkomt. Daarenboven wordt de AA een sektarische neiging toegeschreven. De leden sluiten zich immers af van hun oude alcohol-drinkende vrienden. De vergaderingen verlopen op een eentonige manier, altijd weer opnieuw en ten slotte wordt de gehele persoonlijke gedachte voortaan gebaseerd op het twaalfstappenprogramma. In de episode wordt er een beeld op de AA geplakt waarbij het AA-zijn, een leven op zichzelf wordt. Ten slotte wordt op het einde van het verhaal door een kind van 8 jaar, de hele ideologie van de AA verworpen door te stellen dat je zelfdiscipline nodig hebt om van de drank af te blijven. Dat en niets anders.

Als we het geheel beschouwen, meen ik te stellen dat South Park Studios wil laten zien dat de AA eenzelfde systeem creëert dan de drinkende alcoholieker voor zichzelf. Het AA-lid maakt zichzelf afhankelijk van de gemeenschap en haar ideologie, hij sluit zich af van zijn vrienden, het AA-zijn wordt de as van zijn bestaan en ten slotte, de persoonlijke labiliteit wordt door de AA niet verholpen en ook de eigen wilskracht en persoonlijkheid wordt niet versterkt.

TABEL VAN HET ALCOHOLISME EN VAN HET HERSTEL

²⁷⁷ ANONYMUS, *Tabel van het alcoholisme en van het herstel* (overgenomen uit *The British Journal of Addiction* Vol 54/2).

Bijlage (8): Omschrijving AA

“*Anonieme Alcoholisten*” is een gemeenschap van mannen en vrouwen die hun ervaring, kracht en hoop met elkaar delen om hun gemeenschappelijk probleem op te lossen en anderen te helpen bij het herstel van hun alcoholisme. Het enige vereiste voor lidmaatschap is een verlangen op te houden met drinken. Er zijn geen geldelijke verplichtingen voor *AA*-lidmaatschap; wij voorzien in onze behoeften door eigen bijdragen. *AA* is niet gebonden aan enige sekte, genootschap, politieke partij, organisatie of instelling, wenst zich niet te mengen in enig geschil; steunt of bestrijdt geen enkel doel. Ons hoofddoel is nuchter blijven en andere alcoholisten helpen nuchterheid te bereiken²⁷⁸.”

(Uit: Grapevine)

²⁷⁸ ANONYMUS, *Twaalf Stappen en Twaalf Tradities*, Antwerpen, ADB, 2012, p.4.

Alcoholisme Kempen

60 JAAR (R)EVOLUTIE

Professionals en Anonieme Alcoholisten Kempen, een sterk netwerk dat werkt!

Wat is het thema?

Alcoholproblematiek boeit ons allemaal. We willen allemaal helpen en het verschil maken. We kennen elkaar niet goed genoeg en hebben beelden van elkaar die we moeten aftasten. Samen kunnen we veel meer maar wat is daarvoor nodig? Waar kunnen we samen voor gaan? Hoe kunnen we ons sterker verbinden?

Wat willen we?

Er voor zorgen dat er in de Kempen een netwerk van mensen en organisaties ontstaat die ervoor zorgen dat elke persoon of gezin met een alcoholproblematiek geholpen kan worden. Een krachtig dynamisch netwerk van betrokken, geëngageerde mensen die klaar staan als het nodig is, elk vanuit zijn eigenheid, elk vanuit zijn sterktes.

Welke beelden hebben we over zo'n netwerk, een netwerk vol verbindingen van personen én organisaties, zo fijn vervlochten dat niemand nog door de mazen van het net kan vallen ...?

Wat gaan we doen?

We brengen geëngageerde en enthousiaste mensen samen om na te denken over dit netwerk in de Kempen. Via ronde tafelgesprekken gaan we op zoek naar de sterkte van AA en de sterkte van een netwerk. Daarna ontwikkelen we samen toekomstbeelden van de manier waarop professionals en AA in de Kempen samenwerken en een uniek netwerk vormen.

Bijlage (10): AA-Gebed

Dit gebed dat door de AA leden gebeden wordt, is een Nederlandse vertaling van een deel uit het Engelstalige *Serenity Prayer*²⁷⁹. Trever Hudson schrijft dat de afkomst van het gebed, tot op heden onbekend is²⁸⁰. Het gedicht wordt aan erg uiteenlopende figuren toegeschreven: Boethius, een Italiaanse en christelijke filosoof uit de 6e eeuw, een anonieme Engelstalige poëet en een Amerikaans marine-officier. Wat vaststaat is dat Reinhold Niebuhr²⁸¹ het gedicht heeft gebruikt aan het begin van een van zijn voordrachten in 1934. Op zijn beurt meent Niebuhr dit gedicht te hebben ontleent van Friedrich Oetinger²⁸². Een lid van de AA merkte in 1941 dit gebed op, toen het neergeschreven stond in een column van een lokale krant. Hij bracht het gebed binnen in zijn groep en al snel werd het gebed verspreid. Tot op heden wordt het gebed in nagenoeg alle groepen op vrijwillige basis gebruikt²⁸³.

Tekst die R. Niebuhr heeft gebruikt ²⁸⁴	Nederlandse vertaling ²⁸⁵
God, give us the grace to accept with serenity the things that cannot be changed, courage to change the things which should be changed and the wisdom to distinguish the one from the others	God geef mij kalmte om te aanvaarden wat ik niet kan veranderen moed om te veranderen wat ik kan veranderen wijsheid om tussen deze twee onderscheid te maken

²⁷⁹ T. HUDSON, *The Serenity Prayer*, Oxford, Monarch Books, 2004, p. 12.

²⁸⁰ Ook op de officiële website van de AA hangt er een mysterieuze sfeer over de werkelijke oorsprong van het gebed. ANONYMOUS, *Origin of the Serenity Prayer: A Historical Paper*; http://www.aa.org/en_pdfs/smf-129_en.pdf (toegang 08.05.2013).

²⁸¹ Karl Paul Reinhold Niebuhr (1892-1971) is een Amerikaans Protestants theoloog.

²⁸² Friedrich Chirstoph Oetinger (1702-1782) is een Duits theoloog en filosoof.

²⁸³ T. HUDSON, *The Serenity Prayer*, Oxford, Monarch Books, 2004, p. 17.

²⁸⁴ Ibid., p. 15.

²⁸⁵ ANONYMOUS, *Sereniteitsgebed*; <http://www.aagrootleuven.be/index.php/nl/veel-gestelde-vragen?view=glossary&letter=s#sereniteitsgebed> (toegang 08.05.2013).

Bijlage (11): Lijst van fanpagina's op Facebook die gerelateerd zijn aan de AA met meer dan 100 likes op 22 oktober 2012.

Zoektermen op www.facebook.com: "Anonymous Alcoholics", "*Anonieme Alcoholisten*", "Twelve Steps", "*Twaalf Stappen*", "Al-Anon" en "Alateen".

Ernstige pagina's

- TITEL: Alcoholics Anonymous (Big Book), AANTAL LIKES: 2.926
- Alcoholics Anonymous 4.050
- Alcoholics Alcoholics (Las Pinas, Bar), 100
- Alcoholics Anonymous (Professional sport team, wrestling), 224
- Alcoholics Anonymous (Arabische vertaling van het boek), 269
- Alcoholics Anonymous (official Facebook Chapter), 322
- The Big Book*, 5.292
- Anonieme Alcoholisten*, 2.794
- Anonieme Alcoholisten*, 111
- History of Alcoholics Anonymous, 186
- Twaalfstappenprogramma, 1.248
- Twaalfstappenprogramma, 288
- Alcohol is not Anonymous, 201
- Al-Anon WSO, 1.916
- Stepping Stones, the historic home of Bill and Lois Wilson, 4.308
- The Big Book* of Alcoholics Anonymous, 8.973
- RECOVERY *THE BIG BOOK*, *THE AA WAY*, 699
- Children of Alcoholics
- Right Step, 1.396
- Al-Anon Families of alcoholics, 175
- Anonymous Alcoholics 2012, 133
- Al-Anon/Alateen, 1.416
- Al-Anon/Alateen, 5.082
- Alanon, 937
- Al-Anon Blog, 7.431
- Anonymous-AL, 270
- Al-Anon Group, 1.71
- AL ANON, 141
- Al-anon, 111
- Al-Anon/Alateen, 733
- Al-Anon Family Groups (FB Chapter)
- Living the dream Al-anon group, 1.305
- Al-Anon Guatemala, 102
- Recovery thru Al-Anon, 150
- Alateen, 485
- Alateen, 279
- Al-Anon Families of Alcoholics, 1750
- The H.O.W House, 227
- The Twelve Steps and Twelve Traditions
- Trauma and the Twelve Steps: A Complete Guide to Enhancing Recovery, 6.673
- fans of the twelve steps and twelve traditions, fellowship does'nt matter!, 1.281

Satirische pagina's

- I'm not an alcoholic. Alcoholics go to meetings. I'm a drunk, we go to clubs, 290
- I'm not an Alcoholic, Alcoholics go to meetings.. I'm a Drunk!!, 1.299
- Anonymous Alcoholics, 811
- I'm Not an Alcoholic. Alcoholics go to meetings. I Go to the Pub., 164.264

- I'm not an alcoholic, alcoholics go to meetings.. i am just a drunk., 1.510
- We have alcoholics anonymous here in Australia, we just call it a "pub", 1.055
- Anti Alcohol Army (AAA), 113

Door leden van AA met boodschap op creatieve wijze

- Trust Me. I'm An Alcoholic, boek, 729 (Quote komt van Bubba J – Jeff Dunham)
- The Stand Off, muziekband, 525
- A Man's Way Through the Twelve Steps, boek, 2.300
- Big Deep In One Place, boek, 345

Bijlage (12): Lijst van brochures²⁸⁶

- AA-Literatuur
- Anonieme Alcoholisten*
- Twaalf Stappen* en *Twaalf Tradities*
- De visie van Bill
- AA wordt volwassen
- Nuchter levensbondDagelijkse weerspiegeling
- Wij zijn gaan geloven
- Het Beste an Bill
- Is AA iets voor u?
- Dit is AA
- Een nieuwkomer stelt vragen
- 44 vragen
- Indien de drank U te pakken heeft
- jonge mensen en AA
- Onthaalbrochure
- Alcoholisme, een ziekte
- Hoe het werkt
- Vragen en antwoorden over het sponsorschap
- Brief aan een vrouwelijke alcoholiste
- Andere problemen dan alcoholproblemen
- Anonieme Alcoholisten* in jouw omgeving
- Goed begrepen anonimiteit
- Laten wij vriendelijk zijn met onze vrienden
- de man in de fles
- Het verderfelijke eerste glas
- Aan de familie van personen met een drankprobleem
- De AA-groep
- Handboek voor de Vlaamse AA
- Handboek voor Openbare Informatie
- Spreken op niet-AA-vergaderingen
- De Twaalf Concepten
- Tijdschrift 5 voor 12
- AA-gebed in 3 formaten
- ADC Goedgekeurde literatuur
- Interpretatie van de *Twaalf Stappen*
- Bezinning van elke dag
- De Twaalf Stappen (Blauw boekje)

²⁸⁶ ANONYMOUS, *Informatiemap Anonieme Alcoholisten*, p. 22.

Bijlage (13) – Vragenlijst interviews

a) Vragen aan AA-leden

Kennismaking met AA:

- Hoe in contact gekomen?
- Wat wist je er van?
- Grote stap?
- Met welk doel binnengekomen?
- Kende je iemand?
- Hoe lang ben je bij de AA? Zijn er stopperiodes geweest?

Algemene kenmerken van AA-vergadering:

- Wanneer vindt de vergadering plaats?
- Hoe lang duurt de vergadering?
- Welke locatie (is er iets typisch aan de locatie?)
- Zijn er verschillende soorten vergaderingen?
- Zijn er activiteiten die naast de vergaderingen georganiseerd worden door AA-leden?
- Vaktermen?

AA-meeting praktisch:

- Wie neemt het woord?
- Is er een schema van wat er op zo'n bijeenkomst gebeurt?
- Welke thema's worden besproken?
- Enkel over alcohol?
- Treden er soms problemen op?
- Ruzies/dilemma's
- Hoe worden deze gesprekken aangepakt?
- Zijn er religieuze elementen aanwezig in de vergadering?
- Hoe wordt dat aanvoeld? Meer gewenst? Of minder?
- Welke impulsen worden gebruikt?
- Teksten?
- Boeken?
- Legaten (Eenheid, diensten en herstel) --> welke het belangrijkste?
- Al gehoord van 'geestelijke' oefeningen?
- Zijn er externen welkom/aanwezig (pastors, pro's)
- Als er over fouten wordt gesproken: liggen deze dan bij de personen zelf, of wordt 'alcohol' de schuld gegeven?
- Waar wordt er spijt aan uitgedrukt? Relatie met vijanden?
- De onderlinge relatie: eerder vriendschap of eerder lotgenoot of eerder collega?

Visie AA:

- AA en mens
- Is er een nauwe band met pro's gewenst?
- In welke mate heeft de AA-werking nood aan verjonging?
- Spreekt de taal van de teksten die vandaag worden gebruikt, de hedendaagse mens nog

aan?

- Heb je buiten AA nog contact met andere personen?
- Vrienden/familie buiten de AA?
- AA en alcoholisme
- Beeld?
- Doel = enkel nuchter te blijven?
- In welke mate wordt het *12-stappenprogramma* gebruikt?
- AA en God
- Godsbeeld?
- Wordt kerkbezoek aangemoedigd?
- AA en ethiek
- Waar liggen volgens jou de raakpunten tussen AA en ethiek
- Wordt het stoppen met alcoholisme gezien als een verlossing?
- Het rijp-zijn om tot definitieve stabilisering te komen = ethische rijpheid?
- Wat maakt een mens 'rijp' genoeg om deftig te stabiliseren?
- Eerder zelfzorg dan nazorg?

Eigen visie:

- Waar zie jij de krachtpunten van AA?
- Wat zou je zelf willen veranderen aan AA?
- Pseudoniem – Voornaam

b) Vragen aan externen

- Welke functie beoefent de geïnterviewde?
- Wat hield deze functie in?
- Op welke manier contact met AA-leden (rechtstreeks)?
- Drink je zelf?

Samen werken met AA-leden

- In welke mate anoniem?
- Wist de buitenwereld van deze functie?
- Hoe reageerde deze?
- Hoe reageren AA-leden ten opzichte van jou als (drinkende) externe?
- Problemen gehad met leden inzake anonimiteit?
- Problemen gehad met leden inzake zelf nog drinkende te zijn?
- Wat waren de meest voorkomende problemen met AA-leden?
- Wat waren de meest voorkomende problemen met externen?
- Hoe verliep de communicatie met jezelf en de AA-leden? Met externen?
- In welke mate wordt de externe wereld verbonden met de AA?
- Wat zijn de problemen die zich voordoen in deze communicatie?
- Met welke belangen moet je rekening houden?
- Wat staat centraal: de mens of de AA in jouw positie?

Persoonlijke visie

- Wat zou je veranderen aan de AA?
- Waar zie jij de krachtpunten van de AA?
- Waarom zou je de invulling van je functie al dan niet willen aanpassen?
- In welke mate is er nood aan contact tussen AA en externen?

Bijlage (14) - Zenders en zendtijden van de radiospot²⁸⁷.

Radiostation	Periode	Zendtijd (minuten)
Oud Turnhout - Radio Noorderkempen	09/07/12 – 13/07/2012	15
Mol – Radiomol	09/07/12 – 09/12/2012	231
Hoogstraten - C-Dance	09/07/12 – 31/09/2012	240
Zandvliet - C-Dance	09/07/12 – 31/09/2012	240
Eeklo - C-Dance	09/07/12 – 31/09/2012	240
Kaprijke - C-Dance	09/07/12 – 31/09/2012	240
Merelbeke - C-Dance	09/07/12 – 31/09/2012	240
Herentals – ThalsFM Radio	09/07/12 – 31/07/2012	33
Www.PDGFM.be (internet)	09/07/12 – 31/07/2012	33
Fmgoud (internet)	16/07/2012 – 31/12/2012	252
Golden Flash (internet)	16/07/2012 – 31/08/2012	72
Nostalgie	Onbeperkt	3
Radio Gompel	19/07/2012 – 19/08/2012	75
Radio Apollo	01/07/2012 – 19/08/2012	219
Rolradio	01/07/2012 – 31/10/2012	552
Tps Radio (Turnhout)	16/07/2012 – 31/09/2012	103,5
Radio Eagle	23/07/2012 – 30/09/2012	252
Radio VRD (Diepenbeek)	/	50
Radio PDGFM	10/09/2012 – 10/10/2012	45
Radio Holiday (Peer)	12/09/2012 – 21/12/2012	200
Radiostar (Herzele)	01/09/2012 – 30/09/2012	45
Topradio (Brugge)	21/09/2012 – 21/10/2012	60
Radio VDRO West-Vlaanderen	30 dagen	75
Topradio Aalter	17/09/2012 – 30/09/2012	122,5
FM Brussel	30 dagen	75
B.R.O Antwerpen (radio park	30 dagen	9
B.R.O Antwerpen FM	30 dagen	90
B.R.O Brasschaat	30 dagen	90

²⁸⁷ E-mailverkeer met Frankie, 6 mei 2013.

Topradio Geraardsbergen	30 dagen	90
Topradio algemeen	30 dagen	75
Radio beach (Beveren)	50 dagen tot 31/12/2012	100
Radio Benelux (Paal-Beringen)	50 dagen tot 31/12/2012	100
Radio Bingo (Roeselare)	50 dagen tot 31/12/2012	100
Radio Ariane (Kortesseem)	50 dagen tot 31/12/2012	100
Radio Noorderkempen (Oud Turnhout)	28/11/2012 – 04/12/2012	21
Radio Beiaard (Dendermonde)	17/11/2012 – 31/01/2013	375
Radio Maeve (Ukkel)	17/11/2012 – 31/01/2013	88
Lokale Radio Lanaken	17/11/2012 – 31/01/2013	88
Radio 't Vissertje (Oostende)	01/12/2012 – 31/12/2012	186
Radio Trudo (Sint-Truiden)	01/12/2012 – 31/12/2012	62
Radio Brouwer (Oudenaarde)	01/12/2012 – 31/12/2012	45
Radio Victoria (Halle)	01/12/2012 – 31/12/2012	62
City Ambi (Zottegem)	01/12/2012 – 31/12/2012	62
City Music (Tielt)	01/12/2012 – 31/12/2012	62
Radio Spes (Kerknet) Brussel	90 dagen	180
TOTAAL (lokale zenders)		5938 minuten
Klara (Nationaal)	26/11/2012 – 30/11/2012	12,5
MNM (Nationaal)	26/11/2012 – 30/11/2012	12,5
Studio Brussel (Nationaal)	26/11/2012 – 30/11/2012	12,5
Radio 1 (Nationaal)	26/11/2012 – 30/11/2012	12,5
Radio 2 (Nationaal)	26/11/2012 – 30/11/2012	12,5
TOTAAL (Nationaal)		62 m 30 s